

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

**BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ KONUSU
BAĞLAMINDA ELEKTRONİK BELGE**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Esra ORUÇ**

**Danışman
Doç. Dr. Ercan YAŞAR**

OCAK 2024, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belge” “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.



Esra ORUÇ

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belge

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin 15/01/2023 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı %24.'tür.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 20/02/2024

Danışman: Doç. Dr. Ercan YAŞAR

Öğrenci: Esra ORUÇ

KILAVUZA UYGUNLUK

“Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belge”
başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım
Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Esra ORUÇ

Danışman

Doç. Dr. Ercan YAŞAR



KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Ercan YAŞAR danışmanlığında **Esra ORUÇ** tarafından hazırlanan “**Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belge**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

29/01/2024

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. Ercan Yaşar** (İmza)

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Saydam** (İmza)

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Hasan İba** (İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2024 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2024

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ KONUSU BAĞLAMINDA ELEKTRONİK BELGE

Esra ORUÇ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2024

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ercan YAŞAR

ÖZET

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kamu güvenine karşı suçlar başlığı altında düzenlenen belgede sahtecilik suçlarının konusunu belge oluşturmaktadır. Günümüzdeki teknolojik ilerlemeler ile birlikte belgede sahtecilik suçları klasik belgelerle sınırlı olmaktan çıkarak elektronik belgeler bakımından da işlenebilir suçlar haline gelmiştir. Dijital çağın getirdiği yeniliklerin sonucu olarak yaşamın birçok alanında fiziki belgelerin yerini elektronik belgeler almaya başlamıştır. Elektronik ortamda yapılan işlemler sonucunda hem kamusal alanda hem de özel sektörde birçok hukuki sonuç doğuran işlem gerçekleştirilmekte olup, bu durum elektronik belge kullanımını arttırmaktadır. Elektronik belge kullanımının hızla artması, beraberinde bazı sorunları da gündeme getirmiştir. Bu sebeple belgede sahtecilik suçları açısından elektronik belgelerin konumunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Elektronik belgelerin TCK'da düzenlenen belgede sahtecilik suçlarını oluşturup oluşturmayacağı ve eğer elektronik belgeler belge vasfında kabul edilecekse hangi şartlarda bu durumun mümkün olabileceği günümüzde önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda öncelikle belgede sahtecilik suçlarına ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Ardından belgede sahtecilik suçlarının konusu olan belgenin taşıması gereken unsurlar izah edilerek elektronik belgeler açısından bu unsurların geçerliliği irdelenmiştir. Son olarak tartışma konularına ilişkin günümüzün teknolojik koşulları göz önünde bulundurularak çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Belge, Elektronik Belge, Sahtecilik, Elektronik İmza, Güvenli Elektronik İmza.

ELECTRONIC DOCUMENT IN THE CONTEXT OF THE SUBJECT MATTER OF DOCUMENT FORGERY OFFENSES

ESRA ORUÇ

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, Jan 2024

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ercan YAŞAR

ABSTRACT

In the Turkish Penal Code No. 5237, documents constitute the subject matter of document forgery offences regulated under the title of offences against public trust. With today's technological advances, forgery offences are no longer limited to classical documents and have become a crime that can be committed in terms of electronic documents. As a result of the innovations brought by the digital age, electronic documents have started to replace physical documents in many areas of life. As a result of the transactions carried out in electronic environment, many transactions that have legal consequences are carried out both in the public and private sectors, and this situation increases the use of electronic documents. The rapid increase in the use of electronic documents has also brought some problems to the agenda. For this reason, it is important to determine the position of electronic documents in terms of document forgery offences. Whether electronic documents can be the subject of document forgery offences regulated in the Turkish Penal Code No. 5237 and if electronic documents are to be accepted as documents, under which conditions this situation is possible is an important subject of debate today. In our study, in order to eliminate the contradictions in the decisions of the Court of Cassation and to put an end to the discussions in practice, firstly, general information about the crime is given. Then, the elements that the document, which is the subject of document forgery offences, should carry are explained and the validity of these elements in terms of electronic documents is examined. Finally, solution proposals are given by taking into account today's technological and sociological conditions regarding the issues of discussion.

Keywords: Document, Electronic Document, Forgery, Electronic Signature, Secure Electronic Signature.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecinde, yoğun temposu içerisinde bana zaman ayıran, çalışmama farklı açılardan bakmamı sağlayan, naifliği, sabrı ve güler yüzü ile desteğini hiç esirgemeyen beraber çalışmaktan ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Ercan Yaşar’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ardı arkası kesilmeyen sorularıma sabırla cevap veren, her konuda desteğini esirgemeyen Öğr. Gör. Dr. Ali Köroğlu ve değerli fikirlerinden yararlandığım Öğr. Gör. Özcan Tunahan’a teşekkür ederim.

Varlıklarından onur duyduğum, bu hayatta iyiye güzele dair ne varsa kendilerinden öğrendiğim, kıymetli annem, babam ve canım ağabeyime ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

Yine bu süreçte, kendisine ayıracağım zamandan feragat etmemi sabır, saygı ve sükunetle karşılayan, bana her konuda destek olan sevgili eşim Av. Onur Oruç’a tarifsiz sevgi ve saygımı ifade etmek isterim.

Son olarak, binbir emekle yazdığım bu eseri, kalbime düştüğü ilk andan beri dünyamı güzelleştiren, aydınlığımı, biricik kızım Amine Bade Oruç’a ithaf ediyorum.

Esra ORUÇ

İÇİNDEKİLER

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ KONUSU BAĞLAMINDA ELEKTRONİK BELGE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINA DAİR GENEL BİLGİLER

1.1. Sahtecilik Kavramı.....	3
1.2. Sahtecilik Türleri: Maddi ve Fikri Sahtecilik.....	4
1.3. Belgede Sahtecilik Suçlarında Müşterek Hususlar	6
1.3.1. Sahtecilik Eyleminde Zarar Verme Olasılığı	6
1.3.2. Sahtecilik Eyleminde Aldatma Kabiliyeti	7
1.3.3. Faydasız Sahtecilik	8
1.4. Belgede Sahtecilik Suçlarının Tarihsel Gelişimi.....	9
1.4.1 Batı Hukuku	9
1.4.1.1. Roma Hukuku.....	9
1.4.1.2. Cermen Hukuku.....	10
1.4.1.3. Kilise Hukuku.....	10

1.4.1.4. Orta Çağ Hukuku.....	11
1.4.1.5. Yakın Çağ Hukuku	11
1.4.2. Türk Hukuku.....	11
1.4.2.1. İslam Hukuku	11
1.4.2.2. Osmanlı Dönemi.....	12
1.4.2.3. 765 Sayılı TCK Dönemi	12
1.5. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olan Belge	13
1.5.1. Resmî Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204).....	14
1.5.2. Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.207)	14
1.5.3. Resmî Belgeyi (TCK m.205) veya Özel Belgeyi (TCK m.208) Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu	15
1.5.4. Resmî Belge Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu (TCK m.206).....	16
1.6. Korunan Hukuki Değer	16

İKİNCİ BÖLÜM

BELGE KAVRAMI VE TÜRLERİ

2.1. Belge Kavramı	19
2.2. Belgenin Unsurları.....	22
2.2.1. Yazılılık.....	22
2.2.2. Düzenleyicisinin Belli Olması	24
2.2.3. Hukuki Değeri Haiz Olması.....	26
2.3. Belge Türleri	30
2.3.1. Resmî Belgeler	30
2.3.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi	31
2.3.1.2. Kamu Görevi Gereği Düzenlemesi.....	34
2.3.2. Resmî Belge Hükmündeki Belgeler.....	35

2.3.2.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambiyo Senetleri	36
2.3.2.1.1. Poliçe	37
2.3.2.1.2. Bono	38
2.3.2.1.3. Çek	38
2.3.2.2. Emtiayı Temsil Eden Belgeler.....	40
2.3.2.3. Pay (Hisse) Senetleri ve Tahviller	41
2.3.2.4. Vasiyetnameler	42
2.3.2.5. Sağlık Meslek Mensupları Tarafından Düzenlenen Belgeler (TCK m.210/2).....	43
2.3.3. Özel Belgeler	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK BELGE ELEKTRONİK İMZA VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

3.1. Bilişim Sistemi Kavramı	47
3.2. Elektronik Veri Kavramı.....	49
3.3. Elektronik Belge Kavramı	50
3.4. Elektronik Belgenin Önemi	52
3.5. Elektronik Belge Yaşam Döngüsü	53
3.5.1. Üretimi	54
3.5.2. Kullanımı	55
3.5.3. Muhafazası	56
3.5.4. İmhası.....	57
3.6. Elektronik Belgenin Avantajları ve Dezavantajları	58
3.6.1. Avantajları.....	58
3.6.2. Dezavantajları	59
3.7. Elektronik İmza Kavramı.....	61
3.8. Elektronik İmza Çeşitleri.....	63

3.8.1. Basit Elektronik İmza	64
3.8.2. Güvenli Elektronik İmza	65
3.8.2.1. Münhasıran İmza Sahibine Bağlı Olma.....	66
3.8.2.2. Sadece İmza Sahibinin Tasarrufunda Bulunan Güvenli Elektronik İmza Oluşturma Aracı ile Oluşturulması.....	67
3.8.2.3. Nitelikli Elektronik Sertifikaya Dayanarak İmza Sahibinin Kimliğinin Tespiti	68
3.8.2.4. İmzalanmış Elektronik Veride Sonradan Herhangi Bir Değişiklik Yapılıp Yapılmadığının Tespiti	69
3.9. Güvenli Elektronik İmza Oluşturma Süreci	70
3.10. Güvenli Elektronik İmzanın İşlevleri	72
3.10.1. Kimlik Tespiti ve Gerçeklik.....	72
3.10.2. Uyarı İşlevi.....	73
3.10.3. Devamlılık İşlevi.....	74
3.10.4. İspat işlevi	74
3.10.5. Sonuçlandırma İşlevi	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN ELEKTRONİK BELGE BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Elektronik Belgenin Unsurları	76
4.1.1. Elektronik Belgenin Yazılılık Unsuru.....	76
4.1.2. Elektronik Belgenin Hukuki Değeri Haiz Olma Unsuru	78
4.1.3. Elektronik Belgenin Düzenleyicisinin Belli Olması Unsuru (İmza Unsuru)	80
4.2. Elektronik Belge Konusunda Mevzuatımızda Yer alan Düzenlemeler	81
4.3. Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belgenin Değerlendirilmesi.....	84

4.4. Elektronik Belgelerde Sahtecilik Suçunun Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi.....	89
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	97
ÖZ GEÇMİŞ	101



KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
EBYS	: Elektronik Belge Yönetim Sistemi
Edt.	: Editör
EİK	: Elektronik İmza Kanunu
ESHS	: Elektronik Servis Hizmet Sağlayıcısı
ETKK	: Elektronik Ticaret Koordinasyonu Kurulu
İİK	: İcra İflas Kanunu
HMK	: Hukuk Muhakeme Kanunu
K.	: Karar
KEP	: Kayıtlı Elektronik Posta
NK	: Noterlik Kanunu
NES	: Nitelikli Elektronik Sertifika
m.	: Madde
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
RG.	: Resmi Gazete

T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	: Ve devamı
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yargıtay

GİRİŞ

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK), kamu güvenine karşı işlenen suçlar başlığı altında “Belgede Sahtecilik Suçları” ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Belgede sahtecilik suçlarının konusunu belge oluşturmakta olup, suç tanımında öngörülen sahtecilik fiillerinin belge üzerinde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin, belgede sahtecilik suçları açısından değerlendirilebilmesi için dikkat edilmesi gereken nokta, üzerinde sahtecilik fiilinin gerçekleştiği nesnenin belge olup olmadığıdır.

Günümüz dijital çağında, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte belgede sahtecilik suçu, geleneksel tanımının dışına çıkmıştır. Bu teknolojik gelişmeler beraberinde birçok avantajı getirse de, elektronik belgelerde sahtecilik gibi yeni ve karmaşık suçların da ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle elektronik belgelerin yaygın kullanımıyla birlikte, belgede sahtecilik suçlarının yepyeni bir boyut kazandığı bu dönemde, mevcut hukuki düzenlemelerin bu değişen dinamiklere ne ölçüde uyum sağladığı önemli tartışma konularından birisi olmuştur.

Teknolojinin gelişmesi ve bilişim alanında yaşanan gelişmeler sebebiyle hukuki sonuç içeren birçok işlem, elektronik ortamda gerçekleşmeye başlamış ve elektronik belgelerin kullanımının artmasıyla birlikte, sahtecilik eylemleri de bu ortamda yaygınlaşmış ve çeşitlenmiştir. Elektronik belge kullanımının giderek yaygınlaştığı günümüzde, belgede sahtecilik suçları açısından elektronik belgenin konumunun belirlenmesi hukuki güvenlik açısından da önem arz etmektedir. Bu belirlemelerin yapılabilmesi için de öncelikle TCK bağlamında belge kavramından ne anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. Bu sayede hangi şartlar altında elektronik belgelerin, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabileceği tespit edilebilmiştir. Aynı zamanda, bu suçların yasal çerçevesi ve mevcut yasal düzenlemelerin bu tür suçlarla mücadeledeki etkinliği değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde belgede sahtecilik suçlarına ilişkin genel bilgilere yer verilmiş, devamında belgede sahtecilik suçlarının tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Yine devamında 5237 sayılı TCK'da yer alan belgede sahtecilik suçlarının konusunun ne olduğu ile bu düzenleme açısından kanun koyucunun korumak istediği hukuki menfaat üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde çalışmamızın temelini oluşturan belge kavramı izah edilmiş, TCK'da tanımlanmayan belge kavramının unsurları tek tek ele alınmış ve kapsamı belirlenmiştir. Belge kavramının unsurları açıklandıktan sonra belge türleri üzerinde durulmuştur.

Bilişim sisteminde yer alan elektronik verilerin TCK'da düzenlenen belgede sahtecilik suçlarının konusu oluşturup oluşturamayacağının belirlenebilmesi için ilk olarak bilişim sisteminin ve veri kavramının açıklanması gerekmektedir. Anılan sebeple çalışmamızın üçüncü bölümünde bu hususlara yer verilmiştir. Bu bölümde elektronik belgenin hukuki alanda ifade ettiği yeri daha iyi anlayabilmek adına elektronik belgenin oluşumundan imhasına kadar geçen süreçteki hukuksal evrimi, sorumlulukları ve elektronik imza kavramı detaylıca açıklanmıştır.

Çalışmamızın dördüncü ve son bölümünde ise elektronik belgenin, TCK kapsamında belge olarak kabul edilebilmesi adına taşınması gereken zorunlu unsurlar açıklanmış, elektronik belgeye ilişkin mevzuatta yer alan düzenlemelere yer verilmiştir. Son olarak, belgede sahtecilik suçlarının konusu ve kanunilik ilkesi bağlamında elektronik belge değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak, mevcut yasal düzenlemelerin bu tür suçlarla başa çıkma kapasitesi üzerine odaklanılmıştır. Ayrıca, elektronik belgede sahtecilik suçlarıyla mücadelede daha etkin yaklaşımların geliştirilmesine yönelik öneriler sunularak tez çalışması tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINA DAİR GENEL BİLGİLER

1.1. Sahtecilik Kavramı

Sahtecilik kavramı insan davranışlarının, eylemlerinin bir sonucu olarak gerçekleşir. Farsça kökenli olan sahte kelimesi, bir şeyin orjinaline benzetilerek oluşturulan “düzme”, “uydurma” anlamlarını ifade etmektedir.¹ Sahte kavramından türeyen “sahtelik” kavramı ise “sahih olmama” ve “doğru ya da gerçek olmama” anlamlarını ifade eder.² Sahih olmama durumu altın, gümüş, para gibi nesneler, yazılar, damgalar için söz konusu olurken, doğru ya da gerçek olmama durumu ise ister yazıya dökülsün, isterse dökülmesin beyanlar için geçerli olan bir durumu ifade etmektedir.³

Ceza Hukuku bağlamında düşünüldüğünde sahtecilik kavramı, gerçeğin aslı dışına çıkarak “hileli” bir şekilde değiştirilmesi anlamına gelir.⁴ TCK’daki; sahte olarak üretmek, değiştirmek ve sahte olarak düzenlemek ifadeleriyle sahit olmama durumu açıklanırken, yalan beyanda bulunmak ve gerçeğe aykırı olarak düzenlemek ifadeleriyle gerçek olmama durumu anlatılmaktadır.⁵

Doktrinde, sahtecilik kavramı dar ve geniş anlamlarıyla iki farklı şekilde tanımlanmıştır. Geniş anlamıyla sahtecilik, ceza kanunu açısından cezalandırılan tüm yalan şekillerini ifade etmektedir.⁶ Dar anlamıyla sahtecilik ise kişinin yaşadığı toplum tarafından kabul görmüş, gerçekliğine ve doğruluğuna inanılan; paralar, bazı mühürler, damgalar, evraklar ve yazılar vasıtasıyla gerçekleştirilen hileleri ve bunların gerçek

¹ Erişim: <https://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

² Devrim Güngör, *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2010), 23.

³ Güngör, *Resmî Belge*, 23; Faruk Erem, Nevzat Tosunlu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2020), 245.

⁴ Sahir Erman ve Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar* (İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1996), 247-248.

⁵ Güngör, *Resmî Belge*, 23.

⁶ Ahmet Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 12.

durumlarından farklı gösterilmesi sonucunda toplumda duyulan inancın sarsılmasını ifade etmektedir.⁷

1.2. Sahtecilik Türleri: Maddi ve Fikri Sahtecilik

5237 sayılı TCK'da maddi ve fikri sahtecilik kavramları ayrı ayrı düzenlenmemiş olsa da, doktrinde iki sahtecilik türünden de bahsedilmektedir. Bu bağlamda genel olarak maddi sahtecilikte fail, belgeyi sahte olarak düzenlemekte veya elinde bulunan gerçek belgede yazıyı taklit, tağyir ederek veyahut da yok ederek ya da belgeyi okunmayacak hale getirerek belgeyi değiştirmekte ve sahtecilik suçunu işlemektedir.⁸ Dış görünüş itibariyle gerçek ya da sahte olduğu anlaşılamayan fikri sahtecilikte ise gerçeğe aykırı belge düzenleme yani belgenin özü ve içeriğinde sahtelik oluşturulması, suçun işlenmesi için yeterlidir.⁹ Bu sebeple 5237 sayılı TCK'da yer alan “*gerçeğe aykırı belge düzenleyen*” ifadesiyle fikri sahtecilik; “*belgeyi sahte düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkasını aldatacak şekilde değiştiren*” ifadeleriyle de maddi sahtecilik ifade edilmektedir.¹⁰

Maddi ve fikri sahtecilik türleri suçun oluşumu açısından önem arz etmektedir. Zira; fikri sahtecilik sadece resmi belgeler bakımından söz konusu olabilirken, özel belgeler bakımından fikri sahteciliğin cezalandırılması mümkün değildir.¹¹ Yargıtay da vermiş olduğu birçok kararda özel belgede sahtecilik suçu açısından fikri sahteciliğin söz konusu olmadığını ve bu sebeple de suçun yasal unsurlarının oluşmadığına dikkat çekmiştir.¹²

⁷ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 4.

⁸ Güngör, *Resmî Belge*, 75; Sahir Erman, *Sahtekarlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku-III* (İstanbul: Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü, 1981), 272; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 1070.

⁹ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 292; Güngör, *Resmî Belge*, 75; Erman, *Sahtekarlık*, 272; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1070.

¹⁰ Güngör *Resmî Belge* 75; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022), 866-867; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, 67/3 (2009): 106 vd.

¹¹ Güngör, *Resmî Belge*, 75.

¹² Yargıtay(Y) 11. Ceza Dairesi(CD), 27.09.2023, Esas(E). 2019/11683, Karar(K) 2023/6583; Y. 11. CD, 28.09.2023, E. 2019/11076, K. 2023/6638; Y. 11. CD, 25.04.2023, E. 2020/193, K. 2023/3234; Y. 11. CD, 15.06.2023, 10850/5190 sayılı kararında “...özel belgede sahtecilik suçunda gerçeğe aykırı belge düzenleme olarak tanımlanan içerik (fikri) sahteciliğine yer verilmediği, yalnızca, belgeyi sahte düzenleme hareketine yer verildiği, içerik sahteciliğinde belgeyi düzenleyen olarak görülen kişi gerçek olduğu halde, belgenin içeriğinin gerçeğe aykırı olduğu ve maddede sadece taklit suretiyle sahte belge düzenleme veya gerçek bir belgede ekleme veya çıkarma suretiyle sahtecilik, başka bir deyişle maddi sahtecilik eylemlerine yer verildiği, belge üzerindeki imzanın sahte olduğuna dair bir iddia da bulunmadığından sanığın temyiz dışı diğer sanıklar ile fikir ve eylem birliği içerisinde gerçekleştirdiği

Usulüne uygun bir şekilde düzenlenmiş belge üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış olsa dahi içerik olarak gerçek beyanı içermeme durumu söz konusu olduğunda, belgede fikri sahteciliğin gerçekleştiği kabul edilmektedir.¹³ Örneğin noterde gerçek bir vasiyetname düzenlendikten sonra, vasiyetnameye mevcut olmayan bir maddenin ilave edilmesi maddi sahteciliğe konu olurken, noterin belgeyi tanzim ederken tarafların iradelerinin dışında bir hüküm koyması fikri sahteciliğe konu olmaktadır.¹⁴ Belgenin sahih olması, belgeyi düzenleyen kimseyle düzenleyen olarak görünen kimsenin aynı olmasını ve belge üzerinde değişiklik yapılmamış olduğunu ifade etmektedir.¹⁵ Bu sebeple resmi belgeler açısından hem maddi hem de fikri sahtecilik söz konusu olabilirken, özel belgeler açısından sadece maddi sahtecilik mümkün olabilmektedir.¹⁶

İki sahtecilik türü arasındaki önemli farklılıklardan bir diğeri ise, maddi sahteciliğin herkes tarafından gerçekleştirilmesi mümkünken; fikri sahtecilik sadece kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilebilmektedir.¹⁷ Bu sayede kamu görevlileri tarafından düzenlenen resmi belgelerin doğruluğuna duyulan güven duygusu koruma altına alınmıştır.¹⁸

Bir diğer önemli fark ise, sahteciliğin tespiti konusunda karşımıza çıkmaktadır. Maddi sahtecilik, belge üzerinde yapılan bir işlem ile gerçekleştiğinden, sahteciliğin tespiti bilirkişi tarafından kolaylıkla yapılabilmektedir. Fikri sahtecilikte ise sahteciliğin tespiti çok daha zordur. Zira fikri sahtecilikte, sahteliğe konu olan şey, belgenin içeriği ve özüdür.

Doktrinde bir kısım yazar; fikri sahtecilik ve maddi sahtecilik ayrımını gereksiz bulmakta olup, birçok fikri sahteciliğin maddi sahtecilikten başka bir şey olmadığını ifade

eyleminin fikri sahtecilik olarak kabul edilmesi karşısında, ... Ceza Kanununda özel belgede sahtecilik suçunda fikri sahteciliğin cezalandırıldığına dair düzenleme bulunmaması nedeniyle yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur.”

¹³ Erman ve Özek, *Kamu Güveni*, 292; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt 6 Madde 147-204* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 5639.

¹⁴ Güngör, *Resmî Belge*, 75-76.

¹⁵ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belge”, 104.

¹⁶ Güngör, *Resmî Belge*, 76.

¹⁷ Güngör, *Resmî Belge*, 78; Erman, *Sahtekarlık*, 273; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 867; Muammer Ketizmen, “Özel Evrakta Sahtecilik Suçu Açısından Sermaye Piyasası Kanunu’nda Düzenlenen Usulsüzlükler Suçuna (MD. 112/2) İlişkin Sorunlar ve Öneriler”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12/1 (2022): 562.

¹⁸ Güngör, *Resmî Belge*, 75; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 867; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belge”, 110.

etmektedir.¹⁹ Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise maddi ve fikri sahtecilik arasında ayırım yapılması gerekmektedir.²⁰ Şöyle ki; kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği resmi belgenin doğruluğuna güven duyulmakla beraber özel belgenin doğruluğuna kimse güven duymak zorunda değildir. Bu sebeple kanun koyucu TCK m. 204/2 ile kamu görevlisi tarafından gerçeğe aykırı belge düzenlemesi eylemini, fikri sahtecilik olarak kabul etmiş ve söz konusu eyleme karşı maddi sahtecilik haline oranla daha fazla cezai yaptırım öngörmüştür.

1.3. Belgede Sahtecilik Suçlarında Müsterek Hususlar

1.3.1. Sahtecilik Eyleminde Zarar Verme Olasılığı

765 sayılı mülga TCK’da belgede sahtecilik suçlarının oluşabilmesi için zarar imkân ve ihtimalinin doğması, önemli bir ayrıntı olarak esas alınmaktayken, 5237 sayılı TCK’da bu durum ile ilgili olarak herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Belgede sahtecilik suçlarında fiilen zararın meydana gelmiş olması aranmadığından bu suçlar, “soyut tehlike suçları” olarak isimlendirilmekte olup, suçun oluşması için zarar imkân ve ihtimali tehlikesinin varlığı yeterli görülmektedir.²¹

Yargıtay’ın vermiş olduğu bir kararda evrakta sahtekarlık suçunun söz konusu olabilmesi için fiilden dolayı bir zararın meydana gelmesinin gerekmediğini, zarar ihtimalinin yeterli görüldüğünü belirtmektedir.²² Yine Yargıtay’ın vermiş olduğu başka bir kararda ise, suçun oluşması için zarar olasılığının yeterli görülmesinden dolayı, belgede sahteciliğin sonucunda meydana gelebilecek zararın giderilmesi durumunun da suçu ortadan kaldırmayacağı vurgulanmıştır.²³ Erman ise zarar unsurunun ayrıca belirtilmesine gerek dahi olmadığını, zarar unsurunun dar anlamda sahtekarlık suçlarında saklı olduğunu, ayrı bir hüviyeti bulunmadığını ifade etmiştir.²⁴

¹⁹ Erman, *Sahtekarlık*, 279-280; Güngör, *Resmî Belge*, 77-78.

²⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1070; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 867; Güngör, *Resmî Belge*, 75.

²¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1054.

²² Y. CGK, 08.06.2004, E. 2004/6-94, K. 2004/132; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmî Belge”, 103.

²³ Y. 11. CD, 10.05.2006, 1506/4013 sayılı kararında “Sahte belgeyle Bağkura kayıt ve tescil ettirdikleri anlaşıldığından, yüklenen suçun tüm unsurlarıyla oluşup sübut bulunduğu, sahte belgelerle kazanılan hizmet süresinin bilahare yapılan idari soruşturmada tespit edilerek iptal edilmesinin eylemi suç olmaktan çıkartmayacağı gözetilmeden beraat kararı verilmesi kanuna aykırıdır.” şeklindeki ifadelerle yer vermiştir.

²⁴ Erman, *Sahtekarlık*, 240.

1.3.2. Sahtecilik Eyleminde Aldatma Kabiliyeti

Aldatma kabiliyeti aynı zamanda aldatma yeteneği veya aldatma gücü ya da iğfal kabiliyeti olarak da tanımlanmaktadır.²⁵ Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre iğfal; aldatma, kandırma, ayartma, baştan çıkarma olarak ifade edilmektedir. Aldatmak ise, hiç beklenmeyen bir davranış gerçekleştirerek yanıltmak, karşısında bulunan kişinin ilgisizliği ve dikkatsizliğinden faydalanarak onun üstünden kazanç elde etmek ve bir şeyin görünürdeki mevcut durumunun onun niteliği ile ilgili olarak yanlış bir kanı oluşturmaya anlamlarında kullanılmaktadır.

5237 sayılı TCK m.204/2’de aldatma yeteneği/kabiliyeti kavramı, “*belgenin değiştirilmesi*” seçimlik hareketi bakımından aranmaktadır. Madde gerekçesinde ise; bir belgenin sahte olduğunun iddia edilebilmesi için düzenlenen belgenin gerçek bir belge olup olmadığı hususunun kişiyi yanıltacak nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir. Diğer bir ifadeyle sahteliğin, kişinin beş duyusuyla anlaşılamaması gerektiği belirtilmekte ve özel bir inceleme gerçekleştirilmediği müddetçe gerçek olmadığı anlaşılamayan belgenin sahte olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu ifade sebebiyle “aldatma kabiliyetinin” TCK’nın 204. maddesindeki tüm seçimlik hareketler bakımından aranması gerektiği anlaşılmaktadır.²⁶

“Aldatma kabiliyeti” en basit anlatımıyla belgedeki sahteciliğin ilk bakışta anlaşılmaması ve belge ile biçimsel ve içerik olarak başkalarının aldatılması durumudur.²⁷ Dolayısıyla dışarıdan bakıldığında herhangi biri tarafından, rahatça fark edilebilen, aldatıcı özelliği bulunmayan düzenlemelerin/değişikliklerin resmî belgelere olan güven duygusuna ve kişilere, zarar verme olasılığı bulunmadığından bu düzenlemeler/değişiklikler suç unsuru taşımamaktadır.²⁸

Belgede sahtecilik suçları açısından aldatma yeteneğinin, ortak bir unsur olup olmadığı doktrinindeki tartışmalı konulardan biridir. Kimi yazarlar aldatma kabiliyeti kavramının, “zarar verme imkân ve ihtimali” kavramıyla birlikte ele alınması ve bu

²⁵ Gökçen, *Sahtecilik*, 114.

²⁶ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 845; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 864.

²⁷ Keskin Kaylan, “Belgelerde Sahtecilik Suçları”, *İçinde Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar*, editör(Edt): Teoman Ergül, (Ankara: Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yayınları, 2004), 166.

²⁸ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016), 525.

kavram içerisinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.²⁹ Erman ise aldatma fikrinin ortak bir unsur sayılması düşüncesine katılmamakta ve bu düşüncesini, sahte belgenin henüz kullanılmamış olması durumunda tespitin son derece zor ve keyfi olması olarak belirtmektedir.³⁰ Kanaatimizce de yerinde olan Yargıtay Ceza Genel Kurulu vermiş olduğu kararında, belge üzerinde gerçekleştirilen sahteciliğin ilk bakışta birçok kişi tarafından anlaşılabilir nitelikte olması durumunda suçun oluşmayacağı, bundan dolayı belgenin aldatma niteliğine sahip olup olmadığının objektif bir şekilde belirlenmesi gerektiği şeklinde görüş belirtilmektedir.³¹

Belgede aldatma yeteneğinin varlığı ise hakim tarafından tespit edilmekte³² olup, hakim gerektiği durumlarda uzman kişinin görüşüne başvurabilmektedir.³³

1.3.3. Faydasız Sahtecilik

Faydasız sahtecilik, yapılan sahteliğin hukuken değerlendirilebilen bir sonucu doğuramaması veya yapılan sahteliğin, söz konusu belge ile ispat edilen hususlara ilişkin olmaması durumudur.³⁴ Diğer bir ifade ile failin esasında herhangi bir nedenden dolayı sahtelik yapma yoluna gitmeksizin elde edebildiği yararı belgede sahtelik suçu işleyerek de elde edebilmesidir.³⁵ Dolayısıyla faydasız sahtecilik, failin ulaşmayı amaçladığı hukuki sonucu sahtelik yapmadan da gerçekleştirebilmesi durumudur. Bu durumun sonucunda olası bir kamu zararı ya da özel bir zarar gerçekleşmediğinden, fail cezalandırılmamaktadır. Faydasız sahtecilikten söz edilebilmesi için en ufak bir yararın dahi sağlanamamış olması gerekir. Örneğin, kendisine belge imzalama konusunda yetki verilen kişinin, herhangi bir belge imzalarken, kendi imzası yerine, vekil edenin imzasını taklit etmesi durumunda, faydasız sahtecilik söz konusu olacaktır. Çünkü bu eylemin sonucunda suçun oluşması için gerekli olan zarar imkan ve ihtimali tehlikesi oluşmadığı gibi hiçbir hukuksal etki de ortaya çıkmamış, fail hiçbir menfaat elde edememiştir.³⁶ Belgede sahtecilik suçlarının cezalandırılabilmesi için sahteciliğin hukuken önem ihtiva

²⁹ Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, Ahmet Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2006), 736-737; Gökçen, *Sahtecilik*, 116; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belge”, 104.

³⁰ Erman, *Sahtekarlık*, 253.

³¹ YCGK, 17.01.2019, E. 2016/319, K. 2019/22.

³² Y. 11. CD, 03.06.2013, E. 2015/3332, K. 2017/9213.

³³ Y. 13. CD, 20.06.2016, E. 2016/3768, K. 2016/11345.

³⁴ Erman, *Sahtekarlık*, 104.

³⁵ Erman, *Sahtekarlık*, 324.

³⁶ Mustafa Kemal Gökmen, “Belgede Sahtecilik Suçlarında Genel Kavramlar ve Manevi Unsur”, *Ankara Barosu Dergisi*, 77/1 (2019): 466-467.

etmesi gerekmektedir. Zira sahteciliğin yalnızca kamuyu aldatmaya elverişli olması aranmamakta olup aynı zamanda korunan hukuki menfaatin zarar görmüş veya tehlikeye düşmüş olması da icap etmektedir.

Yargıtay vermiş olduğu kararlarda, failin ulaşmayı amaçladığı hukuki sonucu sahtelik yapmadan da gerçekleştirebilmesini inceleme konusu yaparak, bu durum sonucunda herhangi bir zarar gerçekleşmediğinden failin cezalandırılmaması gerektiğini hüküm altına almıştır.³⁷

Sahtecilik unsuru yukarıdaki haliyle genel manada açıklanmış olup, çalışmamızın konusunu oluşturan elektronik belgenin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla; öncelikli olarak belgede sahtecilik suçlarının tarihsel gelişimi ve 5237 sayılı TCK'da yer alan belgede sahtecilik suçlarının konusu ile bu düzenleme açısından kanun koyucunun korumak istediği hukuki değer aşağıda ele alınacaktır.

1.4. Belgede Sahtecilik Suçlarının Tarihsel Gelişimi

Sahtecilik suçları, geçmişten günümüze, toplumsal hayatta yaşayan bireylerin çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur. Hukuk düzeni de zaman içerisinde bu problemlerin çözümü adına, suça sebebiyet veren eylemlere karşı çeşitli yaptırımlar öngörmüştür. Dolayısıyla sahtecilik suçlarının tarihsel süreç içerisindeki değişimi bu suçların günümüzdeki yerinin açıklanması bakımından da önem ifade etmektedir.

1.4.1 Batı Hukuku

1.4.1.1. Roma Hukuku

Roma hukukunda “sahtecilik suçları” açısından özel bir düzenlemeye yer verilmemiş olup, anılan suçların, yalan tanıklık, vasiyetnamelerde sahtekarlık eylemleriyle birlikte “falsum” kavramı adı altında ifade edildiği görülmektedir.³⁸ Aynı dönemde bütün hileli cürümleri ifade eden “stellionatus” adında yeni bir suç şekli de ortaya çıkmıştır.³⁹

³⁷ Y. 11. CD, 12.10.2017, E. 2015/4527, K. 2017/6639; Y. 11. CD, 14.10.2015, E. 2013/19551, K. 2015/29645.

³⁸ Gökçen, *Sahtecilik*, 13; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1052.

³⁹ Erman, *Sahtekarlık*, 11.

Roma hukukunda sahtecilik dendiği vakit ilk olarak vasiyetnamelerin akla gelmesi ve bu fiillere karşı yaptırım belirlenmesinin sebebi; kişiler açısından en kolay ve en geniş mal edinme şeklinin miras yoluyla gerçekleşmesi durumudur.⁴⁰ Bu sebeple Roma hukukunda evrakta sahtecilik suçları arasında ilk cezalandırılan fiil, toplumsal hayattaki yerine ve hukuk alanındaki önemine binaen, vasiyetnamede yapılan sahtecilik fiili olmuştur. Silla zamanında yayımlanan “Lex Coftezcanrnelia Testamentaria” yahut “Lex Cornelia de Falsis” esas itibariyle vasiyetnamelerdeki sahtecilik fiillerini ele almıştır. Yine bu kanun; sahtecilikle hiçbir ilgisi bulunmayan vasiyetnameyi gizlemek, vasiyetnameyi miras bırakan hayattayken açmak, vasiyetnameyi yok etmek gibi fiilleri de cezalandırmıştır.⁴¹ İhtiyaçlar karşısında yeni sahteciliklerin cezalandırılması gerektiğinden, değişik metinlerle Lex Corniella’nın uygulama alanı zamanla genişletilmiştir.⁴²

1.4.1.2. Cermen Hukuku

Belgede sahtecilik fiillerinin suç olarak nitelendirildiği Cermen hukukunda, bilhassa resmi belgede sahtecilik fiillerine karşı caydırıcı yaptırımlar düzenlenmiştir.⁴³ Örneğin, Theodoricus’un Emirnamesi’nde bu suçun yaptırımı olarak ölüm cezası düzenlenirken, Ripuaire Kanunu’nda ya başparmağın kesilmesi ya da bir para cezasının verilmesi söz konusudur.⁴⁴ Longobart Kanunu’nda ve ise suçun yaptırımı olarak elin kesilmesi cezası uygulanmaktadır.⁴⁵ Vizigot’ların Kanunu’nda ayrıca mallarının müsaderesi de söz konusudur. Hatta Vizigot Kanun’larına göre belgelerde gerçekleşen sahtecilik fiilinin yaptırımı olarak, sahtecilik eylemini gerçekleştiren kişinin sahip olduğu malın dörtte birinin müsaderesi ve ödenmemesi durumunda suçtan zarar gören kişinin köleliği altına girmesi cezası dahi öngörülmüştür.⁴⁶

1.4.1.3. Kilise Hukuku

Kilise hukukunda, bilhassa Papalığa ait mektup ve vesikalara ait sahtecilik fiillerine karşı düzenlemeler yer almıştır.⁴⁷ Bu düzenlemelere göre böyle bir belgenin

⁴⁰ Erman, *Sahtekarlık*, 202.

⁴¹ Erman, *Sahtekarlık*, 202-203.

⁴² Gökçen, *Sahtecilik*, 14; Erman, *Sahtekarlık*, 202 vd.

⁴³ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁴⁴ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁴⁵ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁴⁶ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁴⁷ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

sahteliğini öğrenen kişi, öğrendiği günden başlayarak yirmi günlük süre zarfında söz konusu belgeyi imha etmez ise, Papa tarafından hiçbir koşul öne sürülmeksizin aforoz edilmesine karar verilecektir. Yine aynı eylem rahip tarafından gerçekleştirilirse, fail ruhani görevleri yapmaktan ve ruhban sınıfına özgü olan ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yasaklanacaktır. Krallık belgelerinde ise gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin suç sayılabilmesi için, suçun faillerinin yalnızca rahip olması şartı aranmıştır. Kilise hukuku, bunlardan farklı belgelerde gerçekleşen sahtecilik fiillerine karşı ise herhangi bir yaptırım öngörmemiştir.⁴⁸

1.4.1.4. Orta Çağ Hukuku

Orta Çağ hukukunda sahtecilik fiillerine karşı ağır yaptırımlar düzenlenmiştir. Kral Rotari Emirnamesine, Krajenlerin ve değişik komitelerin mevzuatlarına göre sahtecilik suçu işleyen faile karşı el kesme yaptırımı öngörülmüştür.⁴⁹ Orta Çağ hukukunda, sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belgeler açısından resmi-özel, milli-yabancı belge ayırımına gidilmiş, resmi-milli belgelerde meydana gelen sahtecilik, diğerlerine nazaran daha ağır bir şekilde cezalandırılmıştır. Bazı kanunlar açısından da suç failinin kimliği, cezanın artmasında büyük rol oynamıştır.⁵⁰

1.4.1.5. Yakın Çağ Hukuku

1680 yılında Fransa’da ilan edilen “Sahtekarlık Fermanı’nda” sivil kişiler veya görevliler haricinde memurlar tarafından icra edilen sahtekarlık fiillerine karşı, hakimnin takdirine göre ölüm cezası dahil tüm cezaların verilebileceği düzenlenmiştir.⁵¹

1.4.2. Türk Hukuku

1.4.2.1. İslam Hukuku

İslam hukukunda belgede sahtecilik suçları düzenlenmiş olup, resmi belgede sahtecilik ve devlet memurlarının işlemiş oldukları sahtecilik fiilleri taziren cezalandırılan suçlar kapsamında yerini almıştır.⁵² Örneğin; köylülerden sahte makbuz karşılığı vergi tahsil eden devlet memurundan, hem tahsil etmiş olduğu para geri alınmış,

⁴⁸ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁴⁹ Erman, *Sahtekarlık*, 205.

⁵⁰ Erman, *Sahtekarlık*, 205-206.

⁵¹ Erman, *Sahtekarlık*, 207.

⁵² Erman, *Sahtekarlık*, 227.

hem de memur taziren cezalandırılmıştır. İslam hukukunda mahkeme ilamlarını, vesikaları, resmi belgeleri tahrif eden kişilere uygulanacak yaptırım, “şiddetli bir surette tazir edilerek, salahı hali zahir oluncaya kadar haps” şeklinde öngörülmüştür.⁵³

1.4.2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti döneminde, suçlara ilişkin her ne kadar İslam hukuku kuralları uygulama alanı bulmuş ise de yapılan araştırmalar neticesinde “belgede sahtecilik suçlarının” ilk olarak 1840 tarihli (Hicri 1256) Kanun-ı Ceza’da düzenlendiği tespit edilmiştir.⁵⁴ Bu düzenlemede belgede sahtecilik fiillerine uygulanacak yaptırımlar;

“Taraflı Devleti Aliyece verilen evamiri aliye ve memurini saltanatı seniye canibinden ita olunan evrakı resmiye ve senedatı şer’iye ve mürur tezkerelerine taklid eden ve bazı mahallerini hak ve tağyir ayleyen sahtekar eşhas ispat olunduktan sonra tediben cünhasını derecei cesametine göre beş seneden on seneye kadar vaz’ı kürek oluna” ve “ Sair nasın evrakına taklid eden sahtekar dahi üç sene müddet için küreğe vaz’ oluna”

şeklinde belirlenmiştir. Kısacası fail, gerçekleştirdiği sahtecilik fiilinin ağırlığına göre üç yıldan, on yıla kadar kürek cezası ile cezalandırılmıştır.⁵⁵

1851 tarihli (Hicri 1267) Kanunu Cedit’te belgede sahtecilik fiilleri ve yaptırımları yer almış olup, 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nu esas alınarak hazırlanan, 1858 tarihli (Hicri 1274) Ceza Kanunname-i Hümayun’da da sahtekarlık suçları ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.⁵⁶

1.4.2.3. 765 Sayılı TCK Dönemi

765 sayılı mülga TCK, 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu kaynak alınarak hazırlanmış ve 13.03.1926 tarihinde kabul edilerek, 01.07.1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 765 sayılı mülga TCK’da “Belgede Sahtecilik Suçları”, “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler” başlığıyla ikinci kitapta yer almaktadır. Söz konusu suç, altıncı babının “Evrakta Sahtecilik” adıyla üçüncü bölümde (m.339-349) ve “Hüviyet Cüzdanı,

⁵³ Erman, *Sahtekarlık*, 227.

⁵⁴ Erman, *Sahtekarlık*, 202.

⁵⁵ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, 227; Ahmet Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri* (İstanbul,1989), 16.

⁵⁶ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, 228.

Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber, Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekarlık” başlığıyla dördüncü (m.350-357) bölümde düzenlenmiştir.⁵⁷

765 sayılı TCK bakımından, kazuistik bir şekilde düzenlenen sahtecilik suçları incelendiğinde;

- Resmi belge ve asıllarında yapılan sahteciliklerin, m.339, m.340, m.342/1-2, m.347, m.348, m.349’da,
- Resmi belgelerin özünde gerçekleştirilen sahteciliklerin, m.341/2, 347’de,
- Nüfus tezkereleri, ruhsatnameler, kimlik cüzdanları ve pasaportlarda taşıyır, taklit ve sahte belgenin kullanılması şeklinde gerçekleştirilen sahteciliklerin, m. 350, m. 352’de,
- Nüfus tezkereleri, ruhsatnameler, kimlik cüzdanları ve pasaportlarla ilgili yalan beyanda bulunma fiillerinin m.351, m.352’de,
- Zabitanın teftişine tabi olan defter ya da bilgilerde sahteciliklerin m.353’de
- Sağlık raporlarında gerçekleştirilen veya sahte raporların kullanılması yoluyla gerçekleşen sahteciliklerin m.354, m. 356’da,
- Özel menfaat sağlayacak belgelerde sahteciliklerin, m.355, m.356’da,
- Gerçek bir belgenin belirli bir kişiye ait olduğu şeklinde yalan bir iddiada bulunmak yoluyla gerçekleşen sahteciliklerin, m. 357’de,
- Özel belgede sahteciliklerin ise m. 345, m. 347 ve m.348’de, düzenlendiği görülecektir.

1.5. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olan Belge

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’da “Belgede Sahtecilik Suçları”, kanunun “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabının, “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının, “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” başlıklı dördüncü bölümünde, kanun koyucu tarafından düzenlenmiştir. Kanun koyucu, “Belgede Sahtecilik Suçlarını” belgenin niteliğine göre resmi ve özel belge olarak iki farklı şekilde incelemiştir.

⁵⁷ Erman, *Sahtekarlık*, 14-15.

1.5.1. Resmî Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204)

5237 sayılı TCK m.204/1’de, resmi belgede sahtecilik suçu, ilgili resmi bir belgeyi sahte bir biçimde düzenleyen ya da gerçek resmi bir belgeyi insanları aldatacak biçimde değiştiren ya da sahte bir resmi belge kullanan bir kimsenin cezalandırılacağı şeklinde düzenlenmiştir. Bu fıkradan anlaşılabileceği üzere; suçun faili, resmi belgeyi düzenlemede yetkili olan kamu görevlisi dışındaki herkeştir.⁵⁸ Suç seçimlik hareketli olup failin, resmi bir belgeyi sahte olacak bir biçimde düzenlemesi, gerçek resmi bir belgeyi insanları aldatacak biçimde değiştirmesi ya da sahte resmi belgeyi kullanması eylemlerinden birini gerçekleştirmesi halinde suçun fiil unsuru gerçekleşmiş olacaktır.⁵⁹ Suçun konusu ise suç tanımında ifade edilen fiillerin yöneldiği “resmi belge” ve “resmi belge hükmünde belge” oluşturmaktadır.⁶⁰

TCK m.204/2’de ise suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde daha fazla cezai yaptırımın söz konusu olacağı düzenlenmektedir. Bu fıkroda yer alan suç ve TCK m.204/1’de yer alan suç bakımından fark, sadece fail yönünden olup, fiil ve konu unsuru bakımından bir farklılık arz etmemektedir. Suçun faili ise sadece görevi gereği resmi belge düzenlemekte yetkili kılınan kamu görevlisidir.⁶¹

Görüldüğü üzere; işlenen bir sahtecilik fiilinin TCK m.204 kapsamında değerlendirilebilmesi için dikkat edilmesi gereken husus, suçun konusunun belge olup olmadığıdır.

1.5.2. Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.207)

TCK m.207/1’de özel belge sahtecilik suçu, özel bir belgeyi sahte bir biçimde düzenleyen ya da gerçek özel bir belgeyi diğer insanları aldatacak biçimde değiştiren ve kullanan bir kimsenin cezalandırılacağı şeklinde düzenlenmiştir. Suç tarifinden anlaşılabileceği üzere suçun faili, herkes olabilir.⁶² Özel bir belgenin sahte bir biçimde düzenlenmesi ve kullanılması ile gerçek özel bir belgenin diğer insanları aldatacak bir

⁵⁸ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 843; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 861; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1065; Gökçen, *Sahtecilik*, 181.

⁵⁹ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 843; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 862; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1066; Gökçen, *Sahtecilik*, 148.

⁶⁰ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 843; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1066.

⁶¹ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 843; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 861; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1066; Gökçen, *Sahtecilik*, 321.

⁶² Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 878; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 881; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1076; Gökçen, *Sahtecilik*, 470.

biçimde değiştirilmesi ve kullanılması, özel belgede gerçekleştirilen sahtecilik suçunun fiil unsurunu oluşturmaktadır.⁶³ Kanun metninde öngörülen suçun oluşabilmesi için, belgenin sahte bir biçimde düzenlenmesi ya da gerçek özel bir belgenin diğer insanları aldatacak bir biçimde değiştirilmesi yeterli olmayıp, söz konusu belgenin bir de kullanılmış olması gerekmektedir. Suçun konusunu ise suç tanımında ifade edilen fiillerin yöneldiği “**özel belge**” oluşturmaktadır.⁶⁴

TCK m.207/2’de sahte özel bir belgeyi, sahte olduğunu bildiği halde kullanan kişinin de cezalandırılacağı düzenlenmektedir. Bu fıkra da yer alan suç ve TCK m.207/1’de yer alan suç tanımı bakımından fark, suçun fiili ve konu unsuru yönünden olup fail bakımından bir farklılık arz etmemektedir. TCK m.207/2’ye göre fiil unsurunu; bir başkası tarafından sahte özel belgenin kullanılması oluşturmaktadır.⁶⁵

Bu suç şeklinde de görüldüğü gibi işlenen bir sahtecilik fiilinin TCK m.207 kapsamında değerlendirilebilmesi için ilk aranan unsur, suçun konusunun belge olup olmadığıdır.

1.5.3. Resmî Belgeyi (TCK m.205) veya Özel Belgeyi (TCK m.208) Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu

TCK’da belgede sahtecilik suçları, suçun konusu olan belgenin niteliğine göre özel ve resmi belge şeklinde gruplandırılmıştır. Söz konusu nitelendirme sadece belgede sahtecilik fiilleri bakımından değil aynı zamanda belgeyi bozmak, gizlemek ya da yok etmek fiilleri açısından da geçerliliğini korumuştur. TCK’nın 205. maddesinde “resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek” fiilleri ile 208. maddesinde yer alan “özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek” fiilleri cezai yaptırımlara tabi tutulmuştur.

TCK m.205’te gerçek resmi bir belgeyi bozan, gizleyen ya da yok eden bir kimsenin iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı ve suçu işleyen kamu görevlisi olması durumunda cezanın da yarı oranında artırılacağı düzenlenirken;

⁶³ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 879; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 881; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1077; Gökçen, *Sahtecilik*, 449.

⁶⁴ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 879; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 880; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1077; Gökçen, *Sahtecilik*, 472.

⁶⁵ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 882; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 881; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1078; Gökçen, *Sahtecilik*, 449.

aynı kanunun 208. maddesinde gerçek özel bir belgeyi bozan, gizleyen ya da yok eden bir kimsenin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmektedir.

Bu iki suç açısından da suç fiilleri “gerçek bir belge” üzerinde gerçekleşmektedir. Yani suçun konusunu, anılan maddelerin gerekçesinde de ifade edildiği üzere hukuken geçerli ve gerçek belgeler oluşturmaktadır. Bu bakımdan suç fiilleri TCK’nın 205. maddesinde gerçek resmi belge üzerinde gerçekleşmekte olup aynı kanunun 208. maddesinde ise gerçek özel belge üzerinde gerçekleşmektedir. Her iki suçun faili herkes olabilirken⁶⁶, TCK m.205’de yer alan suç işleyen kişinin bir kamu görevlisi olması durumunda cezanın ağırlaştırılması gerektiği düzenlenmiştir. Gerçek bir belgenin bozulması, gizlenmesi ya da yok edilmesi fiilleri yine her iki suçun fiil unsurunu oluşturmaktadır.⁶⁷

1.5.4. Resmî Belge Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu (TCK m.206)

TCK m.206’da, “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan” suçu, resmi bir belgeyi düzenleme yetkisini elinde bulunduran bir kamu görevlisine yalan beyanda bulunan bir kimsenin üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacağı şeklinde düzenlenmiştir.

Resmi bir belgenin düzenlenmesi hususunda yalan beyanda bulunma suçunun faili herkes olabilmektedir.⁶⁸ Suçun fiil unsuru ise resmi bir belgeyi düzenleme yetkisini elinde bulunduran kamu görevlisine yalan beyanda bulunulmasıdır.⁶⁹

1.6. Korunan Hukuki Değer

Hukukun üstünlüğü ilkesinin kabul edildiği toplumlarda yaşayan insanlar tarafından, ideal görünen, doğruluğuna inanılan ve kendisine hukuki sonuçlar bağlanan manevi değerler koruma altına alınmıştır. Koruma altına alınan bu değerlerin elle tutulmaları, gözle görülmeleri mümkün değildir. Sosyal hayatta güvenin, barışın,

⁶⁶ Gökçen, *Sahtecilik*, 378-525.

⁶⁷ Gökçen, *Sahtecilik*, 366-522.

⁶⁸ Koca, Üzülmöz, *Özel Hükümler*, 873; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 878; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1081; Gökçen, *Sahtecilik*, 429.

⁶⁹ Koca, Üzülmöz, *Özel Hükümler*, 874-875; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Hükümler*, 878-879; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1082.

istikrarın, huzurun korunması adına hayatın olağan akışında ilerleyebilmesi için, insanlarda oluşan kamu güveninin sarsılmaması gerekir.⁷⁰

Belgede sahtecilik suçları ile korunması amaçlanan hukuki değer hususunda yazarlar arasında bir görüş birliği olmasa da hakim olan görüşe göre, “kamu güveni” suçla korunmak istenen hukuki değerdir.⁷¹ Bu görüşte olanlar kamu yararını gözeterek belgede sahtecilik suçlarıyla, delil araçlarının güvenliğini ve güvenilirliğini korumayı da amaçlamıştır.⁷²

Belirtilen suçlar bağlamında “kamu güveni” kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda değişik fikirler öne sürülmüştür. Objektif anlayışa göre “kamu güveni”, toplumsal hayatta bir belgenin doğruluğuna duyulan inanç iken, sübjektif anlayışa göre ise hukuk düzeninin kazandırdığı değerdir. Sübjektif anlayışa göre hukuk sistemi içerisinde delil olabilme değeri taşıyan, ispat kudretini haiz belgeler kamu güvenine mazhar olabilir.⁷³ Yani suçun oluşabilmesi için belgenin hukuken korunma altında olması gerekir. Kısaca objektif anlayışı benimseyen yazarlar, suçun konusunu oluşturan belgenin, hukuken koruma altında olmasının gerekli olmadığını benimserken, sübjektif anlayışı benimseyen yazarlar suçun varlığından bahsedilebilmesi için, belgenin hukuken korunması gerektiğini savunmuştur.

Diğer bir görüşte ise belgede sahtecilik suçlarıyla birden fazla hukuki değer korunduğu benimsenmiştir. Bu görüşe göre suçla korunan ilk değer kamu güveni ikinci değer ise ispat vasıtalarının korunduğu özel menfaat ilişkisidir.⁷⁴

Belgede sahtecilik suçlarıyla korunması amaçlanan hukuki değer kamusal güveni olmadığını belirten yazarlar da vardır. Bu görüşü savunan yazarlara göre, kamu güveni gerçek dışı soyut bir kavram olduğundan, sahtecilik fiili ile kamu güveninin sarsıldığı bilinci ne suçluda ne de zarar gören kişide oluşmaktadır. Bu sebeple bu suçla korunmak istenen hukuki değer failin ihlal ettiği hak ve menfaatlerin bütünüdür.⁷⁵

⁷⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 119.

⁷¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1054; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 834; Gökçen, *Sahtecilik*, 137; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 860.

⁷² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1054.

⁷³ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 223 vd.

⁷⁴ Erem, Toroslu, *Özel Hükümler*, 242 vd; Gökçen, *Sahtecilik*, 136-137.

⁷⁵ Erman, *Sahtekarlık*, 7.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu vermiş olduğu kararda sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğunu ve belgelerin gerçeğe aykırı bir biçimde düzenlenmesi, gerçek bir belgeye bazı eklemelerin yapılması ve gerçek bir belgenin bir kısmının ya da tamamının değıştirilmesi eylemleriyle kamu güveninin sarsıldığını ifade etmiştir.⁷⁶

Kanun koyucu da korunan hukuki değeri açısından kamu güvenliğini üstün tutarak “Belgede Sahtecilik Suçlarını”, 5237 sayılı TCK’da “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” başlığı altında, 765 sayılı mülga TCK’da “Ammenin İtimadı Aleyhine İşlenen Suçlar” arasında düzenlemiştir.

Tüm bu açıklamalar ışığında; çalışma konumuz bakımından belge kavramının açıklanması, kapsamının belirlenmesi ve elektronik belgenin konumunun tespiti hususu önem arz etmektedir.

⁷⁶ Y. CGK, 05.03.2019, E. 2015/118, K. 2015/286.

İKİNCİ BÖLÜM

BELGE KAVRAMI VE TÜRLERİ

2.1. Belge Kavramı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Topluma Karşı Suçlar*" kısmının, "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" bölümünde yer alan belgede sahtecilik suçlarının konusunu "belge" oluşturmaktadır. 5237 sayılı TCK'da belge kavramının tanımı yapılmamış olmakla birlikte belge, 765 sayılı mülga TCK'da bulunan "evrak" kavramı yerine kullanılmıştır. Arapça kökenli olan evrak kavramı "kağıt sayfaları, kağıt yaprakları" anlamına gelmektedir.⁷⁷

Belge, TDK sözlüğünde bir gerçeğe tanıklık etmekte kullanılan yazı, film, resim, fotoğraf gibi dokümanlar veya vesika anlamına gelecek şekilde tanımlanmaktadır.⁷⁸

Gelecekte uygulamaya dar gelme ihtimaline binaen⁷⁹ TCK'da tanımlanmayan belge kavramının izahı, doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Yalnız doktrinde birbirinden farklılık arz eden belge tanımlamalarının mevcut olması sebebiyle belge kavramından nelerin anlaşılması gerektiği hususunda tam bir uzlaşısı söz konusu değildir. Aşağıda da ifade edileceği üzere kimi yazarlar belge kavramını, hukuki açıdan önemli olan ve onu oluşturan kişi tarafından delil amacıyla kullandığı bir beyanı içeren yazı parçası şeklinde tanımlarken; kimi yazarlar ise olayları aktarmakta kullanılan veya irade beyanlarını da kapsayan ve bir şahıs tarafından düzenlenmiş olan her türlü yazı olarak

⁷⁷ Erişim: <https://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

⁷⁸ Erişim: <https://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

⁷⁹ Türk Ceza Kanunu'nun TBMM Adalet Alt Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında Yargıtay üyesi Keskin Kaylan, belgenin kanun metninde tanımının yapılmasının uygulamaya bir süre sonra dar gelebileceğini savunmuş ve belge tanımının yapılmasının uygulayıcılara bırakılmasının uygulamayı rahatlatacağını ve doğruya varmada kolaylık sağlayacağını belirtmiştir. (Zekeriya Yılmaz, *Gerekçe ve Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004), 1012.)

tanımlamaktadır. Bununla birlikte belgenin konusu, hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmalı ve hukuka aykırı olmamalıdır.

Tezcan/Erdem/Önok müellifleri belgeyi hukuki açıdan önem taşıyan ve delil amacıyla düzenlenen belli bir beyanı içeren yazı parçası olarak tanımlarken,⁸⁰ Soyaslan’a göre belge bir kişi tarafından oluşturulduğu belli olan ve bazı olguları ortaya koyan irade beyanı şeklinde açıklanmaktadır.⁸¹

Koca/Üzülmez müellifleri ise belgeyi hukuki olarak önemli olan ve belirli bir şahıs tarafından gerçekleştirilen açıklamanın ispatı bakımından cisimleştirilen yazılı kağıt şeklinde açıklamaktadır. Bu açıklamaya göre sadece bir beyan veya açıklamayı tespit eden ve aynı zamanda cisimleştiren şeyler belge niteliği taşımaktadır. Belgenin özelliği bir beyanı cisimleştirerek onu kalıcı kılmasıdır. Bu özelliğinden dolayı belge hukuki ilişkilerin ispatı konusunda diğer ispat araçlarından daha üstün konumdadır.⁸²

Toroslu’ya göre belge olayları aktarmakta kullanılan veya irade açıklamalarını içeren ve bir şahıs tarafından meydana getirilen her türlü yazıdır.⁸³

Erman’a göre ise belge, taşınabilen bir araç üzerine yazılı olup bir hüviyeti bulunan ve hukuki açıdan bir hüküm ifade eden bir vakayı ispat edebilen yazıdır.⁸⁴

Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır müellifleri belgeyi olayları aktarmada kullanılan, içerdiği irade açıklamalarından dolayı hukuki açıdan bir değeri olan ve muayyen şahıs tarafından meydana getirilen her çeşit yazı olarak tanımlarken,⁸⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız müellifleri ise insanın iradesini hukuki açıdan bir sonuç doğurmaya uygun olarak, gözle algılanabilecek bir biçimde ve yazılı bir şekilde dışa vurma şekli olarak açıklamaktadır.⁸⁶

Yargıtay 11. Ceza Dairesi(CD) ise belgeyi taşınabilir bir araç üzerine yazılmış, hukuki açıdan bir hüküm ifade eden bir vakayı ispat etmeye yarayan yazı anlamına

⁸⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

⁸¹ Doğan Soyaslan, *Özel Hükümler*, 491.

⁸² Koca, Üzülmez, *Özel Hükümler*, 835.

⁸³ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), 226.

⁸⁴ Sahir Erman, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Varaka Mefhumi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 15/1 (1949): 168.

⁸⁵ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 708.

⁸⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 847.

gelecek biçimde tanımlamaktadır.⁸⁷ Yargıtay CGK'nın tanımını ise belli bir fikir, vaka ya da hukuki ilişkiyi yansıtan diğer bir ifadeyle hukuki açıdan sonuç doğurmaya elverişli olan bir irade açıklamasını içeren ve kim tarafından düzenlendiğini de gösteren yazılı evrak şeklindedir.⁸⁸

TCK m.204'ün gerekçesinde ise belgenin, “evrak” kelimesi anlamında kullanıldığından bahsedilmesinin yanı sıra, belge kavramının taşınması gereken unsurlar bakımından şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Kâğıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir. Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kâğıt, belge niteliği taşımaz. Kâğıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kâğıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kâğıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir. Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır. Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.”

Anılan maddenin gerekçesinde belgenin taşınması gereken unsurlar;

- Yazılı olması,
- Hukuki değeri haiz olması ve
- Düzenleyicisinin belli olması gerektiği şeklinde özetlenmiştir.

⁸⁷ Y. 11. CD, 13.02.2019, E. 2019/268, K. 2019/1387; Y. 11. CD, 23.10.2014, E. 2013/13549, K. 2014/17326; Y. 11. CD, 31.05.2018, E. 2016/10237, K. 2018/5225.

⁸⁸ Y. CGK, 21.02.2017, E. 2015/393, K. 2017/74.

2.2. Belgenin Unsurları

2.2.1. Yazılılık

Hukuki anlamda belge kavramından bahsedilebilmesi için ilk olarak yazılılık şartının gerçekleşmesi gerekmektedir.⁸⁹ İspat kuvvetinin ne olduğuna bakılmaksızın yazılı olmayan hiçbir materyalin belge vasfını haiz olmadığı ifade edilir.⁹⁰ Bununla birlikte yazının illa bir kağıt üzerine yazılması gerekmemekte olup üzerinde yazının varlığı durumunda plastik, kağıt, deri ve levha da belge olarak kabul edilmektedir.⁹¹ Bu ifadelerden yola çıkıldığında da görüleceği üzere her belge bir yazı iken her yazının bir belge olmadığı aşîkardır.⁹²

Kanun koyucu TCK m.204'ün gerekçesindeki, *“Belge, eski dilimizdeki evrak kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kağıt anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, yazılı kağıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır.”* ifadesiyle belgenin ilk olarak yazılılık unsurunu taşıması gerektiğini vurgulamıştır. Yargıtay da birçok kararında bu unsurun zorunluluğunu ortaya koymuştur.⁹³ Yine madde gerekçesinin devamında genel olarak bir belgenin söz konusu olabilmesi için yazılı bir kağıdın varlığının gerekli olduğu fakat bazı durumlarda belgenin varlığının kabul edilmesi için yazının kağıt üzerinde bulunmasının zorunlu olmadığı ifade edilmiştir. Madde gerekçesiyle doğru orantılı olarak Yargıtay 11. CD de birçok kararında araç plakalarını belge olarak kabul etmiştir.⁹⁴ Önemli olan husus yazılılık unsurudur, örneğin yazılılık unsurunu ihtiva etmeyen sahte bir tablonun varlığı halinde, belgede sahtecilik suçundan bahsedilebilmesi mümkün değildir.⁹⁵

İspat vasıtası olan belge bir beyanı temsil ettiği ve sürekli hale getirdiği için diğer ispat vasıtalarından farklıdır. Örneğin kan lekesi, parmak izi, saç teli gibi deliller ispat vasıtası olmakla birlikte irade beyanı taşımamaları sebebiyle belge niteliğine haiz değildirler.⁹⁶ Fakat bazı belgeler, hem yazı unsurunu taşıırken hem de görsel objelerden oluşabilmektedir. Örneğin evlilik cüzdanının üzerindeki fotoğrafın değiştirilmesi

⁸⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

⁹⁰ Erman, “Varaka”, 169.

⁹¹ Erman, “Varaka”, 167; Y. 11 CD, 16.04.2018, E. 2016/963, K. 2018/3540.

⁹² Erman, “Varaka”, 176.

⁹³ Y. 11. CD, 25.09.2019, E. 2017/12351, K. 2019/6704.

⁹⁴ Y. 11. CD, 11.07.2018, E. 2016/9817, K. 2018/6508.

⁹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 848.

⁹⁶ Koca, Üzülmaz, *Özel Hükümler*, 835; Gökçen, *Sahtecilik*, 48.

durumunda, söz konusu belgenin yazıllık unsuru taşıması sebebiyle belgede sahtecilik suçunun işlendiği kabul edilmektedir.⁹⁷

Kanunen şekil şartına bağlılığın söz konusu olmadığı belgeler açısından bir durum veya olayın ifade edilmesi koşuluyla yazı türünün, yazı dilinin, yazının hangi araçla neyin üzerine nasıl yazıldığına hiçbir önemi bulunmamaktadır.⁹⁸ Önemli olan noktalar; bazı harfler silinmiş olsa da okunuyor olabilmesi, bir süreliğine de olsa muhafaza edilebilmesi, anlam ifade etmesi ve bir fikri yansıtabilmesidir.⁹⁹ Bununla birlikte belgedeki yazının herkes tarafından anlaşılması gerekmemektedir.¹⁰⁰ Fakat buradan söz konusu yazının sadece yazarı için anlam ifade ediyor olması anlamı çıkarılmamalıdır.¹⁰¹

Doktrinde, belgenin maddi varlığa sahip bir şeyle bağlılık içerisinde bulunması ve yazının göz ile algılanabilecek durumda olması gerektiği savunulduğu¹⁰² gibi, kör alfabesine göre yazılmış yazıların, belge olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan yazarlar¹⁰³ da mevcuttur. Belgenin maddi varlığa sahip bir şeyle bağlılık içerisinde olması gerektiğini düşünenler açısından “sözlü açıklamalar, bilgisayar programları, fotoğraflar, elektronik ortamda depolanmış veriler, manyetik şeritler” ceza muhakemesi açısından her ne kadar delil niteliğini haiz olsalar da belge olarak kabul edilmemektedirler.¹⁰⁴ Aksi görüşü savunanlara göre ise; belgede sahtecilik suçları açısından kanun metni incelendiğinde böyle bir şartın aranmadığı, elektronik belgenin güvenli elektronik imza ile imzalanması durumunda belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabileceği belirtilmektedir.¹⁰⁵

Doktrindeki tartışmalı noktalardan bir diğeri de yazının üzerine yazıldığı materyalin taşınır olup olmaması halidir. Bir görüşe göre yazının taşınabilen bir materyalin üzerine yazılması gerektiği ifade edilmekte ve mezar taşlarına, duvarlara,

⁹⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız, *Özel Hükümler*, 849.

⁹⁸ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 836; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055-1056; Gökçen, *Sahtecilik*, 52; Güngör, *Resmî Belge*, 35.

⁹⁹ Gökçen, *Sahtecilik*, 52; Güngör, *Resmî Belge*, 35.

¹⁰⁰ Erman, “Varaka”, 173; Soyaslan, *Özel Hükümler*, 496; Güngör, *Resmî Belge*, 35;

¹⁰¹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 648; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 836; Güngör, *Resmî Belge*, 35; Gökçen, *Sahtecilik*, 52

¹⁰² Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 836; Kubilay Taşdemir, *Belgelerde Sahtecilik Suçları* (Ankara: Yazarın Kendi Yayını, 2019), 7.

¹⁰³ Erman, “Varaka”, 173; Gökçen, *Sahtecilik*, 52; Güngör, *Resmî Belge*, 35; Taşdemir, *Sahtecilik*, 10.

¹⁰⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

¹⁰⁵ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1 (2015): 164.

arabalara, tren vagonlarına yazılan yazıların belge niteliğinde olmadığına altı çizilmektedir.¹⁰⁶ Belgenin kendine özgü maddi varlığının mevcut olabilmesi için gerek üzerine yazı yazılmasına gerek taşınmasına elverişli bir şey üzerinde tespit edilmiş olması gerekmektedir. Aksi durumda anılan yazı belge olarak değerlendirilmeyip delil olarak değerlendirilebilecektir. Diğer bir görüşe göre ise yazının yazıldığı materyalin taşınır olup olmamasının hiçbir önemi bulunmamaktadır.¹⁰⁷ Konuyla ilgili olarak Yargıtay 11. CD ise, belgenin taşınabilir olması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁰⁸

Orijinal belgeye sadık kalındığının tespit edilememesi sebebiyle, onaylı olmayan belge suretleri ve fotokopileri belge olarak kabul edilemez.¹⁰⁹ Bu sebeple kopya suret veya fotokopi üzerinde yapılacak tahrifat sahtecilik suçunu oluşturmayacaktır.¹¹⁰ Yalnız araya karbon kâğıt konularak düzenlenen nüshalar belge vasfında değerlendirilebilmektedir.¹¹¹

2.2.2. Düzenleyicisinin Belli Olması

Belgede aranan unsurlardan bir diğeri olan belgeyi düzenleyenin belli olması gerektiği şartı, TCK m.204'ün gerekçesinde yer almaktadır. Madde gerekçesinde yazının belirli bir şahsa veya şahıslara mal edilebilir olması gerektiği, fakat bu şahısların gerçekte mevcut şahıslar olmasının zorunlu olmadığı, bundan dolayı hayali ya da gerçek belirli bir şahsa mal edilemeyen yazılı bir kağıdın belge niteliğine sahip olamayacağı ifade edilmiştir. Belge içeriğinin birine atfedilebilir olması yeterli olup, gerçekte kişinin mevcudiyeti aranmamaktadır. Bu sebeple sahtecilik suçunun oluşması açısından belgenin altındaki isim ve imzanın gerçekte mevcut olmaması ile başlı başına hayali bir isim ve imzadan meydana gelmiş olması arasında hiçbir fark yoktur.¹¹²

Yazının belirli bir kişiye veya kişilere atfedilebilir olması şartından belgede isim, soy isim veya imzanın bulunması gerektiği anlaşılmamalıdır. Örneğin; uçak biletleri, tekeli bandrolleri, tiyatro biletleri belge olarak kabul edilmektedir.¹¹³ Bunun sebebi ise

¹⁰⁶ Erman, *Sahtekarlık*, 291-292; Taşdemir, *Sahtecilik*, 14.

¹⁰⁷ Toroslu, *Ceza Hukuk*, 226; Soyaslan, *Özel Hükümler*, 515; Gökçen, *Sahtecilik*, 49; Güngör, *Resmî Belge*, 35-36.

¹⁰⁸ Y. 11. CD, 16.04.2018, E. 2018/1686, K. 2018/1857.

¹⁰⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1059; Gökçen, *Sahtecilik*, 56.

¹¹⁰ Gökçen, *Sahtecilik*, 56.

¹¹¹ Gökçen, *Sahtecilik*, 57; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 838.

¹¹² Erman, *Sahtekarlık*, 313; Güngör, *Resmî Belge*, 37.

¹¹³ Erman, "Varaka", 172.

belgeyi düzenleyen kuruluşun anlaşılabilir olmasıdır. Önemli olan husus basit bir araştırma ile yazının sahibinin kim olduğunun anlaşılabilmesidir.¹¹⁴ Belgenin muhtevassından belgenin düzenleyicisi tespit edilemiyor ve fakat başka delillerle belirlenebiliyorsa bu halde belgeden söz edilemeyecektir.¹¹⁵ Yalnız mevzuat gereği belirli şekil ve usul şartlarına uyulması zorunlu olan hallerde, belgenin imza taşıma zorunluluğu var ise imza olmaksızın belgenin kim tarafından düzenlendiğinin anlaşılabilir olmasının hiçbir önemi bulunmamaktadır. Örneğin el yazılı vasiyetnamelerin el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunlu olup imza, geçerlilik şartını oluşturmaktadır. Söz konusu vasiyetnamenin imza unsurunu taşınamaması halinde belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturması imkansızdır.¹¹⁶

Belgenin düzenleyicisi her zaman belgeyi yazan kişi olmayabilir. Önemli olan belgeyi kimin yazdığı değil, belgenin kimin adına düzenlendiğinin anlaşılabilir olmasıdır.¹¹⁷ Örneğin mahkeme kararlarında, belgenin düzenleyicisi katip değil, kararı veren hakimdir. Yani belge, fikri olarak belgeyi tanzim eden kişiye aittir. Dikkat edilmesi gereken nokta kimin iradesinin belgeye yansıdığıdır. Bu irade gerçek kişiye ait olabileceği gibi tüzel kişiye de ait olabilir.¹¹⁸ Anonim yazılar, düzenleyicisinin belli olmaması sebebiyle hukuki açıdan hüküm ifade etmemekte olup, belge vasfını haiz görülmemektedir.¹¹⁹

Belgenin düzenleyicisi, yazının içeriğinden anlaşılabilmesi gibi, imzadan¹²⁰ da anlaşılabilir.¹²¹ Mevzuatımızda imzaya ilişkin birçok düzenleme yer almaktadır.¹²² İmza yerine başka işaretlerin kullanılabilmesi için kanunun açıkça izin vermesi gerekmektedir.¹²³ Kural olarak belgenin altında imzası bulunan kişi, belgenin düzenleyicisi olarak kabul edilmekte¹²⁴ olup, söz konusu imzanın da elle atılması

¹¹⁴ Erman, “Varaka”, 176.

¹¹⁵ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, 295; Gökçen, *Sahtecilik*, 67.

¹¹⁶ Gökçen, *Sahtecilik*, 53.

¹¹⁷ Hasan Tahsin Gökçen, “Resmi Belge”, 90; Mehmet Saydam, *Ceza Muhakemesinde Belge Delili* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 27.

¹¹⁸ Erol Çetin, İsmail Malkoç, *Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat* (Ankara: Adalet Yayınevi, 1995), 132.

¹¹⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1056; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 838; Gökçen, *Sahtecilik*, 66.

¹²⁰ Artuk ve Gökçen, *Özel Hükümler*, 581.

¹²¹ Gökçen, *Sahtecilik*, 66.

¹²² 2525 sayılı Soyadı Kanunu; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.15 ve 16; 6102 sayılı TTK m.756.

¹²³ Borçlar Kanunu m.15; 1512 sayılı Noterlik Kanunu(NK) m. 75; 4721 sayılı TMK m.535.

¹²⁴ Faruk Erem, Nevzat Toroslu, *Özel Hükümler*, 252.

gerekmektedir.¹²⁵ Yalnız bazı istisnai durumlarda imza farklı araçlarla atılabilmektedir.¹²⁶ Örneğin, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda yer alan düzenlemeler bu istisna kapsamında değerlendirilir.

2.2.3. Hukuki Değeri Haiz Olması

Belgede aranan unsurlardan sonuncusu olan hukuki değere haiz olma şartı, TCK m.204'ün gerekçesinde; kağıt üzerinde bulunan yazının içeriğinin anlaşılabilir olması ve bunun yanı sıra bir irade açıklamasını içermesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Doktrinde yazı içeriğinin bir olayın nakli veya irade beyanı şeklinde olabileceği belirtilmektedir.¹²⁷ Örneğin trafik polis memuru tarafından trafik kazası sebebiyle düzenlenmiş kaza tespit tutanağı olay naklini içerdiği için belge niteliğinde kabul edilir.¹²⁸ Aynı gerekçenin devamında bir belgenin söz konusu olabilmesi için kağıt üzerinde yer alan yazının içeriğinin hukuki açıdan bir değerinin olması, hukuk açıdan bir hüküm ifade etmesi ve hukuki açıdan bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerektiği yer almaktadır. Bu ifadeler belgenin mutlaka hukuki değere sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yazı içeriğinin hukuki bir değere sahip olması durumunda, yazının belge olarak nitelendirileceği, belgenin hukuki bir delil aracı olduğu ve bu sebeple de kamu güvenine mazhar olduğu kabul edilir.¹²⁹ Dolayısıyla her yazı, belge olarak kabul edilmemektedir.¹³⁰ Aksi takdirde niteliğine bakılmaksızın her yazıya karşı işlenecek sahtecilik fiilinin kamu güvenliğini zedelemesi gerekir. Sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belgenin hukuki değere sahip olması için iki şart aranmaktadır; bunlardan biri delil teşkil etmesiyken, bir diğeri de hukuki hüküm ifade etmesidir.¹³¹ Öğretide delil niteliğine sahip olmaları amacıyla düzenlenen; vekaletname, rehin sözleşmesi, sürücü belgesi gibi evraklar mahsus evrak olarak adlandırılırken, delil olma amacıyla düzenlenmese de örneğin bir mektubun durum gereği delil teşkil etmesi hali tesadüfi evrak olarak adlandırılır.¹³² Her iki durumda

¹²⁵ Erman, *Sahtekarlık*, 308.

¹²⁶ Gökçen, *Sahtecilik*, 60.

¹²⁷ Gökçen, *Sahtecilik*, 61-62.

¹²⁸ Gökçen, *Sahtecilik*, 61-62; Erman, *Sahtekarlık*, 309.

¹²⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1054.

¹³⁰ Erman, "Varaka", 176.

¹³¹ Erman, "Varaka", 176; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1054; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 837; Doğan Soyaslan, *Özel Hükümler*, 514.

¹³² Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 837.

da belgenin süreklilik unsuru taşıması zorunludur. Örneğin buğulu camın üzerine yazılan yazının belge olarak kabul edilmesi mümkün değildir.¹³³

Yargıtay vermiş olduğu birçok kararında belirttiği üzere sahtecilik suçunun konusu olan belgenin, delil niteliğini haiz olup olmadığını araştırırken bir diğer yandan da söz konusu belgenin hukuki sonuç doğurup doğurmadığını araştırmaktadır.¹³⁴ Bu araştırmada önemli olan nokta, söz konusu belgenin objektif kriterlere göre bir hakkın doğumuna, değiştirilmesine ve sona ermesine etkide bulunup bulunmadığıdır.¹³⁵ Hukuki bir değere sahip olmayan olayın ortaya çıkarılmasında etkili olan herhangi bir yazı, belge olarak kabul edilmemektedir.¹³⁶ Bu sebeple yasa koyucu açığa atılan imzanın kötü amaçla kullanılması durumunu belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç şeklinde düzenlemiştir. Bunun sebebi ise sonradan doldurulmak üzere altı imzalan boş kağıdın hukuki önem taşıyan bir içeriğe sahip olmamasıdır.¹³⁷

Yine uygulamada bilindiği üzere; taşınmaz kira sözleşmesinin feshine sebep olan yazılı tahliye taahhütleri, Yargıtay'ın öteden beri vermiş olduğu kararlarla hukuki olarak uyumlu olmak adına, düzenleme ve tahliye tarihleri boş bırakılarak düzenlenmekte; yani kiracı, kısmen boş bir kağıda imza atmaktadır. 8.6.2022 tarih ve 7409 sayılı Kanun'un kira artış oranına getirdiği emredici nitelikteki üst sınır¹³⁸, yasal fesih nedenlerinden daha hızlı bir çözüm yolu sunan yazılı tahliye taahhüdünün kullanımını artırmaktadır. Yazılı tahliye taahhüdünü sayesinde kiraya veren herhangi bir başka bir sebep göstermeksizin, tazminat ödemeksizin kira ilişkisini ortadan kaldırma imkanına sahip olur.¹³⁹ Uygulamada kira sözleşmesinin yapıldığı tarih veya bu tarihten önce imzalanan

¹³³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1057; Hasan Tahsin Gökcan, "Resmi Belge", 98; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 837.

¹³⁴ Y. HGK, 09.12.2020, E. 2019/737, K. 2020/1021.

¹³⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1058.

¹³⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 850.

¹³⁷ Güngör, *Resmî Belge*, 39.

¹³⁸ "Konut kiralari bakımından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ilâ 1/7/2023 (bu tarih dâhil) tarihleri arasında yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmalar, bir önceki kira yılına ait kira bedelinin yüzde yirmi beşini geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bir önceki kira yılının tüketici fiyat endeksindeki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranının yüzde yirmi beşin altında kalması halinde değişim oranı geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır. Bu oranları geçecek şekilde yapılan sözleşmeler, fazla miktar yönünden geçersizdir. Bu fıkra hükmü, 344'üncü maddenin ikinci fıkrası uyarınca hâkim tarafından verilecek kararlar bakımından da uygulanır."

¹³⁹ Süleyman Yalman, "Tahliye Sebebi Olarak Yazılı Tahliye Taahhüdü", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13/2 (2005): 10.

taahhütlerin geçersiz olduğu belirtilmektedir.¹⁴⁰ Bu sebeple kiraya veren, kiracısından kira sözleşmesinin imzalanması esnasında veya daha öncesinde, tahliye tarihi ve sözleşme tanzim tarihinin olmadığı tahliye taahhüdünü imzalamasını talep etmektedir. Kiracı tarafından sözleşme tanzim ve tahliye tarihinin bulunmadığı taahhüdün imzalanması ve kiraya veren kişinin sonradan bu tarihleri gerçeğe aykırı ve başkalarını aldatacak biçimde doldurması durumunda, açığa imzanın kötüye kullanılması suçu akla gelse de söz konusu fiille sahtecilik suçu gerçekleşmektedir. Çünkü açığa imzanın kötüye kullanılması suçu için senedin, verilme amacı dışında kullanılması aranır. Oysa kiracı imzaladığı sözleşmenin mahiyetini, tahliye taahhüdü olduğunu yani hukuki önem taşıyan bir içeriğe sahip olduğunu bilmektedir. Bir görüşe göre tahliye tarihine ilişkin kısmın boş bırakılması, rızai bir yetkilendirme olarak kabul edilmeli bu sebeple de sonradan tahliye tarihinin doldurulması belgede sahtecilik suçuna vücut vermemektedir.¹⁴¹ Yalnız unutulmamalıdır ki belge üzerinde yer alan tanzim veya tahliye tarihinin sonradan gerçeğe aykırı bir şekilde eklenmesi ile belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme eylemini gerçekleştirmektedir.¹⁴² Bu noktada gerçekleşen eylem açısından ilginin rızasının söz konusu olması, belgede sahtecilik suçları ile korunmak istenen hukuki yarar dikkate alındığında hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmemelidir.¹⁴³ Bu noktada failin gerçekleştiği eylemin, özel belgede sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Doktrinde tartışmalı olan bir konu ise hukuken sakat olan bir belgenin, belgede sahtecilik suçunun konusu olup olamayacağıdır. Bir görüşe göre sahte bir belge üzerinde ikinci sahtecilik işleminin gerçekleşmesi durumunda değişikliğe uğrayan içeriğin belge vasfını haiz olmaması sebebiyle yeni bir sahtecilik suçu oluşmayacaktır.¹⁴⁴ Bir diğer görüşe göre ise, sahte belgenin aldatma yeteneğine sahip olması nedeniyle, ikinci kez üzerinde değişiklik yapılan yazı, sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilecektir.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Y. 6. HD, 11.03.2008, E. 2018/11, K. 2008/2784.

¹⁴¹ Muhammed Emre Tulay, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu ve Bu Suç Kapsamında Yazılı Tahliye Taahhüdüne İlişkin Değerlendirmeler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/2 (2022): 928.

¹⁴² Soyaslan, *Özel Hükümler*, 516.

¹⁴³ Gökçen, *Sahtecilik*, 489.

¹⁴⁴ Sedat Bakıcı, Gürsel Yalvaç, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2008), 701.

¹⁴⁵ Taşdemir, *Sahtecilik*, 27.

Tasdik edilmiş kopyaların, fotokopi çekmek, telefaks çekmek suretiyle elde edilen kopyaların belge vasfında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalı noktalardan bir diğeridir. Suretlerin, onaylı ve onaysız olmak üzere iki şekli mevcuttur. Orijinalinden yazılarak meydana getirilen basit kopya ceza hukuku bakımından belge vasfında değildir.¹⁴⁶ Zira söz konusu kopya, belgenin içeriği ve orijinal kaydı ile ilgili bilgi verdiği gibi garanti ve ispat fonksiyonunu tam olarak karşılayamadığı için hukuki sonuç doğurmaya uygun olmamakta ve aldatıcılık özelliği de bulunmamaktadır. Yine asıl belgenin fotokopisi açısından da içeriğinin kime ait olduğunun belirlenememesi sebebiyle, fotokopinin belge olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Buna karşılık telefaksta ise; düzenleyicinin kendi iradesiyle alıcısına ilettiği irade beyanı yer almakta olup, belge olarak kabul edilmektedir.¹⁴⁷ Tasdik edilmiş, onaylanmış kopya ise basit kopyadan farklıdır. Onaylanmış kopyada asıl belgeye sadık kalındığı yetkili kamu görevlisi veya kopya eden diğer kişiler tarafından garanti edilmektedir. Asıl belgenin suretleri ancak onay işlemi yapıldıktan sonra hukuki sonuç doğurmaya elverişli hale gelebilir. Onay işlemi ile birlikte suret, asıl belge hükmünde olup sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilmektedir.¹⁴⁸ Bu sebeple onaysız suretin hukuki güvence ve ispat gücü olmadığından, suçun oluşumuna sebebiyet vermesi imkansızdır.¹⁴⁹ Aynı şekilde suretin “onaylı” olması hali de durumu değiştirmeyecektir.

Örneğin gerçek bir belgenin fotokopisi çekildikten sonra fotokopide yer alan yazı değiştirilir ve tekrar bu değişikliğin fark edilmemesi için fotokopi çekilirse oluşan suret açısından sahte bir belgeden söz edilmez.¹⁵⁰ Kanaatimizce de fotokopi olarak oluşturulmuş metnin, hukuki sonuç doğurmaya elverişli ve aldatma yeteneğine sahip olmaması sebebiyle belge vasfında kabul edilebilmesi mümkün değildir.¹⁵¹ Yine bilgi bölümleri kapatılarak fotokopisi çekilen, daha sonra boş kalan kısımlar doldurularak elde edilen sahte üniversite diplomasının, noterde aslı gibidir yapılması halinde, aslı gibidir yapılan suretin, hukuki sonuç doğurmaya elverişli ve aldatıcılık özelliği olması sebebiyle sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir. Zira; suretin onaylanması ile belgenin aslına

¹⁴⁶ Gökçen, *Sahtecilik*, 56.

¹⁴⁷ Gökçen, *Sahtecilik*, 61.

¹⁴⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 847; Gökçen, *Sahtecilik*, 61

¹⁴⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1059; Gökçen, *Sahtecilik*, 59.

¹⁵⁰ Gökçen, *Sahtecilik*, 59-60; Y. 11. CD, 25.06.2015, E. 2015/5182, K. 2015/27536.

¹⁵¹ Y. 11. CD, 17.02.2016, E. 2014/6615, K. 2016/1206.

sadık kalındığı kamu görevlisi veya onaylayan kişi tarafından garanti edilmekte ve dolayısıyla da onaylı suret kamu güvenine mazhar olabilmektedir.¹⁵²

Noter tarafından aslı gibidir onayı yapılan belgenin resmi belge olması halinde oluşacak suç resmi belgede sahtecilik suçudur. Yalnız özel belge vasfını haiz belgenin noter tarafından onaylanması o belgeye resmi belge niteliği kazandırmamaktadır.¹⁵³ Bu sebeple onaylanan metnin muhtevası suçun nitelendirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

2.3. Belge Türleri

Belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belge 5237 sayılı TCK'da özel belge, resmi belge, resmi belge niteliğinde belge olmak üzere üç farklı şekilde düzenlenmiştir.¹⁵⁴ Belgede sahtecilik suçları açısından suçun oluşumu için aranan şartlar, belgenin niteliğine göre farklılaşmaktadır. Çünkü her belge, türüne göre farklı ispat gücüne sahiptir.

2.3.1. Resmî Belgeler

TCK'da resmî belge teriminin tanımı yapılmamış olsa da, bu terim TCK m.204'ün gerekçesinde; *“Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir”* şeklinde ifade edilmiştir.

Resmî belgenin tanımı, doktrinde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bir görüşe göre resmî belge, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği yazı şeklinde ifade edilmiştir.¹⁵⁵ Bu bakımdan ele alındığında bir belgenin resmi belge olarak kabul edilebilmesi için ilk şart bir kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi iken, bir diğer şart ise kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemiş olmasıdır. İkinci görüşe göre ise resmi belgenin oluşabilmesi için bir kamu görevlisinin göreviyle ilgili düzenlemesi gerekliliğine ek olarak üçüncü bir şart daha ileri sürülmektedir. Bu ikinci görüşe göre resmi belgenin kamu görevlisinin görevinin bir gereği olarak kanunda belirtilen usul ve

¹⁵² Gökçen, *Sahtecilik*, 56.

¹⁵³ Güngör, *Resmî Belge*, 56; Y. 11. CD, 09.11.2017, E. 2015/2341, K. 2017/7686.

¹⁵⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1059; Gökçen, *Sahtecilik*, 75; Koca, Üzülmöz, *Özel Hükümler*, 852-857;

¹⁵⁵ Koca, Üzülmöz, *Özel Hükümler*, 839; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 852; Saydam, *Belge Delili*, 30; Gökçen, *Sahtecilik*, 78.

formalitelere uygun bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁵⁶ Ancak bir kamu görevlisi tarafından görevi ve fonksiyonu sebebiyle düzenlenen resmi belge kanunda öngörülen usul ve formalitelere uygun şekilde olması gerektiğinden bu durum ek bir şart olarak değerlendirilmemelidir.¹⁵⁷ Üçüncü bir görüş ise kanunda belirtilen usul ve formalitelere uygun bir biçimde düzenlenmeyen belgenin sakat belge olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade ederek, söz konusu şekil noksanlığının daima belgenin niteliğinin kaybına neden olmadığını ifade etmiştir.¹⁵⁸

Resmî belgelerin ispat gücü değişkenlik göstermekte olup, TCK m.204/3'te kanunun hükmü gereği resmî belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan bir belge niteliğine sahip olması halinde verilecek cezanın yarısı oranında artırılacağı düzenlenmiştir. Bu madde ile yasa koyucu sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmî belgeye daha ağır bir yaptırım belirlemiştir. Hangi belgelerin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge olduğu kanun koyucu tarafından münferit düzenlemelerle belirtilmiştir.¹⁵⁹ Örneğin düzenleme şeklindeki noter senetleri (Hukuk Muhakeme Kanunu (HMK) m.204), duruşma tutanakları (Ceza Muhakemesi Kanunu(CMK) m.222), bu madde kapsamında değerlendirilebilecektir.¹⁶⁰

Yargıtay'ın konuya bakış açısı ise; doktrinde benimsenen ikinci görüş doğrultusunda olmuştur. Yargıtay kararlarında resmî belgede aranması gereken unsurlar; belgenin resmi memur tarafından görevi gereği düzenlenmiş olması ve bu belge düzenlenirken yasada öngörülen usul ve şekil şartlarına riayet edilmesi gerektiği şeklinde belirtilmiştir.¹⁶¹

2.3.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi

TCK'nın 6. maddesinin (c) bendinde kamu görevlisinin tanımı, kamusal bir faaliyetin yürütülmesi işine, atamayla ya da seçilme yoluyla veya farklı herhangi bir yolla geçici, süreli ya da sürekli olarak katılan kişi şeklinde yapılmaktadır. Bu bakımdan, kamusal faaliyet icra eden herkesin kamu görevlisi olduğu kabul edilmektedir.

¹⁵⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1060; Erem, Toroslu, *Özel Hükümler*, 231.

¹⁵⁷ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 839; Taşdemir, *Sahtecilik*, 23.

¹⁵⁸ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 373.

¹⁵⁹ Güngör, *Resmî Belge*, 59.

¹⁶⁰ Gökçen, *Sahtecilik*, 75.

¹⁶¹ Y. CGK, 18.04.2019, E. 2018/189, K. 2019/350; Y. CGK, 10.03.2020, E. 2016/608 K. 2020/167.

Anılan madde gerekçesinde, memur kavramını da kapsayacak şekilde, kamu görevlisi tanımına yer verilmiş olup, bir kişinin kamu görevlisi olarak tanımlanması için kamusal faaliyet gerçekleştirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu sebeple her memur, kamu görevlisidir ancak, her kamu görevlisi memur olarak kabul edilmemektedir. 5237 sayılı TCK tarafından kamu görevlisi kavramının geniş bir biçimde yorumlanması resmî belgede sahtecilik suçunun kapsamının da genişlemesine sebebiyet vermiştir.¹⁶² Kamusal faaliyetin tanımı ise anayasayla veya kanunlarla belirlenmiş usullere uygun olarak verilmiş siyasal bir karara göre bir hizmetin kamu adına gerçekleştirilmesi şeklinde yapılmaktadır.¹⁶³ Örneğin bir avukatın mesleğini icrası aşamasında, kamusal faaliyet gerçekleştirmesi sebebiyle kamu görevlisi olduğu kabul edilmektedir.

Unutulmaması gereken önemli bir husus ise TCK'nın 6. maddesinin gerekçesinde yer aldığı üzere, kamusal bir faaliyetin gerçekleştirilmesinin bir ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişileri tarafından yürütülmesi durumunda bu kişilerin kamu görevlisi olarak sayılamayacağıdır. Bu halde görevi yürüten özel hukuk kişilerinin kamu görevlisi olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Ayrıca 5237 sayılı TCK'da bulunan düzenlemeler dışında, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nda yer aldığı üzere bazı özel kanunlarda suç işleyen görevlilerin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı belirtilmiştir.¹⁶⁴ Fakat söz konusu görevliler tarafından düzenlenen belgelerin, resmi belge olarak kabul edilip edilmeyeceği hususunda mevzuatta bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple kuruluş kanununda açıkça belirtilmediği takdirde, personelin kamu görevlisi gibi cezalandırılması belgeye resmi belge sıfatını kazandırmamaktadır. Fakat Yargıtay kararlarında bu konuda bir istikrar bulunmamaktadır. Şöyle ki; Yargıtay 6. CD; *"132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Yasasının 1. maddesinde Enstitüsünün hususi hukuk hükümlerine göre idare edilen bir kurum olduğu belirtilmiş ve 13. maddesinde de Kurumun Malları Devlet Malı sayılır, bu mallar aleyhine cürüm işleyenler bu cürümlerden dolayı Devlet Memurları hakkında tatbik olunan hükümler uygulanır denilmiş olmasına ve sahtecilik suçunun maddi konusu olan T.S.E. imalat ve yeterlilik belgelerinin Enstitünün malları ile ilgili bulunmamasına*

¹⁶² Gökçen, *Sahtecilik*, 76.

¹⁶³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinin gerekçesi.

¹⁶⁴ Aynı yönde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu; 3670 sayılı Milli Piyango Kanunu.

göre anılan varakaların resmi evrak niteliğinde bulunmadığı gözetilmeden TCK'nun 345. maddesi yerine 342/1. maddesi ile ceza tayini, bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde vermiş olduğu kararında, suçu işleyen kişilerin devlet memuru gibi cezalandırılacağını belirtmişse de aynı kuruluşa ait belgeleri resmi belge olarak kabul etmemiştir.¹⁶⁵ Yine Yargıtay vermiş olduğu başka bir kararında ise, kuruluş kanununda suç işleyen personelin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına ve kuruma ait belgelerin de resmi belge olarak kabul edileceğine hükmetmiştir.¹⁶⁶

Kamu görevlisi ve kamu görevlisi olmayan kişilerin birlikte düzenledikleri bazı belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerin resmi veya özel belge olarak kabul edilmesi düzenleyen kişinin statüsüne göre değişmektedir. Belgenin kamu görevlisince düzenlenen bölümü resmi belge olarak kabul edilirken sivil kişilerce düzenlenen bölümü ise özel belge olarak kabul edilmektedir. Bu halde kamu görevlileri tarafından düzenlenen kısmın üzerinde sahtecilik eyleminin gerçekleşmesi halinde, resmi belgede sahtecilik suçu oluşmakta olup, sivil kişiler tarafından düzenlenen kısım üzerinde sahtecilik eyleminin gerçekleşmesi halinde ise özel belgede sahtecilik suçu oluşmaktadır. Bu duruma örnek olarak, gümrük giriş ve çıkış beyannameleri, doktor reçeteleri gösterilebilir.¹⁶⁷ Zira gümrük giriş ve çıkış beyannamelerinde sivil kişiler tarafından düzenlenen bir bölüm olduğu gibi kamu görevlileri tarafından düzenlenen başka bir bölüm de mevcuttur. Bu durumda özel kişiler tarafından düzenlenen bölüm, özel belge olarak adlandırılırken, kamu görevlileri tarafından düzenlenen bölüm ise resmi belge olarak adlandırılmaktadır. O halde tahrifatın yapıldığı bölümün niteliği dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Yine bir başka örnek ise kamu görevlisi doktorlar tarafından yazılan reçetelerdir. Geçmiş tarihlerde uygulamada kamu görevlisi doktorlar tarafından yazılan reçeteler, eczaneye ibraz edilir ve devamında da ilaç teslimi esnasında reçetenin arka kısmına ilacın teslim alındığına dair hasta tarafından beyan yazılır ve imza atılırdı. Hal böyleyken söz konusu reçetede gerçekleşecek sahtecilik eyleminin nitelendirilmesi yine gümrük beyannamelerinde olduğu gibi tahrifatın yapıldığı kısmın niteliğine göre gerçekleştirilmelidir.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Y. 6. CD, 05.01.1985, E. 1984/1944, K. 1984/3564.

¹⁶⁶ Y. 6. CD, 15.11.1983, E. 1938/4798, K. 1983/8498.

¹⁶⁷ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 383; Gökçen, *Sahtecilik*, 83.

¹⁶⁸ Y. 6. CD, 17.09.1986, 4709/9213.

2.3.1.2. Kamu Görevi Gereği Düzenlemesi

Resmi belgenin var olabilmesi için aranan şartlardan biri kamu görevlisi tarafından düzenlenmesiyken, bir diğeri de kamu görevlisinin bu belgeyi düzenlemede yetkisinin olmasıdır. O halde kamu görevlisinin düzenlediği belge ile görevi arasında nedensellik bağının bulunması şarttır.

Yargıtay CGK vermiş olduğu kararda, belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için suçun kamu görevlisince işlenmesi ve illiyet bağı gereği suça konu olan belgeyi kamu görevlisinin görevi gereği olarak düzenlemiş olması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁶⁹

Kamu görevlisinin yetkisini aşarak veya yetkisi haricinde bir belge düzenlemesi halinde, söz konusu belge resmi belge olarak kabul edilmemektedir.¹⁷⁰ Bu sebeple kişinin sırf kamu görevlisi olması sebebiyle düzenlediği her belgenin resmi belge niteliğini haiz olmadığı aşikardır. Düzenlenen belgenin resmi belge vasfını haiz olabilmesi için kamu görevlisinin belgeyi görevi nedeniyle düzenlemiş olması gerekmektedir. Yargıtay konuyla ilgili verdiği kararda; sahte tebligata konu adresin sanık PTT görevlisinin görev alanı içinde olup olmadığının tam tespit edilememesi sebebiyle şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği, eylemin, kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturmadığına eylemin, sivil kişiler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğuna hükmetmiştir.

Kamu görevlisinin görevinin, sahteciliği kolaylaştırmış olması resmi belgenin varlığı için yeterli değildir.¹⁷¹ Örneğin ast pozisyonda olan kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi gereken bir belge, bu yetkiye sahip olmayan üst pozisyonundaki kamu görevlisi tarafından düzenlenmişse; kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçundan söz edilememekte fakat sivil kişiler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu gerçekleşmektedir.¹⁷²

Resmi belgeden söz edilebilmesi için belgenin tamamen tamamlanmış olması gerekir. Bununla birlikte söz konusu belgenin varsa zorunlu şekil şartlarını taşıması ve

¹⁶⁹ Y. CGK, 21.03.2017, E. 2015/1183, K. 2017/182.

¹⁷⁰ Gökçen, *Sahtecilik*, 85.

¹⁷¹ Erman, *Sahtekarlık*; 342; Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 383; Gökçen, *Sahtecilik*, 85.

¹⁷² Erman, *Sahtekarlık*, 342.

yasal dayanağa uygun olması da gerekmektedir. Aksi durumda resmi belgeden ve dolayısıyla resmi belgede sahtecilik suçundan söz edilemeyecektir.¹⁷³

Resmi belgeler bunlardan ibaret olmayıp, kanun koyucu korunan hukuki menfaat gereği, ticari ve olağan yaşamda çokça kullanılmaları sebebiyle aşağıda yer alan belgeleri de belli şartlar altında resmi belge hükmünde değerlendirmiştir.

2.3.2. Resmî Belge Hükmündeki Belgeler

5237 sayılı TCK'nın 210. maddesinde özel belgede sahtecilik suçu konusunun emtiayı temsil eden belge, tahvil, hisse senedi, emre ya da hamile yazılı olan kambiyo senedi veya vasiyetname olması durumunda resmi belgede sahtecilik suçuyla ilgili hükümlerin uygulanacağı düzenlenmektedir. Anılan maddede yer alan özel nitelikteki belgeler, görevli ve yetkili kamu görevlilerince düzenlenmediği halde resmi belgeye eş değer nitelikte kabul edilmiştir. Bunun sebebi ise madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, söz konusu belgelerin ticari ve sivil hayatta büyük bir öneme ve yere sahip olmaları ile kamu güvenine haiz olmalarıdır.

Kanun maddesinde yer alan ve özel belgede sahtecilik suçunun konusu oluşturan belgelerin resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilmesi için, kanunda öngörülen tüm şartları taşımaları gerekir.¹⁷⁴ Aksi takdirde birçok Yargıtay kararında¹⁷⁵ da belirtildiği üzere söz konusu belgeler özel belge şeklinde kabul edilmekte olup, resmi belge hükmünde kabul edilmemektedir.¹⁷⁶ TCK m.210/1'de yer alan belgeler açısından sahteciliğin yapıldığı anda suç tamamlanmış kabul edilir. Ayrıca sahte belgenin kullanılması gerekmemektedir.¹⁷⁷

Bu noktada önem atfedilmesi gereken bir diğer husus ise; maddede yer alan belgeler ile yapılan sahtecilikler hakkında, resmi belgede sahtecilik suçunu düzenleyen hükümlerin uygulanması, belgeyi hazırlayan kişiyi kamu görevlisi konumuna getirmemektedir.¹⁷⁸ Bu sebeple anılan belgelerde sahtecilik yapan faile, sivil kişiler

¹⁷³ Gökçen, *Sahtecilik*, 70-71.

¹⁷⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1062; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 840; Gökçen, *Sahtecilik*, 91; Hasan Tahsin Gökcan, "Resmi Belge", 102; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 853.

¹⁷⁵ Y. 21. CD, 14.01.2016, E. 2015/5769, K. 2016/267.

¹⁷⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1062.

¹⁷⁷ Soyaslan, *Özel Hükümler*, 491- 504.

¹⁷⁸ Erem, Toroslu, *Özel Hükümler*, 257; Güngör, *Resmî Belge*, 72.

tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik hükümleri tatbik edilecektir. Yalnız failin, kamu görevlisi olması ve görevi gereği bu sahte belgeleri düzenlemesi hali, TCK m.204/2'den sorumlu tutulmasını gerektirecektir.

2.3.2.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambiyo Senetleri

Kambiyo senetleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) "kıymetli evrak" başlığı altında kaleme alınan, üçüncü kitabının dördüncü kısmında düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri; poliçe, bono ve çekten oluşmaktadır.

Kambiyo senetleri, ticari yaşantıda paradan sonra en sık kullanılan ödeme aracı olmaları nedeniyle kamu güveni açısından önemli belgelerdendir.¹⁷⁹

Kambiyo senetlerinin, TCK m.210/1'in kapsamında değerlendirilebilmeleri için emre veya hamile yazılı olmaları gerekir. Kayıtsız ve koşulsuz bir şekilde bir miktar para ödenmesi emrini içermeleri bu senetlerin hepsinin ortak özelliklerinden biridir. Aksi takdirde üzerinde bir koşul veya şartın yazılı bulunduğu kambiyo senetleri, adi senet olarak işlem görecektir.¹⁸⁰ Ayrıca kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere; nama yazılı senetler, resmî belge vasfında değerlendirilmemiştir. Bunun sebebi ise emre ve hamile yazılı kambiyo senetlerinin tedavül yeteneklerinin, nama yazılı kambiyo senetlerine oranla daha fazla olmasıdır.¹⁸¹ Çünkü nama yazılı kambiyo senetlerinin devri için, zilyetliğin devri yeterli olmamakta, aynı zamanda da yazılı devir beyanı gerekmektedir.

Kambiyo senetleri üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik eylemlerinin resmî belgede sahtecilik olarak değerlendirilebilmesi için, kanunen zorunlu tüm unsurları içermesi gerekir.

Kıymetli evraklar, kural gereği hamiline yazılı olarak düzenlenebiliyor olsalar da 6102 sayılı TTK'nın 672. ve 777. maddeleri gereği poliçe ve bono hamile yazılı olarak düzenlenememektedir. Ancak TTK'nın 785. maddesi çekin hamiline yazılı olarak düzenlenebileceğine yer vermiştir. Bu sebeple 5237 sayılı TCK'nın 210/1 maddesinde yer alan "*emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri*" ifadesinden, emre yazılı poliçe, bono, çek ve hamiline yazılı çek anlaşılmalıdır.¹⁸²

¹⁷⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 855.

¹⁸⁰ Y. 21. CD, 11.02.2016, E. 2015/5264, K. 2016/1181.

¹⁸¹ Gökçen, *Sahtecilik*, 93.

¹⁸² Gökçen, *Sahtecilik*, 93.

2.3.2.1.1. Poliçe

Poliçe, belli bir kişinin emrine veya namına şeklinde keşideci tarafından düzenlenen ve emrine düzenlenen kişiye ya da bu kişi tarafından kanunlara uygun bir şekilde yetkilendirilmiş olan başka bir kişiye senedi ibraz etmek şartıyla ödeme yapılmasını isteme hakkı veren, senette muhatap olarak ifade edilen borçlu kişiye de senedin ibraz edilmesi durumunda koşulsuz olarak ödeme yapma yetkisini tanıyan kıymetli evrak niteliğinde olan senet şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁸³

TTK m.671’de poliçenin taşınması gereken unsurlar, senet metninde poliçe ibaresinin bulunması, şayet senet başka bir dilde kaleme alınmışsa poliçe ile aynı anlama gelen kelimenin senet metninde yer alması; belli bir bedel ödenmesi konusunda kayıtsız ve koşulsuz havale; ödemeyi yapacak kişinin yani muhatabın ismi; ödemenin yapılacağı yer; ödemenin vadesi; kime ya da kimin emrine ödenecekse o kişinin ismi; düzenlenme yeri ve tarihi; düzenleyenin imzası şeklinde düzenlenmiştir.

TTK m.671’de poliçenin taşınması gereken unsurlar tahdidi olarak belirtilmiştir. Yine aynı kanunun 672. maddesinde poliçede yer alması gereken zorunlu unsurlardan birinin bulunmaması durumunda, senedin poliçe vasfında değerlendirilmeyeceği ifade edilmiş olsa da, TTK m. 772 ile bu zorunlu unsurlara ilişkin alternatif düzenlemelere yer verilmiştir. Her ne kadar TTK m. 671’de vade zorunlu bir unsur olarak yerini almış olsa da aynı kanunun 672. maddesinin 2. fıkrasında poliçede vadenin bulunmaması durumunda, görüldüğünde ödenmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Bu halde poliçenin zorunlu unsurlarından olan vadenin bulunmaması durumunda, poliçenin düzenlenme tarihi sabit ise, poliçeye sahip olan kişi ödemeyi poliçenin düzenlendiği tarihten itibaren her an talep etme hakkına sahiptir.¹⁸⁴ Yine TTK m. 672/3’e göre ayrıca belirtilmiş olmadıkça muhatabın adının yanında gösterilen yer, muhatabın yerleşim yeri ve ödeme yeri olarak kabul edilecektir. Yine TTK m. 672/4’te, poliçenin bir diğer zorunlu unsuru olan düzenleme yerinin, poliçede yer almaması durumunda; poliçeyi düzenleyenin adının yanında gösterilen yerde poliçenin düzenlendiği kabul edilmiştir.

¹⁸³ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), 139.

¹⁸⁴ Poroy, Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 145.

2.3.2.1.2. Bono

Bono, poliçeden farklı olarak muhatap vasfına sahip kimsenin olmadığı keşidecinin belli bir miktar parayı kayıtsız şartsız bir şekilde lehtara ödemeyi taahhüt ettiği kambiyo senedir.¹⁸⁵

TTK m.776'da bononun taşınması gereken unsurlar, senet metninde bono ya da emre yazılı senet ibaresi, şayet senet farklı bir dilde düzenlenmişse o dilde yer alan ve bono ya da emre yazılı senet anlamına gelen kelime; kayıtsız ve koşulsuz bir şekilde bir bedeli ödeme vaadi; ödeme yapılacak yer; ödemenin vadesi; kime ya da kimin emrine ödeme yapılacaksa o kişinin ismi; düzenlenme yeri ve tarihi; düzenleyen kişinin imzası şeklinde düzenlenmiştir.

TTK m.776'da bononun taşınması gereken unsurlar tahdidi olarak belirtilmişse de, TTK m.777 ile bu zorunlu unsurlara ilişkin, poliçede de olduğu gibi alternatif düzenlemelere yer verilmiştir. TTK m.777/2'ye göre, bononun vadesi belirtilmemişse bono görüldüğünde ödenmek zorundadır. Yine TTK m.777/3'te, açık bir şekilde anlaşılmadığı durumda senedin düzenlendiği yerin ödeme yeri ve düzenleyenin yerleşim yeri olarak kabul edileceği belirtilmektedir. TTK m. 777/4'e göre ise, bononun bir diğer unsuru olan düzenleme yerinin, bonoda yer almaması durumunda, bonoyu düzenleyenin adının yanında gösterilen yerde bononun düzenlendiği kabul edilmiştir.

Poliçede olduğu gibi bonoda da bulunması gereken unsurlardan birinin olmaması durumunda, senet bono vasfında değerlendirilmeyecek,¹⁸⁶ özel belge olarak kabul edilecektir.¹⁸⁷

2.3.2.1.3. Çek

Çek, yasada belirtilen şekil şartlarına bağlı olarak belli bir miktar paranın kayıtsız şartsız şekilde ödenmesi konusunda düzenlenen, banka üzerine keşide edilen, lehtarın ibrazı halinde ödenecek kambiyo senedir. Çeklerde muhatap, lehtar, keşideci açısından aynı poliçedeki gibi üçlü bir ilişki söz konusudur. Keşideci bir taraftan lehtara tahsil yetkisi verirken, diğer taraftan da muhatap bankaya parayı ödeme yetkisi vermektedir. Ayrıca çekin diğer kambiyo senetlerinden bir farkı, hamiline keşide edilebilmesidir.

¹⁸⁵ Poroy, Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 158.

¹⁸⁶ Poroy, Tekinalp, *Kıymetli Evrak*, 285.

¹⁸⁷ Y. 11. CD, 11.02.2016, E. 2015/5264, K. 2016/1181.

TTK m.780’de çekin taşınması gereken unsurlar, senet metninde çek ibaresinin, şayet senet farklı bir dilde düzenlenmişse çek ile aynı anlama gelen kelimenin yer alması; kayıtsız ve koşulsuz bir şekilde belli bir bedelin ödenmesi için havalenin yer alması; ödemeyi yapacak kişinin yani muhatabın ticaret unvanının bulunması; ödemenin yapılacağı yerin bulunması; düzenleme yeri ve tarihinin yer alması; düzenleyen kişinin imzasının bulunması; bankanın vermiş olduğu seri numarasının yer alması; kare kodun bulunması şeklinde düzenlenmiştir.

TTK m.781 ile TTK m.780’de belirtilen unsurlara ilişkin alternatif düzenlemelere yer verilmiştir. TTK m.781/2 ile ödeme yerinin çekte açıkça anlaşılmadığı durumda, muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yerin ödeme yeri sayılacağı, muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yerin gösterilmiş olması durumunda çekin ilk gösterilen yerde ödeneceği, bu şekilde bir açıklık ve başka bir kayıt da bulunmuyorsa, çekin muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceği kabul edilmiştir. Yine TTK m. 780/3 uyarınca; düzenleme yeri belirtilmemiş çekin, düzenleyenin adı yanında yazılı yerde düzenlenmiş sayılacağı belirtilmektedir.

Ayrıca diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de bulunması gereken unsurlardan birinin bulunmaması halinde senet, çek vasfında değerlendirilmeyecek, özel belge hükmünde kabul edilecektir.¹⁸⁸

TTK m.780’e ek olarak 5941 Sayılı Çek Kanunu’nun 2. maddesinin 7. fıkrası uyarınca; çek yaprağının her sayfasında bulunması gereken unsurlar ayrıca belirtilmiştir.¹⁸⁹ Yalnız aynı maddesinin 9. fıkrasında kanunda yer alan unsurları taşınması koşuluyla düzenlenmiş olan çekin söz konusu maddede belirtilen şartlara aykırı olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilmektedir. Bu sebeple çekin TTK m.780’de yer alan unsurlara uygun bir şekilde düzenlenmesi, çekin geçerliliği açısından yeterlidir.

¹⁸⁸ Güngör, *Resmî Belge*, 67.

¹⁸⁹ 5941 sayılı Çek Kanunu m. 2/7.

2.3.2.2. Emtiayı Temsil Eden Belgeler

Ticaretin konusu olan mallara yani emtialara temsilen verilen ve belli şekil şartlarına tabii olarak düzenlenmiş kıymetli evraklara emtia senetleri denir.¹⁹⁰ Emtia senetleri; konişmento, makbuz senedi ve varant şeklinde ifade edilmektedir.

Emtiayı temsil eden belgelerin, TCK'nın 210/1 maddesi kapsamında kabul edilebilmeleri için, emre ya da hamile yazılı olmalarının yanında, bunların rehnedilebilir ve devredilebilir olmaları da gerekmektedir. Kısacası emtiayı temsil eden belgelerin, tadavül yeteneğine sahip olmaları aranmaktadır.¹⁹¹

Makbuz senedi ve varantın taşınması gereken unsurların neler olduğu, TTK m.834 ve m.835'te belirtilmektedir. Bu maddelerde umumi mağazalara bırakılan hububat ve malın karşılığı olarak verilen makbuz senedinin içermesi gereken kayıtlar, tevdi eden kişinin adı, yerleşim yeri ve mesleği; tevdiinin gerçekleştirildiği umumi mağazanın merkezi ve ticaret unvanı; tevdi edilen malların değeri ve niteliği ile miktarı ve cinsinin bilinmesi için açıklanması gereken hususlar; tevdi olunan malların tabi olması gereken resim, vergi ve harçların sigorta edilip edilmediği ve ödenip ödenmediğine ilişkin ibare; giderler ile ödenecek veya ödenmiş olan ücretler; senedin kimin emrine ya da adına düzenleneceğini belirten ibare; umumi mağazanın sahibinin imzası olduğu şeklinde belirtilmektedir.

Taşıma senedinin taşınması gereken unsurlar ise TTK'nın 857. maddesinde, düzenlenme tarihi ve yeri; gönderenin adı ve soyadı ya da adresi ve ticaret unvanı; eşyanın teslim alınacağı gün ve yer ile teslim edileceği yer; gönderilen kişinin adı ve soyadı ya da adresi ve ticaret unvanı; gerekli olan durumlarda bildirim adresi; eşyanın ambalajının çeşidi ve türünün olağan işareti, tehlikeli mallar söz konusu ise bunlarla ilgili mevzuatta öngörülen, diğer hallerde ise genellikle tanınan işaretler; taşınacak olan paketlerin numaraları, işaretleri ve sayısı; eşyanın net olmayan ağırlığı ya da başka bir şekilde beyan edilen miktarı; taşımanın hangi sürelerde yapılacağı; teslim gerçekleşene kadar oluşacak giderler ve kararlaştırılmış olan taşıma ücreti ile taşıma ücretinin gönderen dışında başka bir kişi tarafından ödenecek olması durumunda bununla ilgili kayıt; teslim esnasında

¹⁹⁰ Ali Üstüner, "Resmî Belgede Sahtecilik Suçu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), 28.

¹⁹¹ Güngör, *Resmî Belge*, 72.

ödemeli taşıma söz konusu olduğunda teslimde ödeme kaydı ve ödenecek tutar; eşyanın gümrük ve diğer işlemleriyle ilgili talimatlar; eğer söz konusuysa taşımanın üstü açık olan veya örtülmemiş olan bir araçta ya da güvertede yapılabileceğini gösteren sözleşme şeklinde ifade edilmiştir.

Kambiyo senetlerinde söz konusu olduğu gibi emtiayı temsil eden belgelerin de kanunda sayılan şekil şartlarını taşıması zorunludur. Aksi takdirde resmi belge olarak kabul edilmeleri mümkün değildir.¹⁹²

2.3.2.3. Pay (Hisse) Senetleri ve Tahviller

Hisse senetleri 6762 sayılı mülga TTK'nın 339 ve devamı(vd.) maddelerinde düzenlenmişken, 6102 Sayılı TTK'nın 484 vd. maddelerinde pay senedi ismiyle düzenlenmiştir. Pay senetleri, anonim veya komandit şirketler tarafından pay ortaklığı hakkı veren değerli belgelerdir.

6102 sayılı TTK m.487'de pay senetlerinin taşıması gereken unsurlar, şirketin unvanı, sermaye tutarı, kurulduğu tarih, kurulduğu tarihteki sermaye tutarı, çıkarılan pay senedinin tertibi, çıkarılan pay senedinin tertibinin tescil edildiği tarih, senedin türü, senedin itibari değeri, senedin kaç tane pay içerdiği, şirketin adına imza etme yetkisi bulunan en az iki kişinin imzası şeklinde ifade edilmiştir.

TTK m.484/1'e göre pay senetleri hamiline ya da nama yazılı olarak düzenlenmektedir. Nama yazılı pay senetlerinin resmi belge niteliği bulunmamaktadır. Bunun sebebi ise bu pay senetlerinin alacağın devri yoluyla elden ele geçebiliyor olmasıdır.¹⁹³

6762 sayılı TTK m.420'de tahvilin tanımı anonim şirketler tarafından ödünç para bulmak amacıyla çıkarılan ibareleri aynı ve itibari kıymetleri eşit borç senetleri şeklinde yapılmaktadır.

5237 sayılı TCK m.210'un gerekçesinde tahvillerin resmi belge hükmünde değerlendirilmesinin nedeni olarak son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin büyük oranda gerçekleştirilmesi ve bundan dolayı güvenliği çok fazla zarara uğraması nedeniyle her türlü tahvilin özel koruma altına alınması gerekliliği gösterilmektedir.

¹⁹² Gökçen, *Sahtecilik*, 117.

¹⁹³ Taşdemir, *Sahtecilik*, 483.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda (SPK) hisse senedi ve tahvil, menkul kıymetler olarak ifade edilmektedir. Yalnız SPK'da hisse senedi ve tahvil haricinde düzenlenen başka menkul kıymetler de bulunmaktadır.¹⁹⁴ Doktrinde bazı yazarlar 5237 sayılı TCK m.210/1'e göre sadece hisse senedi ve tahvilin resmi belge hükmünde nitelendirilmesinin doğru olmadığını SPK'da yer alan diğer menkul kıymetlerin de resmi belge olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.¹⁹⁵

2.3.2.4. Vasiyetnameler

Ölüme bağlı tasarruflar arasında yer alan vasiyetname murise, tereke üzerinde tasarrufta bulunabilme yetkisi vermektedir.¹⁹⁶

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)'nin 531. maddesinde vasiyetnamelerin, resmi şekilde veya miras bırakanın el yazısı ile veya sözlü olarak yapılabileceği ifade edilmiştir. Resmi vasiyetname ise; TMK m.532'ye göre, iki tanığın katılması ile resmi olarak görevli memur tarafından düzenlenmektedir. Maddede belirtilen resmi memur ise sulh hukuk hakimi, noter ya da bu yetki kanun tarafından kendisine verilmiş olan diğer bir görevli olabilir. TCK m.210/1'de her ne kadar vasiyetnameler resmi belge hükmünde kabul edilmişse de kanun koyucu her vasiyetnameyi bu kapsamda değerlendirmemiştir. Madde gerekçesinde ifade edildiği üzere, resmi şekilde yapılmış vasiyetnamelerin mahiyeti gereği resmi belge olması sebebiyle bu madde kapsamında zikredilmeyecektir. Yine sözlü olarak hazırlanan vasiyetnameler açısından, düzenlenmiş bir belge bulunmadığından, anılan madde kapsamında değerlendirilmeleri söz konusu değildir.

TCK m.210 kapsamında, geçerli bir vasiyetnameden bahsedilebilmesi için vasiyetnamenin; TMK m.538/1'de belirtildiği üzere murisin el yazısı ile yazılması ve murisin imzasını taşıması gerekmekte olup, aynı zamanda vasiyetnamenin yazıldığı tarihin gün, ay, yıl olarak belirtilmesi de zorunludur. Elle yazılan vasiyetnameler vasiyet sahibinin ölümünden sonra hüküm ifade edeceğinden kanun tarafından resmi belge gibi korunmaktadır.¹⁹⁷ Bu vasiyetnameler üzerinde sahteciliğin yapılmasıyla suç tamamlanır, ayrıca vasiyetnamenin kullanılması gerekmemektedir.¹⁹⁸

¹⁹⁴ 6362 sayılı SPK m.3.

¹⁹⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 855.

¹⁹⁶ Gökçen, *Sahtecilik*, 109.

¹⁹⁷ Güngör, *Resmî Belge*, 73.

¹⁹⁸ Güngör, *Resmî Belge*, 73.

2.3.2.5. Sağlık Meslek Mensupları Tarafından Düzenlenen Belgeler (TCK m.210/2)

5237 sayılı TCK m.210/2’de sağlık meslek mensuplarınca düzenlenen belgelerle ilgili olarak; gerçeğe aykırı bir şekilde belge düzenleyen, diş hekimi, tabip, ebe, eczacı, hemşire ya da diğer sağlık mensuplarının 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Aynı maddenin devamında, düzenlenen belgeyle kişinin haksız bir menfaat elde etmesi veya düzenlenen belgenin kamunun ya da kişilerin zararına yol açacak nitelik taşıması durumunda resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacağı ifade edilmektedir. Bu madde ile kanun koyucu; diş hekimi, tabip, ebe, eczacı, hemşire ya da diğer sağlık mensubu çalışan kişilerce gerçeğe aykırı belge düzenlenmesini cezai yaptırıma tabi tutmaktadır. Bununla birlikte suç, belgenin gerçeğe aykırı düzenlenmesiyle tamamlanmaktadır. Aynı fıkranın devamında belirtilen menfaat ya da zarar şartının ortaya çıkması durumunda ise resmi belgede sahtecilik suçuna göre cezaya hükmolunacaktır. Görüldüğü üzere anılan madde fıkrasında yer alan belgeler, yalnızca ceza yönünden resmi belgeye benzetilmektedir.

Kanun koyucu hukukun ispat aracı olarak gördüğü belgelerin değişikliğe uğraması durumunda kamu güvenliğini zedeleyeceğini öngörmüş, bu sebeple de özel düzenlemelere yer vermiştir.¹⁹⁹ Söz konusu özel düzenlemelerden biri de TCK m.210/2’de yer almaktadır. Sağlık mensupları tarafından düzenlenen belgeler hukuki açıdan önemli sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin cinsel istismar iddiası sebebiyle yapılan muayene sonucu düzenlenen rapor, faile uygulanacak yaptırımı belirleme açısından önemli rol oynamaktadır.

TCK m.210/2’de dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, adı geçen sağlık meslek mensubu kişilerin kamu görevlisi sıfatına sahip olmamaları gerektiğidir.²⁰⁰ Bu sebeple söz konusu sağlık meslek mensubu kişiler açısından kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlarda çalışmama şartı aranmaktadır. Sağlık meslek mensuplarının, görevleri gereği düzenledikleri belgelerin gerçeğe aykırı nitelik taşıması durumunda ilk yapılması gereken, eylemin kamu görevlisi sağlık meslek mensubu tarafından mı yoksa özel sağlık meslek mensubu tarafından mı gerçekleştirildiğinin tespit edilmesidir. Failin, kamu

¹⁹⁹ Erman, Özek, *Kamu Güveni*, 9.

²⁰⁰ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 887; Taşdemir, *Sahtecilik*, 485; Gökçen, *Sahtecilik*, 549.

görevlisi sağlık meslek mensubu olması halinde, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun düzenlenmiş olduğu TCK m.204/2'nin uygulanması gerekir.²⁰¹ Kamu görevlisi olmayan sağlık meslek mensuplarının sahtecilik eylemleri ise, kamu görevlisi olmamaları nedeniyle TCK m.204/1'e göre sivil kişiler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilecektir.²⁰²

2.3.3. Özel Belgeler

Özel belge, bir belgenin taşınması gereken özelliklerin tümünü haiz olmakla birlikte, resmi belge veya resmi belge hükmünde belge olarak nitelendirilmeyen her türlü yazı olarak ifade edilir.²⁰³ Örneğin faturalar, sigorta poliçesi, kira sözleşmesi, eser sözleşmesi gibi belgeler özel belge vasfında nitelendirilir.

Kanun koyucu özel belgeye ilişkin ayrı bir düzenleme yapmamakla birlikte, TCK m.210/1'de esasen özel belge olmasına rağmen bir kısım belgeyi, ticari hayattaki konumları sebebiyle resmi belge hükmünde kabul etmiştir.

Özel belgeler, sadece özel kişiler tarafından düzenlenmemekte olup, kamu görevlisinin görevi veya yetkisi dışında düzenlediği belgeler olarak da ifade edilmektedir.²⁰⁴

Yargıtay konuyla ilgili olarak, somut olayın özelliğine göre; resmi belge aslının bulunmaması durumunda eylemin suç oluşturmayacağını²⁰⁵ veya belgenin resmi belge vasfında kabul edilmesi için gerekli şartların eksikliği durumunda özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği yönünde kararlar vermektedir.²⁰⁶ Sahtecilik iddiasının var olup olmadığının belirlenebilmesi için suça konu belgenin aslı üzerinde araştırma yapılması gerekmektedir.²⁰⁷ Kanaatimizce de suça konu belgenin fotokopiden ibaret olması veya fotokopi üzerinde sadece aslı gibidir kaşesi olup bu kaşenin kime ait olduğunun okunamaması durumunda söz konusu suret belge özelliği taşımamakta,

²⁰¹ Y. 11. CD, 26.01.2022, E. 2021/35365, K. 2022/1284; Y. 11. CD, 17.06.2021, E. 2019/4886, K. 2021/5460; Gökçen, *Sahtecilik*, 547.

²⁰² Y. 15. CD, 28.06.2018, E. 2016/1804, K. 2018/4791; Y. 21. CD, 28.12.2015, E. 2015/13365, K. 2015/6682; Y. 21. CD, 16.02.2017, E. 2015/9054, K. 2017/772.

²⁰³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1064.

²⁰⁴ Güngör, *Resmî Belge*, 73.

²⁰⁵ Y. 21. CD, 26.05.2015, E. 2015/1064, K. 2015/1339; Y. 11. CD, 04.05.2017, E. 2015/3657, K. 2017/3412 ; Y. 11. CD, 17.01.2012, E. 2008/18326, K. 2012/433.

²⁰⁶ Y. CGK, 11.07.2014, E. 2014/23, K. 2014/360.

²⁰⁷ Taşdemir, *Sahtecilik*, 124.

aldatma yeteneğinin olup olmadığı tespit edilememekte, yani hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmamaktadır. Bu sebeple belgede sahtecilik suçunun yasal unsurlarının oluştuğundan söz etmemiz de mümkün olmayacaktır.

Bazı hallerde özel bir belgenin, resmi belgede sahtecilik suçuna sebebiyet vermesi mümkün olabilmektedir. Şöyle ki, noterlerce düzenlenen belgeler; düzenleme şeklinde belgeler²⁰⁸ ve onay şeklinde işlemler biçiminde iki kısma ayrılmaktadır. Bizzat noterler tarafından düzenlendiğinden dolayı düzenleme şeklinde belgeler üzerinde herhangi bir şekilde gerçekleştirilen sahtecilik, resmi belgede sahtecilik olarak kabul edilmektedir. Fakat onay işlemi şeklindeki belgelerde, içeriğinde resmi belge sahteciliği olmaması şartıyla, onay işlemini kapsamayan kısım için özel belgede sahtecilik suçunun işlendiği kabul edilmektedir. Kısacası özel belgeye ait bir suretin onaylanması, o surete resmi belge niteliği kazandırmamaktadır. Bu halde özel belgeye ait suretin onaylanması ancak belgeye ait surete yine özel belge niteliği kazandırır. Örneğin Yargıtay, özel belgenin resmi dairelere sunulması, havale edilmesi ve üzerine kayıt kaşesi vurulması vb. işlemlerle resmiyet kazanmayacağı, resmi makamca onaylanması durumunda özel belgenin içeriğinin özel belgede sahtecilik suçuna, onay kısmıyla da resmi evrakta sahtecilik suçuna konu olabileceği belirtilmiştir.²⁰⁹

Özel kişiler tarafından düzenlenen defterler ve faturalar, belgede sahtecilik suçunun konusunu değil; VUK m.356/b’de düzenlenen suçun konusunu oluşturmaktadır.²¹⁰ Ancak kamu kurumu adına kamu görevlisince düzenlenen faturalar, resmi belge olarak değerlendirilmektedir.²¹¹

TCK’da düzenlenen belge türleri haricinde diğer özel kanunlarda belirtilen ve özel düzenlemeye tabi tutulan belge türleri de mevcuttur. Bunlardan biri de çalışmamızın bir diğer konu başlığı olan, günümüzde teknolojik gelişmelerin hız kazanması ile birlikte ortaya çıkan “Elektronik Belge” dir. Her ne kadar modern dünyada klasik belgelerin yerini elektronik ortamda oluşturulan belgeler almaya başlamış ise de TCK kapsamında elektronik belgelerin, belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturup oluşturamayacağı açısından kanunilik ilkesi gereği, tam bir netlik söz konusu değildir. Çalışmamızın

²⁰⁸ 1512 sayılı NK m.84.

²⁰⁹ Y. CGK, 29.09.2015, E. 2015/412, K. 2015/286.

²¹⁰ Y.11 CD, 14.11.2007, E. 2006/6740, K. 2007/7940.

²¹¹ Oğuz Kürşat Ünal, “Sahte Fatura ve Faturadan Doğan Sorumluluklar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* X/1 (2006), 28.

üçüncü bölümünde elektronik belgenin hukuki alanda ifade ettiği yeri daha iyi anlayabilmek adına elektronik belgenin oluşumundan imhasına kadar geçen süreçteki hukuksal evrim ve sorumluluklar detaylıca incelenecektir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK BELGE ELEKTRONİK İMZA VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

3.1. Bilişim Sistemi Kavramı

Bilişim sistemi kavramını açıklamadan önce kısaca “bilişim” kavramını tanımlamak daha doğru olacaktır. Fransızcadan uyarlanmış olan bilişim kelimesi veri ve otomatik kelimelerinin birleşimini ifade eden “informatique” kelimesinden Türkçe’ye aktarılmış olup, genel olarak verilerin saklanması, değerlendirilmesi, iletilmesi, çoğaltılması gibi işlevleri ifade etmektedir.²¹² Bilişim kelimesi TDK sözlüğünde insanların toplumsal, ekonomik ve teknik alanlarda iletişim sağlamak amacıyla kullandığı bilime dayanan bilginin özellikle elektronik aletler yoluyla akla uygun ve düzenli bir şekilde işlenmesi bilimi olarak tanımlanmaktadır.²¹³

Bilişim sistemi, TCK m.243’ün gerekçesinde ise verileri toplayan, yerleştiren ve daha sonra bu verilere otomatik işlemler uygulama imkanı sağlayan manyetik sistemler şeklinde ifade edilmektedir. Bu bilgiler ışığında “bilişim sistemi” verilerin saklanması, değerlendirilmesi, tasnif edilmesi, iletilmesi, çoğaltılması gibi işlevleri kendiliğinden (insan müdahalesi olmadan otomatik bir şekilde) gerçekleştiren sistemler şeklinde tanımlanmaktadır.²¹⁴

Günümüzde veri aktarımı sadece bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleşmemekte başka araçlar veya internet üzerinden de yapılabilmektedir. Bu sebeple bilişim sistemi sadece bilgisayar ve internet olarak algılanmamalı, bu sistemlerin de olduğu bir bütün olarak kabul edilmelidir.²¹⁵ Yargıtay CGK’nın vermiş olduğu kararda her ne kadar aynı

²¹² Özbek, Doğan, Bacaksız, *Özel Hükümler*, 983.

²¹³ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 07.04.2023)

²¹⁴ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 987.

²¹⁵ Özbek, Doğan, Bacaksız, *Özel Hükümler*, 983-984.

anlama gelecek şekilde kullanılıyor olsalar da bilişim ve bilgisayar kavramlarının aynı şey olmadığını, bilişim kavramının bilgisayar kavramına kıyasla daha geniş bir anlam taşıdığı belirtilmiştir. Yine bilgisayarın mantık ve aritmetik işlem dizileri aracılığıyla oluşturulan programlara dayanarak verileri otomatik bir biçimde işleme tabi tutan sistemler olduğu, bilişimin ise bilgisayardan da faydalanarak bilginin iletilmesi, işlenmesi, kullanılır hale getirilmesi ve saklanması içeren mesleki ve akademik disiplinlerin genel adı olduğu açıklanmıştır. Yargıtay aynı kararının devamında bilişimin genel tanımını, verileri toplayan, yerleştiren ve daha sonra bu verileri belirli işlemlere tabi tutmayı sağlayan manyetik sistemler şeklinde yapmıştır.²¹⁶

Doktrinde bazı yazarlara göre genel amaçlı kullanım özelliğine sahip olan bilişim sistemi sadece belli bir işin yapılmasına özgülenmemelidir. Sistem veriyi, kendiliğinden işleyebilmeli, saklayabilmeli, iletebilmelidir. Örneğin televizyonların, bulaşık makinelerinin, ihtiyaç hasıl olduğundan kendiliğinden internet sitesinden alışveriş yapabilen buzdolaplarının, dahış bilgisayarlarının, belli bir işin yapılması adına mikro çiplerin yerleştirildiği araçların, bilişim sistemi olarak ifade edilmesi mümkün değildir. Çünkü bu durumda söz konusu araçlar, verileri toplama, toplanan verileri işleme, mevcut verileri çoğaltma, değerlendirme ve elde edilen verileri iletme özelliğine sahip olmayıp sadece belli bir işin yapılmasını esas almakta yani tek yönlü işleve sahip olmaktadır.²¹⁷ Burada dikkat edilmesi gereken nokta, söz konusu aracın ne kadar teknolojik olduğu değil, genel amaçlı işlem yapıp yapmadığıdır. Aksi görüş ise, teknolojinin gelişimi ile birlikte genel amaçlı kullanım kriterinin soyut bir kavram kalacağını, önemli olanın veri işleme, depolama ve veri iletişimi olduğunu savunmaktadır.²¹⁸

Yargıtay ise birçok kararında verileri işleme ve aktarma özelliğine sahip olan otomatik para çekme makinelerini (ATM), bilişim sistemi olarak kabul etmekteyken,²¹⁹ akıllı olmayan cep telefonlarını bilişim sistemi olarak kabul etmemektedir. Yine şifreli yayınlar, telefon kartları, barkot okuyucuları her ne kadar bilgiyi iletme ve işleme

²¹⁶ Y. CGK, 19.06.2007, E. 2007/136, K. 2007/150.

²¹⁷ Muammer Ketizmen, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2008), 19.

²¹⁸ Yavuz Erdoğan, *Türk Ceza Kanunu'nda Bilişim Suçları* (Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Yargıtay Kararları ile), (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2012), 12.

²¹⁹ Y. CGK, 10.04.2001, E. 2001/76-30, K. 2001/757.

yeteneğine sahip olsalar da genel amaçlı kullanılmamalarından dolayı bilişim sistemi olarak kabul edilmemektedir.²²⁰

Bir cihazı, bilişim cihazı olarak adlandırabilmek için cihazın elektronik özelliklere sahip olması tek başına yeterli olmamakta aynı zamanda da bilişim ağıyla iletişim kurması gerekmektedir. Zira cihaz ancak bilişim ağıyla iletişim kurduğunda verileri iletebilir, alabilir ve işleyebilir hale gelecektir.²²¹

3.2. Elektronik Veri Kavramı

TDK sözlüğünde veri; komutların, olguların ya da kavramların, işlem, yorum ya da iletişim amacıyla biçimli ve elverişli bir biçimde gösterimi olarak tanımlanmaktadır.²²²

5651 sayılı Kanun'un²²³ 2/1-k maddesinde; İYDUEHY'nin²²⁴ 3/1-p maddesinde; 11.04.2017 tarihinde yürürlüğe giren İTKSHY'nin²²⁵ 3/1-m maddesinde; TEYFUEHY'nin²²⁶ 3/1-s maddesinde “veri”, “*Bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değer.*” olarak tanımlanmaktadır. TCK m.243'ün gerekçesinde veri kavramının sınırlarının sistem içerisinde yer alan soyut unsurların tamamını kapsadığı belirtilmektedir. Kanun koyucu bu düzenleme ile bilişim sistemi içerisindeki her türlü yazı, resim, program olmak üzere var olan her bilgiyi veri kapsamında değerlendirmiştir.

5070 sayılı EİK²²⁷ m. 3/a'da elektronik veri; optik, elektronik veya benzer yollar aracılığıyla üretilen, saklanan veya aktarılan kayıtlar olarak tanımlanmaktadır.²²⁸

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nin 1. maddesi ise bilgisayar verisinin bilgisayar sistemi ile bir işlemin gerçekleştirilmesini olanaklı hale getiren bir programın

²²⁰ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 989.

²²¹ Hatice Akıncı, A. Emre Kılıç, Cüneyd Er, “Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları”, içinde *İnternet ve Hukuk Der. Yeşim Atamer*, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004), 259.

²²² TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 07.04.2023)

²²³ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun.

²²⁴ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

²²⁵ İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik.

²²⁶ Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

²²⁷ Elektronik İmza Kanunu.

²²⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5070&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.

da içinde olduğu kavramların, bilginin ve olguların bilgisayar sisteminde işlenmek için uygun olan her türlü temsili şeklinde tanımlamaktadır.²²⁹

Tüm bu tanımlar çerçevesinde “Veri”, bilişim sistemlerinin üzerinde işlem yapabildiği, yapmış olduğu işlemler sebebiyle sonuçlar üretebildiği, depolayabildiği, tekrar okuyup işleyebildiği ve farklı bilişim sistemlerine iletebildiği her türlü bilgi olarak ifade edilebilir.²³⁰ Bilişim sistemleri aracılığıyla elektronik verilerin işlenmesi durumunda çalışma konumuz olan elektronik belge ortaya çıkmaktadır.

3.3. Elektronik Belge Kavramı

Elektronik belge, fiziki ortamda üretilen kağıt, kalem, kaşe, mühür, paraf ve imzadan oluşan irade beyanı hükmündeki evrakın kendine has süreçlerden geçirilerek elektronik ortamda üretilmiş şeklidir²³¹. ABD’de 1999 yılında çıkarılan Tekbiçim Elektronik İşlem Yasası’nda²³² elektronik belgenin tanımı “*bir elektronik araç vasıtasıyla üretilen, kullanılan, gönderilen, depolanan ya da alınan doküman*” şeklinde yapılmaktadır. Bu tanımdan yola çıkılarak elektronik belgenin mikro bilgisayarlar, ana bilgisayarlar, mini bilgisayarlar ya da hesap makineleri, belleği olan daktilolar gibi ofis araçları, sabit bellekler veya ağlar üzerinde kullanılabilen, paylaşılabilen ve muhafaza edilebilen dokümanlar olduğu söylenebilir.²³³

213 sayılı Vergi Usul Kanunu(VUK)’nun 242. maddesinin 2. fıkrasında elektronik belge, şekil hükümlerinden bağımsız bir biçimde söz konusu kanunun belirttiği şekilde düzenlenmesi mecburi olan belgelerin içeriğindeki bilgileri içeren elektronik kayıtların bütünü şeklinde tanımlanmaktadır. Yargıtay’ın birçok kararında²³⁴ ifade ettiği gibi, Yargıtay CGK da elektronik belgeyi, elektronik ortamda sayısal bir şekilde kodlanan

²²⁹ Avrupa Birliği Siber Suçlar Sözleşmesi.

²³⁰ Murat Volkan Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 79.

²³¹ Erkan Tamtürk, “Kamu Yönetiminde Elektronik Belge Yönetim Sistemi”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/3 (2017): 857.

²³² Uniform Electronic Transaction Act

²³³ Hüseyin Odabaş, “Elektronik Belge Düzenleme Yaklaşımları ve Türkiye’de E-devlet Uygulamalarında Elektronik Belge Yönetimi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/2 (2008): 128.

²³⁴ Y. 11. CD, 18.01.2023, E. 2021/17294, K. 2023/215; Y. 11. CD, 18.03.2021, E. 2018/6275, K. 2021/2806; Y. 11. CD, 18.03.2021, E. 2018/6165, K. 2021/2805.

elektronik veriler bütünü şeklinde tanımlamaktadır.²³⁵ Elektronik veri de elektronik belge ile görünür hale gelebilmektedir.²³⁶

6100 sayılı HMK'nın 199. maddesinde de uyuşmazlık konusu olan olayların ispatında kullanılmaya elverişli olan basılı ya da yazılı metin, kroki, plan, çizim, senet, görüntü, film, fotoğraf ya da ses kaydı gibi verilerle elektronik ortamda bulunan veriler ve bunlara benzeyen diğer bilgi taşıyıcıların belge olduğu belirtilerek elektronik ortamdaki verilerin, belge olarak kabul edildiği vurgulanmıştır.

Elektronik belgeyle ilgili yapılan tanımların tümünde elektronik belgelerin özgün değerinin ve yasal olarak belge niteliğini koruyabilmeleri için sahip oldukları bağlam, içerik ve yapısal unsurlarının, tahrip olmaması gerekliliğine değinilmektedir. Elektronik belgeler, içerik ve yapısal özellikleri bağlamında geleneksel belgelere benzemekte olup bağlam özelliği bakımından geleneksel belgelerden farklılık göstermektedir. Bağlam, belgenin üretim tarihi, yeri, onaylama verileri ve sorumlu kuruluş gibi içeriksel ve fiziksel konularda kimliği olan üst veriyi ifade eder. Bağlam, elektronik belgelere ilintili ayrı bir doküman şeklinde olabildiği gibi, elektronik belgenin içinde gömülü olarak da bulunabilmektedir.²³⁷

Fiziki ortamda üretilen bir belgenin hukuki bakımdan geçerli olabilmesi için aranan özelliklerden birçoğu elektronik belgede de aranmaktadır. Bu özelliklerden bazıları bir iradeyi açık bir biçimde ifade etmek, taşınabilirlik, anlaşılır sembollerle üretilmiş olmak ve düzenleyenin belirlenebilmesi, yani belgenin hukuksal sorumluluğunu üstlenen kişinin imzasının bulunması şeklinde sıralanabilir.²³⁸ Bunlar dışında yapılan çalışmaların çoğunda elektronik belgenin yasal, kanıtsal ve yönetsel olarak belge niteliğine sahip olabilmesi için özgünlük, bütünlük, güvenilirlik ve kullanılabilirlik şeklinde dört temel özelliğe sahip olması gerektiği belirtilmektedir.²³⁹ Duranti²⁴⁰ ise

²³⁵ Y. CGK, 24.01.2017, E. 2016/1065, K. 2017/27.

²³⁶ Gülfer Akın, "Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik/Dijital Belge", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 3/1 (2021): 90.

²³⁷ Hüseyin Odabaş, "Bilgi Kaynaklarının İşletiminde Elektronik Doküman Yönetimi ve Elektronik Belge Yönetimi Sistemlerinin Rolü", içinde *Akademik Bilişim '09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı*, ed., Mustafa Akgül, Ethem Derman, Ufuk Çağlayan ve Atilla Özgüt, (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 2009), 416.

²³⁸ Artuk, Gökçen, Yenidünya, *Özel Hükümler*, 407-412.

²³⁹ David A. Wallace, "Electronic Records Management Defined By Court Case and Policy", *Information Management Journal*, 35/1 (2001): 4-6.

²⁴⁰ Luciana Duranti, "The Impact of Digital Technology on Archival Science", *Archival Science*, 1 (2001), 44.

elektronik belgeleri meydana getiren birtakım unsurlar bulunduğunu ve herhangi bir belgenin elektronik belge kapsamında değerlendirilebilmesi için bazı nitelikleri barındırması gerektiğini belirtmektedir. Bu nitelikler;

Ortam: Belgenin disket, CD-ROM, bilgisayar vb. ortamlardan hangisinde bulunduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle belgenin fiziksel taşıyıcısını göstermektedir.

İçerik: Belgenin gerçekleştirdiği fonksiyona bağlı olarak amaçladığı mesajı gösterir.

Fiziksel ve Entelektüel Şekil/Form: Belgenin iletilmesini mümkün kılan tüm ifade kurallarıdır.

Faaliyet: Bir belgenin hangi faaliyete yönelik olarak veya hangi faaliyet sonucunda oluştuğunu göstermektedir.

Arşivsel İlgı (Bağ): Belgeyi önceki ve sonraki belgelere bağlayan ilişkiler bütünü olarak ifade edilmektedir.

Yasal ve İdari Çerçeve: Bir belgenin üretildiği, yönetsel işlevsel ve yasal çerçeve olarak tanımlanmaktadır.

Elektronik belgeler, fiziki belgeler gibi değildir. Fiziki belgelerde olduğu gibi düzenlendikten sonra sadece gerektiğinde işlem yapılmamaktadır. Zaman içerisinde erişilebilirliğini devam ettirebilmesi aktif veri yönetiminin bulunmasına bağlıdır. Elektronik belgelerin saklandığı/korunduğu ortam sürekli bir değişim halindedir. Bundan dolayı değişen ve gelişen teknolojiye uygun olarak yazılım ve donanım güncellemeleri yapılarak elektronik belgelere özen gösterilmelidir.²⁴¹

3.4. Elektronik Belgenin Önemi

Elektronik belge kullanımı her geçen gün yaygınlaşmakta olup, hemen hemen her kuruluş tarafından kullanılır hale gelmiştir. Fiziksel ortamda gerçekleştirilen geleneksel yöntem terk edilerek dijital ortamda gerçekleştirilen modern yöntemlere hızlı bir gelişim gerçekleşmiştir. Belgelerin sanal ortamda üretilmeye başlanması yazılımların ve depolama sistemlerinin satın alınması gibi maliyetler ortaya çıkarsa da, fiziksel

²⁴¹ Cengiz Aydın, “Elektronik Belgelerin Arşivlenmesi ve Erişim” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 12.

maliyetleri azaltarak israfın da önlenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylerin kendi işlerini kendilerinin yapması sağlanarak ve iş süreçleri daha kolay hale getirilerek personel giderleri de azaltılmaktadır.²⁴² Kurum ve kuruluşların her tür faaliyeti için dijital ortamı kullanması yazışmalarda da kendini göstermektedir. Gerek kamu gerekse özel sektör kuruluşları belgelerin üretilmesi, depolanması, kullanımı, alınması ve gönderilmesi süreçlerinde dijital ortamı kullanmaya başlamıştır. Bu durum günümüzde belgelerin yoğun olarak elektronik ortamda üretilmesi, depolanması, kullanımı, alınması ve gönderilmesi anlamına gelmektedir.

Belge, gerçekleştirilen bir faaliyete veya alınan bir karara yönelik başvurulabilecek bir kanıttır. Dolayısıyla kuruluşlar mali, hukuki, yönetsel veya entelektüel birçok nedenden dolayı, faaliyetleri ve kararlarıyla ilgili hazırladıkları belgeleri muhafaza etmek zorundadır. Kamu kuruluşları veya özel kuruluşların ya da vatandaşların birbirleriyle veya iç işlerinde gerçekleştirdikleri herhangi bir faaliyeti hüküm altına alan belgelerin biçimsel ve içeriksel kuralları devlet tarafından belirlenmektedir. Belgeye resmi özelliğini kazandıran bu kurallardır. Dolayısıyla bu kurallar belgenin bütünlüğünü ve doğruluğunu kanıtlayan önemli faktörlerdir. Belgenin kanıt niteliği taşıması belgenin belirli süreler boyunca saklanması da zorunlu hale getirmiştir. Pek çok ülkede belgelerin belirli süreler boyunca saklanması zorunluluğu, ulusal veya uluslararası mevzuat tarafından düzenlenmektedir.²⁴³ Fiziksel belgelerin saklanması ve muhafaza edilmesi çok fazla itina istemektedir. Bu belgeler yangın, sel, deprem vb. afetlere karşı her an risk altındadır. Ancak elektronik belgeler günümüzde uygun sistemlere bağlı sanal ortamlarda saklanmakta ve bu gibi riskleri taşımamaktadır. Sınırsız depolama özelliği olan bu sistemler, genellikle üçüncü kişilerden satın alınarak elektronik belgelerin muhafazası daha güvenli hale getirilmektedir.

3.5. Elektronik Belge Yaşam Döngüsü

Elektronik belgelere ait unsurlar yazılım olarak nitelendirilen sistemler içerisinde bulunmaktadır. Bu sistemler genel olarak Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) olarak isimlendirilmektedir. Ancak bu sistemleri sadece yazılım olarak nitelendirmek

²⁴² Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 159; Memduh Aslan, “Vergilendirmede Elektronik Belgelerin Hukuki Geçerliliklerinin Değerlendirilmesi”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2/3 (2014): 22.

²⁴³ Odabaş, “Elektronik Belge”, 8.

yeterli değildir. Yazılım, EBYS kapsamında sadece bir unsurdan ibarettir. EBYS kurumsal iş süreçleri içinde belgelerin sürekli olarak üretildiği, kurum içi veya dışından gelen belgelerin kayıt altına alındığı, depolanıp muhafaza edildiği, dağıtım işleminin gerçekleştirildiği, değerlendirme ve arşivleme işlemlerinin yapıldığı, ayıklama ve imha işlemlerinin gerçekleştirildiği geniş bir yapıdır.²⁴⁴ Yani elektronik belge, bu sistem içerisinde pek çok süreç içerisinde geçmektedir. Bu süreçler elektronik belge yaşam döngüsünü oluşturmaktadır. Çeşitli kaynaklarda belge yaşam döngüsünün belgenin üretilmesi, kullanılması, dağıtılması, aktif belgelerin depolanması, aktif olmayan dosyaların saklama planları, aktif belgelerin arşivlere nakli, son düzenlemenin yapılması, uzun süreli depolama sağlanması ve imha edilmesi aşamalarından oluştuğu belirtilmektedir. Elektronik belgelerin yaşam döngüsü de genel olarak bu aşamaları içermektedir. Mülkiyet zinciri şeklinde de adlandırılan elektronik belgenin yaşam döngüsü, elektronik ortamdaki belgenin üretimi aşamasından tasfiye edilmesine kadar geçen süreci ifade etmektedir.²⁴⁵ Bu bilgiler doğrultusunda elektronik belgenin yaşam döngüsü üretim, kullanım, muhafaza ve imha olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.

3.5.1. Üretimi

Bilgi teknolojilerindeki gelişme ve özellikle internetin yaygın hale gelmesiyle birlikte, hem kamu hem de özel sektör kuruluşlarında elektronik belgeler yoğun bir biçimde üretilmektedir. Elektronik belgeler genellikle bilgisayar sistemlerindeki değişik yapılar ve programlar içinde her tür belgeden ibarettir. Elektronik belgeler tek bir programda üretilebileceği gibi, birbirine bağlı halde bulunan ve birbiriyle uyumlu olan birden fazla programda da oluşturulabilmektedir. Ayrıca elektronik belge, birden fazla belge yapısı içermektedir.²⁴⁶

Üretim aşaması belgenin tasarımından dağıtımına kadar olan aşamayı ifade etmektedir. Bir belge üretilirken bazı durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

²⁴⁴ Odabaş, “Bilgi Kaynakları”, 416.

²⁴⁵ Suzanne L. Gill, *File Management and Information Retrieval Systems*, (Colorado: Libraries Unlimited, 1998), 5; Fahrettin Özdemirci, Hüseyin Odabaş, *Yazışma Yönetimi ve Dosyalama İşlemleri*, (Ankara: Alter Yayıncılık, 2005), 14.

²⁴⁶ Hamza Kandur, “Elektronik Arşivler ve Arşivcilik Mesleğinin Geleceği”, içinde *Bilgi Çağı, Bilgi Merkezler ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu*, ed., Mustafa Akbulut, Fatoş Subaşıoğlu, (Ankara: Ankara Üniversitesi, 1999), 16.

Üretilcek Belgenin Gerekliliği: Belge üretilmeden önce bu belgenin gerekli olup olmadığı, zorunluluktan mı yoksa isteğe bağlı olarak mı üretildiği, üretim amacının ne olduğu, yasal bir zorunluluktan mı üretildiği, gelecekte kullanım değerinin ne olacağı, yürütülen veya yürütülecek olan işlemlere yönelik tüm belgeler üretiliyor mu soruları sorularak belgenin üretimi bu doğrultuda gerçekleştirilmelidir.

Tasarım: Belgenin kullanımına ilişkin tasarlanacak yapısına en uygun ortamın ne olması gerektiği, uygulanması düşünülen üretim planının kabul görüp görmeyeceği, kullanılabilir olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Belgelerin Ömrü: Belgeler üretilirken kısa, orta ve uzun dönemli kullanım değerine göre ayrılmalı ve bu doğrultuda sınıflandırılmalıdır.

Format: Belgelerin formatının ne olacağı, yasal geçerliliğinin süresi, gereksinim duyulduğunda istenildiği zamanda ve istenildiği ölçüde yararlanılabilecek mi soruları sorularak belgeler üretilmelidir.

Kim Tarafından Üretileceği: Belgeler kim tarafından, hangi ortamda, ne şekilde üretilcek belirlenmelidir.

Kim Tarafından Çoğaltılacak ve Dağıtılacak: Belgelerin kimler tarafından, hangi ortamda, ne şekilde çoğaltılacağı ve dağıtılacağı belirlenmelidir.

3.5.2. Kullanımı

Belge kullanımı, belge yaşam döngüsünün ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşama belgenin kullanımı, dağıtımı, izlenmesi, belgeye erişim ve dosyalama süreçlerini içermektedir. Üretilen belgeler, iş akışının ve verilen hizmetin gereklerine göre kurum içi birimlerde işleme konur veya kurum dışına gönderilir. Belgelerin kullanımı belgenin sahip olduğu özelliklere ve kurumun yapısına göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin hizmete özel, kişiye özel veya gizlilik derecesi yüksek olan belgelerin kullanımı ile ilgili ilkeler kurumun belge yönetim programında ayrıntılı olarak belirtilmelidir. Bu evrede kurum içerisindeki personellerin belgelere erişimi ve belgeleri kullanımı konusunda rol ve yetkileri de belirlenir.²⁴⁷

²⁴⁷ Hüseyin Odabaş, “*Elektronik Belge Yönetimi ve Kamu Kurum ve Kuruluşları*” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 160.

Kullanım aşamasındaki önemli bir süreç de dosyalama sürecidir. Kurum tarafından üretilen belgelerin birbirleriyle ilgili olanların bir arada tutulması gerekmektedir. Bu nedenle kurumda yürütülen işlemlerin sistematik olarak küçük gruplara bölünmesi gerekir. Bu işlem de dosyalama olarak isimlendirilmektedir. Dolayısıyla dosyalama kurumların iş ve işlemleri sonucunda ürettikleri belgelerin belirli bir sisteme göre düzenlenmesi ve yerleştirilmesidir.²⁴⁸ İyi oluşturulmuş bir dosya yapısı kalıcı ve değerli olan belgelerin diğerlerinden ayrılmasını sağlayarak belge değerlendirmeyi ve diğer arşivsel faaliyetleri kolaylaştırmaktadır. Belgenin kurumsal işlevini ve diğer belgelerle ilişkisini tam olarak gösteren iyi hazırlanmış bir dosyalama, sistemi gereksiz belgelerden arındırılmış nitelikli belge kaynağı oluşturmak ve hizmete sunmak açısından büyük önem arz etmektedir.²⁴⁹

3.5.3. Muhafazası

Elektronik ortamda üretilen belgelerin eksiksiz bir şekilde ihtiyaç duyanların hizmetine sunulmasını mümkün kılacak bir sistem içerisinde korunması gerekmektedir. Belgelerin kanıt niteliği taşıması ve kuruluşların yaptıkları faaliyetleri belgelemeleri nedeniyle üretilen belgelerin saklanması bir zorunluluktur. Ayrıca her belgenin sahip olduğu idari, mali, yasal, arşivsel ve araştırma değeri bulunmaktadır. Bu değerler doğrultusunda belgelerin saklanma süreleri belirlenmektedir.²⁵⁰

Elektronik belgelerin sağlıklı bir şekilde muhafaza edilebilmesi için öncelikli olarak bazı hususların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu hususlar şu şekilde sıralanmaktadır²⁵¹:

Depolanan Malzeme: Malzemenin hangi formatta olacağı ve ne tür malzemenin depolanacağı tespit edilmelidir. Depolanan malzemenin grafik, veri, video vb. formatlar içerisinde hangisinin olacağı belirlenmelidir.

²⁴⁸ Özgür Külcü, *Kurumsal Bilgi Sistemleri ve Belge Yönetimi: Organizasyonlarda Bilgi ve Belge Yönetimi Sistemlerinin Temel İlkeleri*, (İstanbul: Hiperyayın, 2018), 336.

²⁴⁹ F. Gerald Ham, *Selecting and Appraising Archives and Manuscripts*, (Chicago: The Society of American Archivists, 1993), 33.

²⁵⁰ Odabaş, “Bilgi Kaynakları”, 413.

²⁵¹ Steven B. Rhodes, “Archival and Records Management Automation.” *Information Management*, 25/2 (1991): 16.

Saklama Süresi: Elektronik belgenin kullanım ihtiyacının ne kadar süreyi kapsayacağı, ne kadar süreyle saklanacağı ve saklanacak malzemenin saklama sürelerine göre hangi ortamda muhafaza edileceği belirlenmelidir.

Kullanım: İhtiyaç duyulduğunda kullanıcıların belgeye nasıl ve belgenin ne kadarına ulaşabileceği belirlenmelidir.

Sayısallaştırma: Belgenin yaşam döngüsü sürecinin hangi aşamasında sayısal ortama aktarılacağı belirlenmelidir.

Saklama Ölçütleri: Fiyat, hız, kapasite, süreklilik, kolay taşınabilirlik vb. uzun dönemli saklama standartlarının belirlenerek sağlanması gerekmektedir.

Muhafaza sürecinin önemli bir aşaması da arşivleme aşamasıdır. Arşivleme işlevinde milli arşivler gibi yetkinliği bulunan belirli merkezler tarafından belirlenen standartların benimsenerek arşivleme işlemlerinin bu doğrultuda gerçekleştirilmesi kurumlar arasında gerçekleştirilecek belge paylaşımı için önemlidir. Ulusal ve uluslararası standartlara uygun sitemlerin tasarlanması ve işlemlerin bu doğrultuda gerçekleştirilmesi, benzer sistemler arasındaki belge paylaşımını ve koordinasyonu kolaylaştıracaktır. Arşivleme aşamasındaki önemli konulardan biri de gizlilik derecesi bulunan belgelerin arşivlenmesidir. Bu belgelerin belirlenen zaman diliminde şifreli formda arşivlenmesi gerekmektedir. Ancak bazı durumlarda şifre çözme anahtarları kaybedilebilmektedir. Bu durum kurumların gizlilik derecesi yüksek elektronik belgeleri şifrelemeden arşivlemesine neden olabilir. Bu nedenle şifre çözme anahtarlarının da etkin bir şekilde muhafaza edilmesi ve kurumların bu konuda gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.²⁵²

3.5.4. İmhası

İmha aşaması ve muhafaza aşaması birbirleriyle bağlantılı aşamalardır. İlk iki aşamadan sonra belgeler gözden geçirilerek değerlendirilir. Bu değerlendirme neticesinde belgenin belirli bir değere sahip olup olmadığına karar verilir. Eğer belgenin kurumsal bir değeri bulunuyorsa belge muhafaza edilir, ancak kurumsal değeri yoksa veya belgenin saklanmasını gerektiren bir durum bulunmuyorsa belge imha edilir.²⁵³

²⁵² Fahrettin Özdemirci, Cengiz Aydın, “Elektronik Belgelerin Arşivlenmesinde”, 108.

²⁵³ Odabaş, “Elektronik Belge Yönetimi”, 220.

İmha edilecek belgelere karar verilmesi ayıklama işlemi neticesinde gerçekleşmektedir. Belgelerin imhasına karar verilmesi bir komisyon tarafından gerçekleştirilir. Genellikle her yılın nisan ayında çalışmaya başlayan Kurum Arşivi Ayıklama ve İmha Komisyonu kullanılmasına ihtiyaç duyulmayan her türlü arşiv malzemesinin imhasına karar vermekle yetkilidir. İmhasına karar verilen arşiv malzemesi tasnif edilerek imha listeleri düzenlenir. İmha listeleri, düzenlenen tutanakla birlikte komisyon üyelerince imzalanarak imha işlemi gerçekleştirilir.²⁵⁴

İmha işleminin düzenli olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Düzenli bir şekilde imha işleminin gerçekleştirilmesi güncel olmayan belgelerin ayıklanarak karıştırılmamasını ve elektronik belge yönetim yapısının yönetilebilirliğini sağlarken, etkili bir geri iletim sisteminin de oluşmasına olanak tanır.²⁵⁵

3.6. Elektronik Belgenin Avantajları ve Dezavantajları

3.6.1. Avantajları

Elektronik belgeler kendi yaşam döngüleri içerisinde elektronik belge yönetimi kapsamında yönetildiklerinde, kurumsal yapılara birçok önemli yarar sağlamaktadır. Bu yararlar kurumlara verimlilik, zaman ve maliyet avantajı sağlamak şeklinde kendini göstermektedir. Elektronik belgelerin yararlarından bazıları aşağıda sıralanmıştır²⁵⁶:

- Elektronik belgeler zaman ve mekandan bağımsız, sınırsız bir hareket alanı imkanı tanır. Bir bilgisayar ve ağ bağlantısına sahip olduğu takdirde, dünyanın herhangi bir yerinden herhangi bir saatte istenilen belgelere ulaşılabilir.
- Elektronik belgelerin en önemli özelliklerinden biri de erişim kolaylığı sağlamasıdır. Üretilen belgelere dünyanın her yerinden internet üzerinden kolayca erişilebilir ve her konuda bilgi sağlanabilir.

²⁵⁴ Özgür Külcü, “Kurumsal Bilgi Sistemleri”, 309-310.

²⁵⁵ Cengiz Aydın, “Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmeler Işığında Arşivcinin Değişen Rolü”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2003), 42.

²⁵⁶ Fevki Beder, “Elektronik Belge Yönetimi Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Örneği”, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İletişim Genel Müdürlüğü, 2005), 9.

- Elde edilen bilgiler bilgisayar, sabit disk veya CD-ROM gibi araçlara kolay bir şekilde depolanabilir. Ayrıca bulut sistemlerde de bilgiler saklanabilir. Uygun depolama araçları kullanıldığı takdirde yer sıkıntısı yaşanmamaktadır.
- İhtiyaç duyulduğunda çok az çaba harcanarak sınırsız sayıda çoğaltılabilir ve çıktı alınabilir.

Yukarıda sıralanan avantajlar genel olarak kurumlara sağlanan faydalara ilişkindir. Kamu kurumları ve kamu kurumlarından hizmet alanlar açısından durum ele alındığında elektronik belge vatandaşlara daha hızlı, verimli, şeffaf ve düşük maliyetle hizmet sunulmasını sağlamaktadır.²⁵⁷ Klasik arşivlerde bulunan özellikle tarihi değeri yüksek belgelerin taranarak elektronik ortama aktarılması orijinal belgelerin tahrip olmasını engelleyerek fayda sağlamaktadır. Elektronik belgelerin erişiminin kolay olması ve aranan belgenin tanımlayıcı bilgiler sayesinde kısa sürede bulunması emniyet teşkilatı, gümrükler, nüfus idaresi, bankalar, hastaneler vb. zamanın etkin kullanılmasının çok fazla önem taşıdığı meslek gruplarında hızlı hizmet sunulmasını sağlamaktadır. Ayrıca elektronik belgeler hacim olarak yer kaplamadığından muhafazaları daha kolay olmakta, yangın, sel, deprem gibi afetlerden etkilenme riski de ortadan kalkmaktadır.²⁵⁸

3.6.2. Dezavantajları

Belge yönetiminin fiziksel ortamdan elektronik ortama taşınması içerisinde birtakım riskleri de barındırmaktadır. Öncelikle kurumların elektronik belge yönetim sistemlerini birbirlerinden bağımsız olarak geliştirmeleri belgelerin paylaşımını zorlaştırmaktadır. Ayrıca elektronik belge yönetiminin gereksinimleri göz ardı edilerek geliştirilen sistemlerin, temel kurumsal belge yönetimi ihtiyaçlarını karşılayamama riski bulunmaktadır.²⁵⁹

Elektronik belgelerin oluşturulabilmesi için bilgisayar donanımı ve yazılımı gerekmektedir. Ayrıca belgelerin mevcut yerinden başka bir yere transfer edilebilmesi

²⁵⁷ Yahya Yılmaz, Mutlu Tahsin Üstündağ, “Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Hizmetinin Kamu Kuruluşlarına Ait Elektronik Belge Yönetimi Sistemlerinde Kullanılması”, *Bilgi Dünyası*, 15/2 (2015), 207-208.

²⁵⁸ Hüseyin Odabaş, “Elektronik Belgeler ve Arşivler”, içinde *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşun 50. Yılı Uluslararası Sempozyumu*, editörler Özlem Bayram, Erhan Erkan, Tayfun Gülle, Dilek (Bayır) Toplu, Mehmet Toplu ve Erol Yılmaz, (Ankara: TKD, 1999), 363-364.

²⁵⁹ Hamza Kandur, “Türkiye’de Kamu Kurumlarında Elektronik Belge Yönetimi: Mevcut Durum Analizi ve Farkındalığın Artırılması Çalışmaları”, *Bilgi Dünyası*, 12/1 (2011), 5.

için modem, faks, yazıcı vb. yan birimlere ihtiyaç vardır. Ayrıca kurum içi ve kurum dışı ağ yapısının oluşturulması gerekmektedir. Bu durum bilgisayar uzmanları ve arşiv uzmanlarının birlikte istihdam edilmesini veya arşiv uzmanlarının gerekli eğitimleri almasını zorunlu kılmaktadır. İş ve işlemlerde ortaya çıkabilecek herhangi bir teknik problemin işleri aksatmayacak hızda çözümlenebilmesi için bu gereklidir. Aksi halde ufak bir sorunda işler uzun süre aksayabilir. Arşivde kullanılacak yazılım, donanım ve yan birimlerin maliyeti, istihdam edilmesi gereken teknik personele ait ekstra giderler kurumlara ekstra bir maliyet oluşturmaktadır. Ancak fiziksel belge yönetiminde de kırtasiye masrafları, dağıtım, depolama ve koruma giderleri bulunmaktadır. Dolayısıyla her sistemin belirli giderleri olduğu söylenebilir.²⁶⁰ Bu nedenle fiziksel veya elektronik belge yönetimi tercih edilirken verimlilik göz önünde bulundurulmalı ve ona göre tercih yapılmalıdır.

Elektronik belgelerin kontrolü özellikle üretim aşamasında kağıt belgelere kıyasla daha zordur. Bundan dolayı daha belgeler üretilmeden önce sistem tanımlanmalı ve belgenin üretiminden imhasına kadar olan tüm süreç belirlenmelidir.²⁶¹

Elektronik belge kullanımı ve iletişimi ile ilgili en önemli sorunlardan biri güvenlik problemidir. Elektronik ortamda bilgiler bir yerden başka bir yere ağlar üzerinden kolayca yönlendirilmektedir. Ancak elektronik ortamdaki verilerin istenmeyen bir şekilde silinme ve değiştirilme ihtimali de bulunmaktadır. Elektronik belgeler özel bir donanım ve yazılıma bağlı kalmadan makineler tarafından okunabilecek kataloglama kurallarına göre üretildiğinde ve uluslararası kabul görmüş yazılım ve bilgisayar sistemleri kullanıldığında, bu tarz sorunların yaşanma riski de azalmaktadır.²⁶² Günümüzde elektronik belgeler bilgisayar ortamlarından ziyade sanal ortamda, yani çok büyük miktarda bilgi depolanmasını sağlayan bulut sistemlerde depolanmaktadır. Bu sistemlerin bilgisayar korsanları tarafından ele geçirilmesi, ağ sistemlerine girilerek bilgi hırsızlığı yapılması vb. riskleri bulunmaktadır. Ancak tamamen güvenli bir sistem inşa etmek neredeyse mümkün değildir. Bu nedenle oluşturulan sistemler yapılan karşılıklı sözleşmeler ve üst düzey yazılım desteğiyle en güvenli hale getirilmeye çalışılmalıdır.

²⁶⁰ Odabaş, “Elektronik Belgeler ve Arşivler”, 364.

²⁶¹ Cengiz Aydın, “Bilgi Teknolojilerinin Belge Yönetimine Etkisi ve Elektronik Belge Yönetimi”, Bilgi Dünyası, 6/1 (2005), 93.

²⁶² Odabaş, “Elektronik Belgeler ve Arşivler”, 364.

Elektronik belgelerin yasal mevzuat içerisinde hukuki olarak, fiziksel belgelerden farklı değerlendirilmesi de önemli sorunlardan biridir. Fiziksel belgelerle ilgili hukuki düzenlemeler, bu belgelerle ilgili suçların belgede sahtecilik kapsamında değerlendirilmesini öngörmüşken; elektronik belgelerle ilgili suçlar, bu kapsamda ele alınmamaktadır. Bu durum da hukuki olarak bir karışıklığa neden olmaktadır.

3.7. Elektronik İmza Kavramı

Teknolojinin gelişmesi ve elektronik ticaretin artmasıyla birlikte gündeme gelen elektronik imza, birçok ulusal ve uluslararası kanuni düzenlemenin konusunu oluşturmaktadır. Elektronik imza konusunda yapılan ilk çalışmalardan biri, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1996 yılında kabul edilen UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu²⁶³ bir diğeri ise yine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 2001 yılında kabul edilen UNCITRAL Elektronik İmza Model Kanunu'dur.²⁶⁴

Avrupa Birliği(AB) ise elektronik imza ve elektronik ticaret hakkında iki önemli direktif yayınlamıştır. Bunlardan biri 1999/93/EC sayılı Elektronik İmza Direktifi,²⁶⁵ bir diğeri ise 8 Haziran 2000 tarihinde kabul edilen 2000/31 sayılı AB Elektronik Ticaret Direktifi'dir.²⁶⁶ 23 Temmuz 2014 tarihli ve 910/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nin yürürlüğe girmesiyle, 1999/93/EC sayılı Elektronik İmza Direktifi yürürlükten kaldırılmıştır.

Almanya Elektronik İmza ile ilgili ilk düzenlemeyi 1997 tarihli Dijital İmza Kanunu'yla yapmıştır. Daha sonra AB'nin 1999/93/EC sayılı Elektronik İmza Direktifi doğrultusunda, genel manada elektronik imzayı düzenleyen Alman Elektronik İmza Kanunu 22 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe girmiş, 29 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla de yürürlükten kaldırılmıştır.²⁶⁷

Elektronik imza konusunda Türkiye'de ilk çalışmalar Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın koordinasyonu altında kurulan Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu(ETKK)

²⁶³ https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce

²⁶⁴ https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_signatures

²⁶⁵ (Gesetz über Rahmenbedingungen für elektronisch Signaturen - SigG), Direktif metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0093&from=EN>

²⁶⁶ Direktif metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0702&qid=1696514721343>

²⁶⁷ <https://dejure.org/gesetze/SigG>

tarafından başlatılmış ve kurulun ilk toplantısı 16 Şubat 1998’de gerçekleştirilmiştir.²⁶⁸ Adalet Bakanlığı, ETKK Hukuk Çalışma Grubu ile birlikte konuyla ilgili çalışmaları tamamlamış ve Elektronik İmza Kanunu Tasarısı’nı hazırlayarak meclis gündemine taşımıştır. Söz konusu kanunun taslağı oluşturulurken 1999/93/EC sayılı Elektronik İmza Direktifi’nden, UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu’ndan ve 22 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe giren Alman Elektronik İmza Kanunu’ndan büyük ölçüde yararlanılmıştır.

5070 sayılı EİK, Türkiye Büyük Millet Meclisi(TBMM) Genel Kurulu’nda 15 Ocak 2004 tarihinde görüşülüp kabul edilmiş ve 25355 sayılı Resmi Gazete(RG)’de 23 Ocak 2004 tarihinde yayımlanmıştır.²⁶⁹ Kanunun 25. maddesinde yer alan hüküm gereğince kanun yayımlandıktan altı ay sonra, yani 23 Temmuz 2004’te yürürlüğe girmiştir.

Elektronik ortamda gerçekleşen işlemlerin hukuki açıdan güvence altına alınması amacıyla Elektronik İmza Kanunu, bu kanunun uygulanmasına yönelik “Elektronik İmza Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”(EİK Yönetmeliği) ve devamında “Elektronik İmza İle İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ” (EİK Tebliği) RG’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.²⁷⁰ Tüm bunlarla birlikte iç hukukumuz açısından Türkiye’nin taraf olduğu “Elektronik İmza” konulu herhangi bir uluslararası düzenleme bulunmamaktadır.

UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu’nun 2/a maddesinde elektronik imza, veri mesajı ile ilişkili bir biçimde imzalayan kişinin kimliğinin tespit edilmesi ve yine imzalayan kişinin mesaj içeriğindeki bilgiyi onayladığının gösterilmesinde kullanılabilen, bir veri mesajına ekli halde bulunan ya da bu mesajla mantıksal olarak bağlı olan elektronik biçimdeki veri olarak tanımlanmaktadır.

23 Temmuz 2014 tarihli ve 910/2014 sayılı AB Direktifi’nin 3. maddesinde, yürürlükten kalkan 13.12.1999 tarih ve 1999/93/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifi’nin 2. maddesinde²⁷¹ ve mülga Alman İmza Kanunu’nun 2. maddesinin 1. bendinde elektronik imza, diğer her türlü elektronik veriye eklenen ya da bu verilerle mantıksal bir şekilde

²⁶⁸ Ayrıntılar için Bkz. <https://www.mfa.gov.tr/>

²⁶⁹ RG. T. 23/01/2004 ve S. 25355.

²⁷⁰ RG. T. 16/01/2005 ve S. 25692.

²⁷¹ Bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0093&from=EN>,

ilişkili olan ve bir kimlik doğruma işlevi taşıyan elektronik veriler biçiminde tanımlanmıştır.

5070 sayılı EİK’da ise elektronik imza, herhangi bir elektronik veriye ilave edilen ya da bu elektronik veriyle herhangi bir bağlantısı olan ve kimlik doğrulamak için kullanılmakta olan elektronik veri şeklinde tanımlanmaktadır. Kanun, elektronik imza aracılığıyla belgeyi imzalayanın kimliğinin tespit edilmesini, imzanın imzalayana ait olduğunun ortaya çıkarılmasını ve kayıt altına alınmasını sağlamaktadır.

Elektronik imza kavramı, imzanın her çeşidini kapsamakta olup karşımıza çeşitli şekillerde çıkabilmektedir. Yalnız, yasa koyucu EİK’nın 5. maddesinde güvenli elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı hukuki sonucu doğuracağını belirterek, güvenli elektronik imzayı, diğer elektronik imzalarla eş değer görmediğinin altını çizmektedir.

Konunun daha net anlaşılabilmesi amacıyla aşağıda elektronik imza çeşitleri incelenmiştir.

3.8. Elektronik İmza Çeşitleri

5070 sayılı EİK’da “elektronik imza” ve “güvenli elektronik imza” kavramlarına yer verilmiştir. EİK’nın 5. maddesinin gerekçesinde güvenli elektronik imza için gerekli şartları taşımayan bir elektronik imzanın mevcudiyeti durumunda, bu elektronik imzanın taşıdığı hukuki değerın tanımlar maddesinde tanımlanan elektronik imzayla aynı olacağı ifade edilmiştir. Aynı zamanda elektronik imza için aranan şartları taşımayan elektronik imzanın maddede düzenlenmiş olan hukuki sonucu doğuramayacağı da belirtilmektedir. Bu durum bizlere güvenli elektronik imzanın birçok imza yöntemini kapsayan bir üst kavram olduğunu göstermektedir. Aynı madde gerekçesinin devamında, güvenli elektronik imza açısından belli bazı şartların aranmış olduğu ifade edilmiştir.

23 Temmuz 2014 tarihli ve 910/2014 sayılı AB Direktifi’nde ve mülga Alman Elektronik İmza Kanunu’nda elektronik imza türleri elektronik imza, nitelikli elektronik imza ve gelişmiş elektronik imza şeklinde olmak üzere üç farklı şekilde yer almaktadır. EİK’nın 3. maddesinin gerekçesinde ise, güvenli elektronik imza ile aynı özellikleri taşımayan imzanın elektronik imzanın basit şekli olduğu belirtilmektedir. Hal böyleyken yasa koyucu tarafından “güvenli elektronik imza” ve “basit elektronik imza” ayrımına gidildiği anlaşılmaktadır.

3.8.1. Basit Elektronik İmza

Basit elektronik imza, güvenli elektronik imza dışında değerlendirilen, elektronik veriye ilave edilmiş olan ya da elektronik veri ile mantıksal bir bağı bulunan ve kimlik doğrulamak için kullanılan elektronik veri olarak ifade edilir.

Basit elektronik imza yöntemleri açık anahtar teknolojisi dışında kalan imza teknikleri ve teknolojileri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

- Kişilerin biyometrik özelliklerine göre şekillendirilen örneğin göz retinası, ses, parmak izi taraması gibi yöntemler,
- PIN kodu, gizli şifreler, genetik yöntemler,
- Tarayıcıdan geçirilerek elektronik ortama aktarılmaları şartıyla elle atılmış imzalar,
- Elektronik cihazın ekranına özel kalemle atılan imzalar,²⁷²
- Gelişen teknoloji ile birlikte internet alışverişleri esnasında kişiye gönderilen onay kodunun elektronik ortama işlenmesi yöntemi,²⁷³
- Elektronik posta gönderen kişiye ait kimlik bilgilerinin, metnin alt kısmında yer alması, basit elektronik imza şekillerine örnek olarak gösterilebilir.²⁷⁴

Biyometrik yöntemle atılan imzalar dışında kalan basit imza şekilleri açısından, kimlik tespitinde kesinlik olmadığı gibi veri bütünlüğü de garanti edilememektedir. Aynı şekilde bu yöntemlerin, gizlilik, erişim kontrolü, inkar edilemezlik vb. işlevleri yerine getirmede yetersiz kaldığı açıktır. Her ne kadar biyometrik yöntemlerle atılan imzalarda kimlik tespiti açısından şüpheye düşülmemekteyse de veri bütünlüğünün korunması, diğer basit imzalarda olduğu gibi şüpheli olup, anılan bu tekniklerin güvenli olmadığı ifade edilir.²⁷⁵

²⁷² Mine Ertugut, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, (Ankara: Yetkin Yayınları), 44-48; Mine Ertugut, “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza”, *Bankacılık Dergisi*, 48 (2003): 69.

²⁷³ Burcu Erbayraktar, *Güvenli Elektronik İmza*, (İstanbul: On İki Levha, 2016), 5.

²⁷⁴ Başar Pancaroğlu, “Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019), 132-133.

²⁷⁵ Fatih Önder, “Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 37.

Basit elektronik imza kapsamında değerlendirilen imza türleri EİK’da (m. 5, 22, 23) olduğu gibi, HMK (m. 205/2) kapsamında da hukuk düzenince koruma altına alınmamıştır. Bu bağlamda hukuki işlemler açısından imzanın şekil şartı olduğu işlemlerde basit elektronik imzanın bu şartı karşılamadığı açıktır. Yine aynı şekilde basit elektronik imza, yargılamalarda da caiz delil olarak değerlendirilmemektedir. Bu sebeple yasal düzenlemeler açısından hukuki geçerlilik, bağlayıcılık, güvenlik açısından aranan şartları tam anlamıyla sağlayamayan elektronik imza türü, basit elektronik imza ismiyle anılır.

3.8.2. Güvenli Elektronik İmza

Elektronik imzalar arasında en güvenli seviye olarak ifade edilen şekil, açık anahtar altyapısına dayalı olan güvenli elektronik imzadır.²⁷⁶ Bu güvenli elektronik imzalarda asimetrik şifreleme sistemi söz konusu olup, birbirini tamamlayıcı açık ve kapalı anahtarlar kullanılmaktadır. Bu çift anahtarlardan biri olan kapalı anahtar, imza sahibinin hakimiyetinde bulunur. İmza sahibi olan gönderici tarafından kapalı anahtarın içinde bulunduğu hafıza kartı, bilgisayar veya bilgisayar fonksiyonu gören bir cihazda okutulur, veri şifrelenir ve internet üzerinden alıcıya gönderilir. Devamında şifreli olan verinin ulaştığı alıcı, açık anahtarı sayesinde şifreli veriyi çözebilecektir.²⁷⁷

Güvenli elektronik imzanın taşınması gereken unsurlar EİK’nın 4. maddesinde;

“a) Münhasıran imza sahibine bağlı olan,

b) Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan,

c) Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan,

d) İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imzadır.”

şeklinde düzenlenmiştir.

²⁷⁶ Nuray Ekşi, “Elektronik İmzalara İlişkin UNCITRAL Model Kanun Tasarısı Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, *Yasa Hukuk Dergisi*, İstanbul, 03 (2001): 336-337.

²⁷⁷ Mehmet Ertan Yardım, “Elektronik İmza ve Elektronik İmzanın Medeni Usul Hukukumuzda Etkileri,” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), 13-14.

Yasa koyucu mülga Alman İmza Kanunu'nda ve 910/2014 sayılı AB Direktifi'nde olduğu gibi gelişmiş elektronik imza ve nitelikli elektronik imza ayırımına gitmeden güvenli elektronik imza kavramı üzerinde durmuştur. Türk hukukunda güvenli elektronik imza ile ıslak imza eşdeğer kabul edilmiş²⁷⁸ ve anılan imza aracılığıyla oluşturulmuş elektronik verilerin senet hükmünü taşıyacağı düzenleme altına alınmıştır.²⁷⁹

3.8.2.1. Münhasıran İmza Sahibine Bağlı Olma

Güvenli elektronik imzanın taşınması gereken unsurların daha kolay anlaşılabilmesi ve tanımlanabilmesi amacıyla öncelikli olarak imza sahibi, imza oluşturma aracı ve imza oluşturma verisi açıklanacaktır.

EİK m.3/c'de imza sahibinin elektronik imza oluşturma maksadıyla herhangi bir imza oluşturma aracını kullanan kişi olduğu belirtilmektedir. Her ne kadar kanun lafzından, özel ve kamu tüzel kişilerinin imza sahibi olamayacağı anlaşılrsa da gerçek kişiler, tüzel kişileri temsilen elektronik imza aracını kullanabilmektedir.

İmza oluşturma aracı, EİK m.3/e'de elektronik imza oluşturmak için imza oluşturmaya sağlayacak veriyi kullanan yazılım ya da donanım şeklinde ifade edilmektedir.

EİK m.3/d'de düzenlenen imza oluşturma verisi ise imzayı atana ait olan, imzayı atan kişi tarafından elektronik imza oluşturmak maksadıyla kullanılan ve başka bir eş olmayan kriptografik gizli anahtarlar ve şifreler gibi veriler olarak tanımlanmaktadır.

Elektronik imzayı oluşturma verisi ancak elektronik imza oluşturma aracı içerisinde kendisine yer bulmakta olup, söz konusu araçlar Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcıları (ESHS) tarafından imza sahiplerine teslim edilmekte ve söz konusu güvenli elektronik imzanın başkasına kullanılmaması konusunda sertifika sahibi bilgilendirilmektedir.²⁸⁰ Yine Elektronik İmza Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 15. maddesi, nitelikli elektronik sertifika sahibinin yükümlülükleri diğer bir deyişle güvenli elektronik imza sahibinin yükümlülüklerini düzenlemiştir. Bu düzelemeye göre, nitelikli elektronik sertifika sahibinin, imza

²⁷⁸ 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 22; 6098 Sayılı Borçlar Kanunu m.14.

²⁷⁹ 6100 Sayılı HMK m. 205/2.

²⁸⁰ 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 10/f.

oluşturma aracını kaybettiği, imza oluşturma aracının çalındığı ya da güvenilirliği konusunda şüpheyne düştüğü durumlarda ESHS'yi hemen bilgilendirmesi gerekmektedir.

Tüm bu tanımlar ışığında güvenli elektronik imzanın münhasıran imza sahibine bağılı bulunması, imza oluşturma aracı içerisinde bulunan benzersiz, bir eşi dahi olmayan ve gizli nitelikteki imza oluşturma verisinin, imza sahibi gerçek kişiye özgülenmesi şeklinde tanımlanabilir. İmza oluşturma araçları içerisinde kayıtlı olan eşsiz ve gizli imza oluşturma verisi, imza sahibine tahsis edilmektedir. Dolayısıyla güvenli elektronik imzanın taklidi mümkün değildir.

3.8.2.2. Sadece İmza Sahibinin Tasarrufunda Bulunan Güvenli Elektronik İmza Oluşturma Aracı ile Oluşturulması

Güvenli elektronik imzanın “*sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulması*” gerekmektedir. Güvenli elektronik imza oluşturma araçlarının karşılaması gereken şartlar EİK m.6'da;

- a) Ürettiği elektronik imza oluşturma verilerinin kendi aralarında bir eşi daha bulunmamasını,*
- b) Üzerinde kayıtlı olan elektronik imza oluşturma verilerinin araç dışına hiçbir biçimde çıkarılamamasını ve gizliliğini,*
- c) Üzerinde kayıtlı olan elektronik imza oluşturma verilerinin, üçüncü kişilerce elde edilememesini, kullanılamamasını ve elektronik imzanın sahteciliğe karşı korunmasını,*
- d) İmzalanacak verinin imza sahibi dışında değiştirilememesini ve bu verinin imza sahibi tarafından imzanın oluşturulmasından önce görülebilmesini sağlayan araçlar”*

şeklinde düzenlenmiştir.

Güvenli elektronik imza sahibi kişi, imzayı kendisi dışında başka birisine kullandırmamakla ve anılan imzanın gizliliğinden veya güvenliğinden şüpheyne düşmesi halinde durumu derhal ESHS'ye bildirmekle yükümlüdür. Aynı zamanda EİK'nın 10. maddesinde elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının da üretilmiş olan imza oluşturma verisinin kopyasını alamayacağı ve bu veriyi saklayamayacağı belirtilerek, imza oluşturma verisinin birçok taraftan korunma altına alındığı vurgulanmaktadır. İmza oluşturma verisinin gizliliğine ek olarak imza kullanıcısı tarafından da giriş parolası, PIN kodu veya biyometrik tanıma usulleri oluşturulabilir. Yalnız günümüzde kullanılan

cihazlarda biyometrik tanıma usulünün daha az olması sebebiyle imza oluşturma araçlarında, giriş parolası veya PIN kodu uygulaması daha yaygın bir şekilde kullanılır. İmza oluşturma verisinin yetkisiz bir şekilde kullanılması durumunda, veri kendisini bloke ederek kullanımına izin vermemektedir. Tüm bu tedbirlerle, elektronik imza oluşturma aracının, sadece imza sahibi tarafından kullanılması amaçlanmıştır.

3.8.2.3. Nitelikli Elektronik Sertifikaya Dayanarak İmza Sahibinin Kimliğinin Tespiti

Güvenli elektronik imza açısından aranan bir diğer unsur ise, “*nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespiti*” sağlanmasıdır. Bu ifade bizlere güvenli elektronik imzanın geçerlilik koşulunu sağlayabilmesi için nitelikli elektronik sertifikaya (NES) dayanması gerektiğinin yanı sıra, anılan imza sayesinde imzalayanın kimlik tespitinin yapılabilmesi gerektiğini göstermektedir. Elektronik sertifika, EİK’nın 3. maddesinde imzanın sahibi olan kişinin imza doğrulama verisi ile kimlik bilgilerini birbirine bağlamayı sağlayan elektronik kayıt şeklinde tanımlanmaktadır.

Nitelikli elektronik imzanın taşınması gereken unsurlar EİK m. 9’da yer almaktadır. Bunlar;

*“Sertifikanın nitelikli elektronik sertifika olduğuna dair bir ibarenin,
Sertifika hizmet sağlayıcısının kimlik bilgileri ve kurulduğu ülke adının,
İmza sahibinin teşhis edilebileceği kimlik bilgilerinin,
Elektronik imza oluşturma verisine karşılık gelen imza doğrulama verisinin,
Sertifikanın geçerlilik süresinin başlangıç ve bitiş tarihlerinin,
Sertifikanın seri numarasının,
Sertifika sahibi diğer bir kişi adına hareket ediyorsa bu yetkisine ilişkin bilginin,
Sertifika sahibi talep ederse mesleki veya diğer kişisel bilgilerinin,
Varsa sertifikanın kullanım şartları ve kullanılacağı işlemlerdeki maddi sınırlamalara ilişkin bilgilerin,
Sertifika hizmet sağlayıcısının sertifikada yer alan bilgileri doğrulayan güvenli elektronik imzasının”*

bulunması şeklinde ifade edilir.

EİK’nın 8. maddesinde elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı; elektronik sertifika, elektronik imzalar ve zaman damgası ile ilgili hizmetleri sunan kamu kurum ve

kuruluşları ile özel ya da gerçek hukuk tüzel kişileri şeklinde tanımlanmıştır. Madde devamında ESHS'lerin tüm yükümlülükleri, hukuki sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Nitelikli elektronik sertifikalar BTK tarafından kabul edilmiş ESHS'ler tarafından verilmektedir. Bu sayede nitelikli elektronik sertifikaların bütünlüğü ve gerçekliği teminat altına alınmış olmaktadır.²⁸¹ BTK'nın internet sitesinde yayınlandığı üzere bu ESHS'ler; Elektronik Bilgi Güvenliği Anonim Şirketi(E-Güven), EBG Cileri ve Hizmetleri A.Ş.(E-Tuğra), TürkTrust Bilgi İletişim ve Bilişim Güvenliği Hizmetleri A.Ş., E-İmza Bilgi Güvenliği Hizmetler A.Ş.(e-imzaTr), Ayyıldız İmza Bilgi Güvenliği ve Teknolojileri A.Ş.(AYYILDIZ İMZA), Arksigner Yazılım ve Donanım Sanayi Ticaret A.Ş.(ARKİZMA)'dır. Bunların yanında kamu kurumlarının kullandığı TUBİTAK-UEKAE(Kamu Sertifikasyon Merkezi) ve Emniyet Genel Müdürlüğü Sertifikasyon Merkezi(EGMSM) de bulunmaktadır.²⁸²

Basit elektronik imza bakımından, nitelikli elektronik sertifika gerekliliği bulunmazken, güvenli elektronik imza açısından durum tam tersidir. Güvenli elektronik imzanın, Türkiye'de yetki verilmiş ESHS'lerin sağladığı sertifikalar ile atılmış olması gerekmektedir.²⁸³

3.8.2.4. İmzalanmış Elektronik Veride Sonradan Herhangi Bir Değişiklik Yapılıp Yapılmadığının Tespiti

Güvenli elektronik imza aynı zamanda imzalanmış bulunan bir elektronik veri üzerinde daha sonra herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespit edilmesini sağlamaktadır. Güvenli elektronik imza ile imzalanan verinin her bir unsuru şifrelenmektedir. Bu sayede, imzalanan elektronik verinin bütünlüğü sağlanmış olmakla beraber, sonuçlandırma işlevi de gerçekleşmiş olur. Güvenli elektronik imzanın bu özelliği sayesinde, imzalanmış olan metinde herhangi bir değişiklik söz konusu olduğunda, bu durum tespit edilebilecektir. Ayrıca güvenli elektronik imzayla imzalanmış metnin, sonradan değiştirilmesi durumunda önceki elektronik imza veya imzalar silinecek ve tekrardan imzalanması gerekecektir.

²⁸¹ Ayşe Ece Acar, “Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri”, (İstanbul: XII Levha Yayınları, 2013), 105.

²⁸² Bkz. <https://www.btk.gov.tr/elektronik-sertifika-hizmet-saglayicilari>.

²⁸³ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 177.

3.9. Güvenli Elektronik İmza Oluşturma Süreci

Elektronik İmza Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik' in, üçüncü bölümünde “*Sertifikasyon Süreci, Kimlik Kartına Elektronik Sertifika Yüklenmesi, Yenilenmesi ve İptali*” süreci ayrıntılı bir şekilde hüküm altına alınmıştır.

Güvenli elektronik imzaya sahip olmak isteyen bir kimsenin, ilk iş olarak faaliyette bulunan yetkili ESHS'lerden bu isteğine yönelik talepte bulunması gerekir.

Yasa koyucu tarafından ESHS'lerin faaliyette bulunabilmesi için, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyette bulunan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) bildirimde bulunulması gerektiği ve iki ay sonra da faaliyete başlanabileceği düzenlenmiştir. Yasa metninde belirtilen iki aylık süre düzenleyici süre olup, başvurunun faaliyete başlayabilmesi için kurumun başvuru incelemesini bitirmesi gerekmemektedir. Anılan kurum, başvuru sonrası yapacağı incelemede, başvurunun gerekli şartlardan birini sağlamadığını tespit ederse, başvurucuya bir ayı geçmemek üzere eksikliğin tamamlanması için süre vermekte olup faaliyeti durdurmaktadır. Sürenin sonunda eksiklikler giderilmezse elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının faaliyetlerine son verilmektedir.²⁸⁴

Nitelikli elektronik sertifika için hem bireysel hem de kamusal başvuru söz konusu olmaktadır. Kişinin kendisi için veya başka bir kimseyi temsilen NES talep etmesi durumu bireysel başvuru; bir kamu veya özel tüzel kişi adına çalışan bir ya da birden fazla kişi adına yapılan talep ise kamusal başvurunun konusunu oluşturur. Talepte bulunacak gerçek kişilerin ise hangi şartları taşıması gerektiğine dair henüz bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bununla birlikte EİK m.11-c'de nitelikli elektronik sertifika sahibi bir kimsenin iflas etmesi, gaip durumda olması, ölmesi ya da fiili ehliyetinin sınırlandırılması gibi bir durum söz konusu olduğunda elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının bu durumu öğrenir öğrenmez verdiği nitelikli elektronik sertifikayı hemen iptal edeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla nitelikli elektronik sertifika sahibi olmak isteyen başvuru açısından fiili ehliyetine sahip olması, gaip olmaması, yaşıyor olması ve iflas etmemiş olması hallerinin arandığı söylenebilir.

²⁸⁴ 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu madde 8.

Güvenli elektronik imzanın sadece gerçek kişilere ait olabileceği kuralının tek istisnasını tüzel kişiliğe sahip olan ESHS'ler oluşturmaktadır. (EİK m.9-J) Kanun gerekçesinde, genel hükümlere göre tüzel kişiler adına gerçek kişilerin elektronik imza kullanabileceği ifade edilmiştir.

Güvenli elektronik imzanın oluşumu aşamasında ilk olarak imza sahibi olmak isteyen adına imza oluşturma verisi bir diğer deyişle gizli anahtar üretilir. Daha sonra üretilen bu imza verisinin karşılığı olarak imza doğrulama verisi üretilir. Son aşamada ise imza sahibi olan kişinin kimlik bilgileri ile imza doğrulama verisi eşleştirilerek NES oluşturulur. ESHS'lerin asli görevi, imza sahibi adına NES üretmek başka bir ifadeyle de güvenli elektronik imzayı oluşturmaktır. EİK m. 3-ı'da elektronik sertifikanın tanımı imza sahibine ait kimlik bilgileri ile imza doğrulama verisinin birbirine bağlayan elektronik kayıt şeklinde yapılmaktadır. Güvenli elektronik imza; imza oluşturma aracı içerisinde bulunan imza oluşturma verisinin nitelikli elektronik sertifikayı, elektronik belgeye eklenmesiyle oluşmaktadır.

Güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgelerin zaman kaydı, imza sahibinin iradesine göre şekillenmekte ve belgenin ne zaman imzalandığı kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Zaman damgası EİK m.3-h'de bir elektronik verinin üretildiği, gönderildiği, değiştirildiği, kaydedildiği ya da alındığı zamanı tespit etmek amacıyla elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından elektronik imzayla doğrulaması yapılan kayıt şeklinde tanımlanmaktadır. Yasa koyucu bu düzenleme ile güvenli elektronik imza ile imzalanmış olan herhangi bir belgenin ne zaman imzalandığının belirlenebilmesi için ESHS'lere zaman damgası üretimi görevini yüklemiştir. ESHS'ler sadece NES ve zaman damgası üretimi yapmamakta aynı zamanda NES'lerin kullanıma dair bilgilendirme, NES'lerin yayımlanması ve NES'lerin iptal edilmesi halinde bu durumun da yayımlanması hizmetlerini vermektedir.²⁸⁵

Nitelikli elektronik sertifikaların, ESHS'ler tarafından iptal edilme nedenleri EİK m.11'de; nitelikli elektronik sertifika sahibi olan kişinin kendi talebi, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının sağlamış olduğu nitelikli elektronik sertifikayla ilgili veri tabanında yer alan bilgilerin yanlış ya da sahte olduğunun tespit edilmesi ya da bu bilgilerin değişikliğe uğraması, nitelikli elektronik sertifikaya sahip olan kişinin iflasının,

²⁸⁵ Pancaroğlu, "Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu", 143.

ölümünün, gaipliğinin ya da fiili ehliyetinin sınırlandırıldığı öğrenilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

3.10. Güvenli Elektronik İmzanın İşlevleri

Güvenli elektronik imzanın ıslak imza hükmünde değerlendirilebilmesi için, ıslak imza ile yerine getirilen işlevlerin elektronik imzayla da yerine getirilmesi gerekmektedir. Islak imza; kimlik tespiti ve gerçeklik işlevine, uyarı işlevine, sonuçlandırma işlevine, devamlılık işlevine ve ispat işlevine sahiptir.²⁸⁶

Güvenli elektronik imzanın taşınması gereken unsurlar yukarıda incelendiği üzere EİK m.4' de tek tek belirtilmiştir. Bu unsurlardan münhasıran imza sahibine bağlı olma ve nitelikli elektronik sertifikaya dayalı olarak imzanın ait olduğu kişinin kimliğini tespit edebilmeyi sağlama, imza sahibinin kimlik bilgilerini teşhis ve doğrulama işlevine; sadece imzanın sahip olduğu kişiye ait olan güvenli elektronik imza oluşturma aracıyla oluşturulma unsuru belgenin inkar edilemezlik, uyarı işlevine; imzalanmış bulunan elektronik veri üzerinde daha sonra herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespit edilebilmesini sağlama unsuru ise veri bütünlüğünü sağlama, sonuçlandırma işlevine sahip olduğunu bizlere göstermektedir.²⁸⁷

3.10.1. Kimlik Tespiti ve Gerçeklik

EİK m.3/c'de imza sahibi; elektronik imza oluşturmak maksadıyla herhangi bir imza oluşturma aracını kullanan gerçek kişi şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu halde elektronik imzanın sadece gerçek kişiler tarafından kullanılabileceği kanun maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

İmzalayan kişinin kimliği, ıslak imza sayesinde tespit edilebilir. Bunun sebebi kişilerin imzasının kendine öz ve benzersiz olmasıdır. Güvenli elektronik imza bakımından durum değerlendirildiğinde, imza oluşturma verisi her imza sahibi açısından farklılık teşkil ettiği için güvenli elektronik imzayla imzalanmış her belgenin imza sahibi tarafından imzalandığı kabul edilmektedir. Yine belgenin imzalanması esnasında imzalayan kişinin kimliği elektronik sertifika sayesinde doğrulanmaktadır. ESHS sadece

²⁸⁶ Ayşe Ece Acar, “Belgelerin Delil Değeri”, 96-99.

²⁸⁷ Pancaroğlu, “Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu”, 136-140.

elektronik imza sahibinin kimliğini doğrulamamakta aynı zamanda elektronik sertifikanın geçerliliğini de kontrol etmektedir.

Islak imzalı bir belgede, yazı şeklinin karakteristik olması imza sahibinin kolaylıkla tespit edilebilmesini sağlamaktadır. Elektronik imza bakımından ise tartışmalı olan ve tespiti mümkün olmayan kısım imzanın bir başkası tarafından kullanılma ihtimalidir. Sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından gizli ve açık anahtardan oluşan bir anahtar çifti ve çip kart üretilir. Söz konusu olan bu çip kartın içinde, imza sahibinin kimlik bilgileri ve gizli anahtar bulunmaktadır. Bu çip kartını her eline geçirenin kullanamaması adına giriş kontrolü gerekmiş ve bu kontrolün sağlanması adına da giriş parolası, PIN kodu veya biyometrik tanıma usullerinin uygulaması getirilmiştir.²⁸⁸ Yine EİK m.16 ile elektronik imzanın izinsiz kullanımına karşı yaptırım öngörülmüştür.

Elektronik imza anahtarı olan imza oluşturma aracının sadece imza sahibinde olması sebebiyle belge içeriğinin imza sahibine ait olduğu, imzalanmış elektronik belgenin sonradan değiştirildiğinin tespit edilebilmesi gerçeklik fonksiyonunun sonucudur.

3.10.2. Uyarı İşlevi

İmza; imzalayan kişiye, imzaladığı belgede yer alan açıklamalarla bağlı olduğunu, belli yükümlülükler altına girdiğini hatırlatarak uyarı işlevini gerçekleştirmiş olur. İmzanın uyarı işlevi sayesinde hukuki işlemin tarafları acele karar vermekten korunmaktadır.²⁸⁹

Güvenli elektronik imzalama usulünün, el yazısıyla imzadan çok daha fazla uyarı işlevine sahip olduğu ifade edilir. Elektronik imza kullanacak kişinin, öncelikle kimlik tespitinin yapılabilmesini sağlayan elektronik sertifikaya sahip olması gerekmektedir. Sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından, sertifikasyon işlemi gerçekleştirildikten sonra sertifika teslim edilir. Yalnız bu teslimat anında ESHS'ler imza oluşturma verisini başkasına kullandırılmaması konusunda, sertifika sahibini bilgilendirmekle yükümlüdür. Bütün bu işlemlerden sonra güvenli elektronik imza ile belgeyi imzalayacak olan kişinin öncelikle imza oluşturma aracı olan bellek çubuğunu veya kartını bilgisayara adapte edip, daha sonra şifreyi veya pin kodunu girmesi gerekmektedir. Hal böyleyken ıslak imza ile

²⁸⁸ Erturgut, *Medeni Usul*, 98.

²⁸⁹ Arif Gözel, "Elektronik Belge", 183.

güvenli elektronik imza kıyaslandığında elektronik imzanın, yapılan bu işlemler sebebiyle daha fazla uyarı işlevine sahip olduğu kabul edilir.²⁹⁰

3.10.3. Devamlılık İşlevi

İmzalanmakla tamamlanan metnin istenildiği zaman okunabilmesi ve incelenebilmesi devamlılık işlevine sahip olduğunu göstermektedir. Devamlılık işlevi bir nevi imzalanan belgeden her daim bilgi alınabilmesini ifade eder.²⁹¹

El yazısıyla imzalanan belgelerin devamlılık fonksiyonunu, üzerine yazıldığı materyaller sağlamaktadır. Bu belgeler fiziki ortamda varlık göstermekte olup, elle algılanabilmektedir. Teknolojik gelişmelerle beraber elektronik belgelerin kaydedildikleri araçlar her geçen gün farklılık arz etmekte olup, güvenli elektronik imzalı belgeler ise sadece elektronik ortamda görülebilmektedir. Daha önce büyük disklere kaydedilen elektronik imzalı belgeler günümüzde bilgisayar hafızasında ve harici belleklerde de saklanabilmektedir.²⁹² Hal böyleyken elektronik imzalı belgelerin, devamlılık işlevine sahip olduğu söylenebilir.

3.10.4. İspat İşlevi

İmzalanan bir belgenin hukuki sonuçlarından bir diğeri ise üçüncü kişilere karşı ispat işlevini kazanmasıdır.

EİK'nın 5. maddesinde güvenli elektronik imza ile atılmış bir imzanın elle atılan imzayla aynı hükümde olduğu yani aynı hukuki sonuca yol açacağı belirtilmektedir. Bu düzenleme bizlere güvenli elektronik imza ile ıslak imza arasında imzanın hukuki açıdan bir farklılık arz etmediğini, hukuk düzeninde aynı etkiye sahip olduğunu, bu sayede işlev eşitliğinin söz konusu olduğunu vurgulamaktadır.

Aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan banka teminat mektupları, kanunlarla resmi bir şekle ya da özel merasime tabi tutulmuş hukuki işlemler ve Türkiye'de bulunan sigorta şirketlerinin düzenlediği kefalet senetleri haricindeki teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imzayla gerçekleştirilemeyeceği şeklinde düzenleme ile duruma bir istisna getirilmiş ve güvenli elektronik imzanın uygulama alanı daraltılmıştır. Yalnız anılan düzenlemenin de istisnası söz konusudur. Örneğin 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun

²⁹⁰ Erturgut, *Medeni Usul*, 122-123.

²⁹¹ Acar, *"Belgelerin Delil Değeri"*, 99.

²⁹² Tamer Soysal, "Teknik ve Hukuki Açıdan Elektronik İmza", *Legal Hukuk Dergisi*, 39 (2006): 697-733.

198/A maddesinde noterlik işlemlerinin de güvenli elektronik imzayla yapılabilmesinin önü açılmıştır.²⁹³

Güvenli elektronik imzanın ispat işlevi açısından konumu 6100 sayılı HMK'nın 205. maddesinde güvenli elektronik imzayla oluşturulan elektronik verilerin senet hükmünde olduğu şeklinde belirtilmektedir. Borçlar Kanunu'nun 15. maddesinde ise güvenli elektronik imzayla atılmış bir imzanın elle atılan imzanın tüm hukuki sonuçlarını doğuracağı ifade edilmektedir.

Yasa koyucu, CMK'nın 38/A-5 maddesinde de elektronik imzalı belgeyle elle atılan imzalı belgenin çelişmesi durumunda UYAP (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi)'ta kayıtlı bulunan güvenli elektronik imzayla imzalanmış belgenin geçerli olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgeler ile ıslak imza ile imzalanmış belgeler, ispat gücü açısından bir farklılık arz etmemekte olup, güvenli elektronik imzayla da ıslak imzanın fonksiyonlarının yerine getirileceği öngörülmüştür. Hatta çelişki halinde güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgenin esas alınacağı düzenleme altına alınmıştır.

3.10.5. Sonuçlandırma İşlevi

Bir belgenin el yazısıyla imzalanması o belgeyi imzalayan bakımından, belgeyi oluşturma iradesine sahip olduğunu ve belgenin son şeklini kabul ettiğini göstermektedir. Belgenin imzalanmasından sonra yapılacak herhangi bir değişiklikten sonra, belgenin geçerliliğinden bahsedebilmemiz için imza sahibinin tekrar belgeyi imzalaması gerekir. Aksi durumda söz konusu belge imza sahibinin iradesini yansıtmayacaktır.²⁹⁴ Elektronik imzalı belgede sonradan yapılan herhangi bir değişikliğin fark edilebilmesi, elektronik imzanın sonuçlandırma işlevine sahip olduğunu göstermektedir.

²⁹³ Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 107.

²⁹⁴ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 182.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN ELEKTRONİK BELGE BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Elektronik Belgenin Unsurları

TCK kapsamında elektronik ortamda mevcut bulunan bir yazının belge olarak nitelendirilebilmesi için, klasik belge açısından aranan unsurları taşıması gerekmektedir. Bu unsurlar; yazılı olması, hukuki değeri haiz olması ve düzenleyicisinin belli olması (imza unsuru) şeklinde sıralanmaktadır.

4.1.1. Elektronik Belgenin Yazılılık Unsuru

Bir irade beyanının, eylemin veya olayın yazıya geçirilmesi olarak tanımlanan belge, klasik anlamda yazının kağıda geçirilmesi şeklinde oluşmaktayken; bilişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte elektronik ortamda da üretilmeye ve transfer edilmeye başlanmıştır.

Belgeden söz edilebilmesi için mutlaka yazılılık koşulunun gerçekleşmesi gerekir. Yazılılık koşulunun gerçekleşmesi açısından mutlaka bir kağıt parçasının varlığı aranmamaktadır.²⁹⁵ Bir görüşe göre belge, duyu organları ile algılanabilmeli ve fiziki varlığı olan bir cisimle bağıllık içinde taşınabilir nitelikte bulunmalıdır.²⁹⁶ Bilişim sistemi içerisinde yer alan elektronik belgeler ise klasik belgeler gibi doğrudan algılanamamakta olup, ancak yardımcı teknik araçlar vasıtasıyla algılanabilmektedir.²⁹⁷ Bu sebeple sadece bilişim sisteminde varlığını gösteren, maddi varlığa sahip olmayan yazıların yazılılık unsurunu karşılamadığı ifade edilir. Bu halde anılan görüşü benimseyenler açısından

²⁹⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 847.

²⁹⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmî Belge”, 96-97; Çetin Arslan, İhsan Baştürk, “Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/2 (2013):201; Erman, *Sahtekarlık*; Koca, Üzülmmez, *Özel Hükümler*, 835-836.

²⁹⁷ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 157.

“elektronik belgeler” her ne kadar ekran üzerinden görünür olsalar da aslının bilişim sistemi içerisinde yer alması ve maddi varlığa sahip olmamaları sebebiyle belge vasfında değerlendirilmemektedir.²⁹⁸ Yargıtay 11. CD konuya ilişkin vermiş olduğu kararda, belgenin taşınabilir nitelikte olması gerektiğini ifade etmektedir.²⁹⁹ Diğer bir görüşe göre ise yazının yazıldığı materyalin taşınır olup olmamasının hiçbir önemi bulunmamaktadır.³⁰⁰ Bilişim sisteminde yer alan elektronik belgeler yardımcı teknik araçlar sayesinde veri taşıyıcılarına(Harici Bellek, Cd, Disk vb.) aktarılabilmekte ve bu veri taşıyıcıları sayesinde elektronik belgelerin taşınabilmesi ve devredilebilmesi mümkün hale gelebilmektedir.³⁰¹

Yine başka bir görüşe göre fiziki varlığı olan bir madde ile bağlı olmayan elektronik belgenin güvenli elektronik imza ile imzalanması durumu, belgeye sahtecilik suçunun konusunu oluşturma fırsatı vermektedir.³⁰² Fakat güvenli elektronik imza ile imzalanmamış veriler, belge vasfında kabul edilmeyecek, TCK m.244’te yer alan “sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme” suçu kapsamında değerlendirilecektir.³⁰³

Yazılı olma unsurunun gerçekleşmesi için bir dilin kullanılmış olması, yazının elverişli bir cisme bir vasıta aracılığıyla kaydedilmiş olması ve yazının okunabiliyor olması koşulları aranmaktadır. Dolayısıyla okunamayan veya anlaşılamayan sayısal kayıtlar belge olarak değerlendirilmeyecektir. Önemli olan yazının okunabilmesi, anlaşılabilir içeriğe sahip olması ve belgenin devamlılığı fonksiyonunu gösteren irade beyanı içermesidir.³⁰⁴ Bilinen her bir usule başvurulduğu halde okunamayan yazının, ne yapılsa yapılsın çözülmesi imkansız olan şifrenin yazılılık unsurunu karşılamadığı kabul edilmektedir.³⁰⁵

²⁹⁸ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmî Belge”, 97; Rezzan İtişgen, “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 8/84 (2013): 50; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 835-836; Güngör, *Resmî Belge*, 50; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

²⁹⁹ Y. 11. CD, 16.04.2018, E. 2018/1686, K. 2018/1857; Y. 11. CD, 25.04.2017, E. 2015/3497, K. 2017/3069.

³⁰⁰ Toroslu, *Ceza Hukuku*, 226; Soyaslan, *Özel Hükümler*, 515; Gökcan, *Sahtecilik*, 49; Güngör, *Resmî Belge*, 35-36.

³⁰¹ Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 92.

³⁰² Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 164; Akın, *Resmî Belge*, 169; Dülger, *Bilişim Suçları*, 61; Gökcan, *Sahtecilik*, 52.

³⁰³ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 164.

³⁰⁴ Akın, *Resmî Belge*, 84-87.

³⁰⁵ Erman, *Sahtekarlık*, 291; Gökcan, *Sahtecilik*, 63; Erem, Toroslu, *Özel Hükümler*, 252.

Elektronik belgenin aslı, teknik araçlar içerisinde var olandır. Elektronik belgenin yardımcı ekipmanlarla alınan çıktısı, belge aslı olarak kabul edilmemektedir.³⁰⁶ Örneğin UYAP’tan alınan elektronik belge çıktısının alt kısmında “elektronik imza ile imzalanmıştır” ibaresinin bulunması, bu surete belge vasfını kazandırmamaktadır. Çünkü elektronik imzanın kontrolü ancak elektronik ortamda gerçekleşebilmektedir. Bu sebeple yetkili kişiler tarafından suretin ıslak imza ile onaylanmış olması halinde suret, belge olarak kabul edilecek ve sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilecektir.³⁰⁷

Elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış bulunan elektronik veriler şeklinde ifade edilen elektronik belgenin³⁰⁸ yardımcı teknik araçlar vasıtasıyla istenildiği zaman okunabilmesi ve incelenebilmesi mümkündür.³⁰⁹ Bu sayede elektronik belgede var olan yazının kalıcılığı da sağlanmış olmaktadır. Yalnız bu durumda dahi verilerin cisimleştirilmesi söz konusu olmamaktadır.³¹⁰ Kanaatimizce de fiziki varlığı olan bir madde ile bağlılık içerisinde olmayan, elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış elektronik verilerin belge vasfını haiz olması mümkün değildir.

4.1.2. Elektronik Belgenin Hukuki Değeri Haiz Olma Unsuru

TCK m. 204’ün gerekçesinde yer aldığı üzere, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin hukuki sonuç doğuracak nitelikte olması gerekmektedir. Bu bağlamda elektronik belgenin, belge olarak kabul edilebilmesi için, hukuki sonuç ihtiva etmesi şarttır. Dolayısıyla elektronik belge ile klasik belge arasında doğurduğu hukuki sonuç açısından bir fark bulunmamalıdır.

Yargı birimleri günümüzde yargısal faaliyetlerini elektronik ortamda, UYAP aracılığıyla fiziki belge kullanmaksızın gerçekleştirmektedir. CMK m.38/A ile her türlü ceza muhakemesi işleminin elektronik ortamda yapılabilmesinin yolu açılmıştır. Ceza yargılaması sürecinde yer alan her türlü bilgi, belge ve karar UYAP vasıtasıyla kaydedilmekte ve saklanmaktadır. Mümkün mertebe fiziki olarak evrak düzenlenmemekte, düzenlendiği takdirde de yetkili kişiler tarafından taranarak sisteme kaydedilmektedir. CMK m.43/2’de yer alan düzenleme ile tanıkların dahi elektronik

³⁰⁶ Güngör, *Resmî Belge*, 48.

³⁰⁷ Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 94; Taşdemir, *Sahtecilik*, 254.

³⁰⁸ Y. CGK, 24.01.2017, E. 2016/1065, K. 2017/27.

³⁰⁹ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 157; Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 90.

³¹⁰ Koca, Üzülmez, *Özel Hükümler*, 836.

posta yoluyla çağrılmaları mümkün kılınmaktadır. HMK m.455'te yargılama işlemlerinin elektronik ortamda yapılabileceği düzenleme altına alınmıştır.

Çalışmamızda ayrıntılı bir şekilde açıklayacağımız üzere kanun koyucu birçok münferit düzenlemede elektronik imzalı belge ile elle atılan imzalı belgenin aynı hukuki değerde olduğunu hatta bu belgelerin çelişmesi halinde güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgenin öncelikli kabul edileceğini düzenlemiştir. Nitekim Yargıtay 4. CD vermiş olduğu kararda, Cumhuriyet savcısı tarafından iddianameye elle yazılmak suretiyle eklenen “birlikte ölümle tehdit ettikleri” şeklindeki ibarenin, UYAP sisteminde bulunan elektronik imzalı iddianamede bulunmamasından dolayı elle yazılan suçlamayı kabul etmemiştir.³¹¹ Yine Yargıtay 20. CD tarafından verilen başka bir kararda ise, güvenli elektronik imza ile imzalayarak sistem üzerinden gönderilen temyiz dilekçesinin fiziki olarak ayrıca düzenlenmesinin ve mahkemeye gönderilmesinin gerekmediğini hüküm altına almıştır.³¹²

Güvenli elektronik imza sayesinde elektronik belge içeriğinde yapılabilecek değişikliklerin önüne geçilmiş olup, elektronik belgenin bütünlüğü koruma altına alınmıştır.³¹³ Çünkü güvenli elektronik imza sayesinde metnin tamamı hiçbir boşluk kalmaksızın şifrelenmekte ve bu imza, metnin tamamını kaplamaktadır. Bu özellik sayesinde elektronik belgelerde gerçekleşebilecek olası değişiklikler de engellenmiş olmaktadır.³¹⁴

Güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş elektronik belgenin çıktısının alınması halinde güvenli elektronik imzanın, kağıt üzerinde gözle algılanabilmesi imkansızdır. Dolayısıyla belge içeriğinden imza sahibinin kim olduğu tespit edilememektedir. Haliyle imzasız yazı da belge olarak tanımlanmamaktadır.³¹⁵

³¹¹ Y. 4. CD, 21.10.2016, E. 2016/11490, K. 2016/13638.

³¹² Y. 20. CD, 22.06.2015, E. 2015/14922, K. 2015/2353.

³¹³ Güngör, *Resmî Belge*, 47.

³¹⁴ Taşdemir, *Sahtecilik*, 248.

³¹⁵ Güngör, *Resmî Belge*, 48; Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 94-95; Taşdemir, *Sahtecilik*, 253; Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 157.

4.1.3. Elektronik Belgenin Düzenleyicisinin Belli Olması Unsuru (İmza Unsuru)

Belgede sahtecilik suçlarının konusu olan belgenin en önemli unsurlarından biri belgeyi düzenleyeni tespit edebilmek amacıyla “imza” olmakla birlikte, kural olarak imzanın elle atılması gerekmektedir.³¹⁶

Elektronik imza, teknolojinin gelişmesiyle birlikte elektronik ortamda gerçekleştirilen hukuki işlemlerin güvenliğini sağlama, belgeleri düzenleyenleri tespit edebilme ve imzaların inkar edilmesini önleme ihtiyacı sebebiyle ortaya çıkmıştır. Elektronik belgenin hukuki açıdan belge olarak değerlendirilebilmesi için bir kişiye bağlanabilmesi gerekmektedir. Yasa koyucu, hukuk düzeninde elle atılan imza gibi sadece güvenli elektronik imzanın hukuki sonuç doğuracağını düzenleyerek,³¹⁷ mevzuatta geçerli olan imza türünün güvenli elektronik imza türü olduğunu belirtmektedir. Bunun sebebi ise güvenli elektronik imzayla imzalanan belgelerin kişilere bağlanabilmesidir.³¹⁸ Güvenli elektronik imza sayesinde metnin tamamı hiçbir boşluk kalmaksızın şifrelenmektedir. Bunun dışındaki elektronik imza türleriyle imzalanmış olan belgeler, kimlik tespitini ve gerçeklik işlevini gerçekleştirmediği gibi veri bütünlüğünü de garanti edemediğinden hukuki açıdan belge niteliği taşımamaktadır.³¹⁹ Örneğin basit elektronik imza ile imzalanmış elektronik belgenin düzenleyicisinin kesin olarak tespit edilebilmesi mümkün değildir.

Güvenli elektronik imza ile belgenin imzalanması esnasında imzalayan kişinin kimliği, elektronik sertifika sayesinde doğrulanmaktadır. Söz konusu bu sertifikalar BTK tarafından kabul edilerek gerçekliği teminat altına alınmış olan ESHS’ler tarafından verilmektedir. BTK tarafından Türkiye’de kabul edilen ESHS’lerin hangileri olduğu, güvenli elektronik imza başlığı altında ifade edilmiştir.

Güvenli elektronik imza ile ilgili önemli konulardan bir diğeri ise, fiziksel engele sahip kişiler ve okuma yazma bilmeyenlerle ilgi düzenleme olup olmadığı ve bu kişilerin elektronik imza kullanıp kullanamayacaklarıdır. Mevzuatta bu kişilere yönelik özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, 1512 sayılı Noterlik Kanunu açısından bakıldığında,

³¹⁶ Erman, “Varaka”, 172.

³¹⁷ 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu 5. madde ve gerekçesi.

³¹⁸ Mine Erturgut, “E-Belge ve E-İmza”, 68.

³¹⁹ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 165.

fiziksel olarak imza atamayan kişilerin güvenli elektronik imza kullanmalarına dair herhangi bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla okuma yazma bilen dilsiz ve sağır kişilerin güvenli elektronik imza kullanmaları mümkündür. Ancak okuma yazması olmayan bireyler, imzalayacakları belgenin içeriğinden kendi imkanları ile haberdar olamayacakları için, belgenin içeriğini anladıklarına ve kabul ettiklerine dair şahitlik edecek kişilerin aynı elektronik belgeyi kendi güvenli elektronik imzalarıyla imzalamaları gerekmektedir.³²⁰ Örneğin, TMK'nın 535. maddesine göre, miras bırakan kişinin vasiyetnameyi okuyamayacağı veya imzalayamayacağı durumlarda görevli memurun iki tanığın hazır bulunduğu bir ortamda vasiyetnamenin içeriğini okuyabileceği ve sonrasında miras bırakan kişinin hazırlanan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan edeceği belirtilmektedir. Bu çerçevede, noter tarafından vasiyet edenin iradesi doğrultusunda vasiyetname düzenlendikten ve vasiyetname içeriğinin tanıklar huzurunda vasiyet edene okunup iradesiyle örtüştüğü tespit edildikten sonra hazırlanan elektronik belgeyi, tanıklar kendi güvenli elektronik imzaları ile imzalayabilmelidir. Zira bu durumda vasiyetname içeriğinin, vasiyet eden tarafından bilindiğine şahitlik edecek tanıklar tarafından usulüne uygun olarak elektronik imza ile imza edilmesini yasaklayan herhangi bir düzenleme kanunda yer almamaktadır.

Güvenli elektronik imzanın işlevleri başlığı altında ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştığımız üzere; EİK m.4'te belirtilen unsurları taşıyan güvenli elektronik imza sayesinde imza sahibi yani belgenin düzenleyicisinin kimlik bilgileri inkar edilemez şekilde tespit edilmekte ve doğrulama işlevi gerçekleşmektedir. Ayrıca güvenli elektronik imza ile imzalanan verinin her bir unsuru şifrlenmekte ve bu sayede, imzalanan elektronik belgenin bütünlüğü sağlanarak, sonuçlandırma işlevi de gerçekleşmiş olmaktadır.

4.2. Elektronik Belge Konusunda Mevzuatımızda Yer alan Düzenlemeler

Güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş belgeler, hukuk sistemimizde kabul görmekte ve bu belgelere her geçen gün daha fazla değer atfedilmektedir. Güvenli elektronik imza oluşturma araçlarıyla birlikte veri güvenliği, en üst düzeyde koruma altına alınmıştır. Kanun koyucu EİK kapsamında elektronik belgede sahtecilik ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer vermemiş olsa da kanunun "*Denetim ve İmza Hükümleri*"

³²⁰ Memduh Aslan, "Vergilendirmede Elektronik Belgelerin", 29.

başlığı altında “imza oluşturma verilerinin izinsiz kullanımı”³²¹ ve “elektronik sertifikalarda sahtekarlık”³²² olmak üzere iki farklı suç türünü düzenlemiştir.

Güvenli elektronik imzanın ispat işlevi açısından konumu, 6100 sayılı HMK m.205’te ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu (İİK) m.8/A çerçevesinde belirlenmiştir. Bu hükümlere göre güvenli elektronik imzayla usulüne uygun bir şekilde oluşturulmuş olan veriler, senet hükmünde kabul edilmektedir. Borçlar Kanunu’nun 15. maddesinde güvenli elektronik imzayla atılmış bir imzanın, elle atılan imzanın tüm hukuki sonuçlarını doğuracağı belirtilmektedir. HMK m.445/2’de güvenli elektronik imza kullanmak suretiyle elektronik ortamda dava açılabilmesi, avansların ve harçların ödenebileceği, dava dosyalarının incelenebileceği, kanun kapsamında fiziki ortamda hazırlanması öngörülen belge ve tutanakların güvenli elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda hazırlanabileceği ve gönderilebileceği, bu durumda oluşturulan belgelerin ayrıca fiziki olarak gönderilmeyeceği ve belge örneği aranmayacağı hükümleri yer almaktadır. Bu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, güvenli elektronik imza kullanılarak imzalanan elektronik belgeler, belge vasfında kabul edilmektedir.

5271 sayılı CMK’nın 38/A-3 maddesinde fiziki ortamda hazırlanması öngörülen her türlü karar ve belgenin elektronik ortamda düzenlenebileceği, saklanabileceği, işlenebileceği ve güvenli elektronik imzayla imzalanabileceği hükümleri yer almaktadır. Bu durum yargılama süreci açısından her türlü işlemin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilmesine olanak sağlamış ve EİK’nın uygulama kapsamını genişletmiştir.³²³ Aynı maddenin 5. fıkrasında ise elektronik imzalı belge ile elle atılan imzalı belgenin çelişmesi durumunda UYAP sisteminde kayıtlı bulunan güvenli elektronik imzayla imzalanmış belgenin geçerli olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla CMK açısından güvenli elektronik imza ve ıslak imza ile imzalanmış belgeler, ispat gücü açısından bir farklılık arz etmemektedir. Hatta çelişki halinde güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgenin esas alınacağı düzenleme altına alınmıştır.

TTK’ya göre tacir, güvenli elektronik imza aracılığıyla e-fatura düzenleyebilmektedir.³²⁴ Tacir tarafından düzenlenen güvenli elektronik imzalı belgenin

³²¹ 5070 sayılı EİK m.16.

³²² 5070 sayılı EİK m.17.

³²³ Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2010), 126.

³²⁴ Leyla Keser Berber, “Dijital Şirkete Geçmek İçin Sekiz Yasal Gerekçe”, *Regesta Dergisi*, 1 (2011): 60.

gönderileceği platformun, kayıtlı e-posta (KEP) sistemi olduğu kabul edilir. KEP sisteminden bilgi alışverişi ancak güvenli elektronik imza ile gerçekleşebilmektedir. Ayrıca Tebligat Kanunu³²⁵’nda yer alan “*elektronik tebligat*” düzenlemesi ile elektronik tebliğ seçeneği ve ilan tebligatının elektronik ortamda yapılabileceği de hukuk sistemimizde yerini almıştır.

213 sayılı VUK’un mükerrer 242/1. maddesinde elektronik cihazlar vasıtasıyla düzenlenmiş belgelerle, özel cihazlardan çıkarılan pulları içeren belgelerin söz konusu kanun hükümlerine uygun bir şekilde düzenlenmiş belge hükmünde olduğu ifade edilmektedir. Aynı maddenin devamında, elektronik defter, elektronik defter beratı, elektronik muhasebe fişi, elektronik belge, elektronik kayıt kavramlarının tanımlamaları yapılmıştır. Bu kanun kapsamında olan işlemler bakımından elektronik imza kullanımıyla ilgili usul ve esasları düzenleme ve denetleme yetkisi ise Maliye Bakanlığı’na verilmiştir.

1512 sayılı NK’nın “*Elektronik İşlemler*” başlığı altında düzenlenen, 198/A maddesinde güvenli elektronik imzalı belge ile elle atılan imzalı belgenin çelişmesi durumunda noterlik makamının kullandığı sistemde kayıtlı bulunan güvenli elektronik imzalı belgenin geçerli olacağı şeklinde hüküm yer almaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m.100’de elektronik ortamlarda hazırlanan bilgi veya belgelerin, idari ve adli makamlarca resmi belge şeklinde kabul edileceği belirtilmektedir. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m.3’te belge; kanun kapsamında kurumların ve kuruluşların sahip olduğu basılı, yazılı ya da çoğaltılmış evrak, etüt, dosya, program, kitap, talimat, dergi, film, broşür, kroki, teyp ve video kaseti, fotoğraf, plan, harita ve elektronik ortamda üretilmiş olan her çeşit haber, bilgi ve veri taşıyıcıları olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu tüm bu düzenlemeler ile elektronik ortamda bulunan verileri, belge olarak nitelendirmektedir.

5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu m.5/3’te; aile hekimlerine ait kişisel kayıtların ilgili il ve ilçe sağlık idare birimleri tarafından tutulacağı; aile hekimlerinin kullandıkları elektronik veya basılı ortamda tutulan kayıtların kişilerin raporlarının ve sağlık dosyalarının, reçete ve sevk belgesi gibi belgelerin resmi evrak ve kayıt niteliğinde olduğu; söz konusu bu belge ve kayıtların kişinin hekimini değiştirmesi ya da hekimin

³²⁵ RG. 19/02/1959 T. ve S. 10139.

görevden ayrılması gibi durumlarda eksiksiz bir şekilde teslim edileceği; ilgili mevzuatın gereği olarak resmi tabiplerce ve birinci basamak sağlık kuruluşlarınca öngörülen her çeşit rapor, reçete, sevk evrakı vs. belgelerin aile hekimliği uygulamasına geçilmiş olan her yerde aile hekimlerince düzenleneceği yer almaktadır. Yapılan düzenlemede güvenli elektronik imzadan hiç bahsedilmemiş, tüm elektronik verilerin resmi belge niteliğinde olduğu kabul edilmiştir. Yalnız elektronik verilerin belge olarak kabul edilebilmeleri için gerekli bazı şartları taşıması gerekmektedir. Aksi takdirde veri bütünlüğünün sağlanması mümkün değildir. Bu sebeple anılan düzenleme, doktrinde haklı olarak eleştiri konusu yapılmıştır.³²⁶

Tüm bu bilgiler ışığında, mevzuatımızda düzenlendiği üzere pek çok özel ve resmi işlem elektronik ortamda gerçekleşebilmektedir. 6100 sayılı HMK m.205'te ve 2004 sayılı İİK m.8/A'da yer aldığı üzere elektronik belgeler, güçlü ispat araçlarından olan senet hükmünde kabul edilmiştir. Hatta CMK'nın 38/A maddesinin 5. fıkrasında ve NK'nın 198/A maddesinde, elektronik imzalı belge ile elle atılan imzalı belgenin çelişmesi durumunda UYAP sisteminde yer alan güvenli elektronik imzalı belgenin geçerli olacağı şeklinde düzenleme de yer almaktadır. Dolayısıyla mevzuatımızda elektronik imzalı belgelerin, güvenilirlik seviyelerinin yazılı belgelere oranla çok daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Yukarıda aktarılan özel düzenlemeler dışında da elektronik belgeye ve güvenli elektronik imzaya hukuki sonuç bağlayan birçok düzenleme mevcuttur.

4.3. Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Bağlamında Elektronik Belgenin Değerlendirilmesi

Bilişim sisteminin günümüzdeki konumu düşünüldüğünde bilişim sisteminde yer alan verinin, TCK bağlamında belge olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve elektronik belgelerin sahtecilik suçlarının konusu olduğu kabul edildiğinde, elektronik belgede sahteciliğin bilişim alanındaki suçlarla birlikte nasıl değerlendirileceği incelenmelidir.

“Elektronik verilerin” TCK'da düzenlenen belgede sahtecilik suçlarının konusu olup olamayacağının belirlenebilmesi için ilk olarak TCK'da yer alan sahtecilik

³²⁶ Çetin Arslan, İhsan Baştürk “Belgede Sahtecilik”, 215.

suçlarının konusu olan belgeden ne anlaşılması gerektiğinin tespiti, ikinci olarak ise, bilişim sisteminde yer alan elektronik verilerin hangi şartlar altında, belge kavramını karşılayıp karşılamadığının belirlenmesi gerekir.

TCK’da düzenlenen belgede sahtecilik suçlarının konusunu “belge” oluşturmaktadır. TCK’da tanımı yapılmamış, kapsamı belirlenmemiş “belge” kavramının kapsamının belirlenebilmesi için ilgili hukuk dalı açısından araştırma yapılması gerekmektedir. Aynı kanunun 204. maddesinin gerekçesinde belirtildiği ve doktrinde de genel manada kabul edildiği³²⁷ üzere belgenin taşınması gereken unsurlar; yazılı olması, hukuki değeri haiz olması ve düzenleyicisinin belli olmasıdır. “Bilişim sistemindeki elektronik verilerin”, sahtecilik suçunun konusu olan belge vasfında değerlendirilebilmesi için, bu zorunlu unsurların tamamını taşınması şarttır.

TCK kapsamında belge kavramından söz edilebilmesi için ilk olarak yazılılık şartının sağlanmış olması gerekmektedir.³²⁸ Belgenin oluşum sürecinde, kanunen şekil şartına bağlı olmayan belgeler açısından yazı türünün, hangi araçla neyin üzerinde yazıldığına bir önemi bulunmamaktadır.³²⁹ Önemli olan yazının bir süre muhafaza edilebilmesidir.³³⁰ Bir görüşe göre belgenin maddi varlığı olan bir şeyle bağlı olması ve duyu organlarıyla algılanabilmesi gerekmekte olup elektronik ortamda depolanan veriler, bilgisayar programları, belge vasfında kabul edilmemektedir.³³¹ Aksi görüş ise belgede sahtecilik suçları açısından kanun metni incelendiğinde böyle bir zorunluluğun yer almadığını, elektronik belgenin, güvenli elektronik imza ile imzalanması halinde belgede sahtecilik suçlarının konu unsurunu oluşturabileceğini, maddi varlığı olan bir şeyle bağlı olması gerekmediğini ifade etmektedir.³³²

Elektronik ortamda varlığını sürdürebilen elektronik belge, yardımcı teknik araçlar vasıtasıyla istenildiği zaman okunabilmekte ve incelenebilmektedir.³³³ Yalnız bu durum elektronik belgeyi oluşturan, sayısal kod olarak ifade edilen elektronik verilerin

³²⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055; Koca, Üzülmmez, *Özel Hükümler*, 835; Güngör, *Resmî Belge*, 34-39; Gökçen, *Sahtecilik*, 51; Saydam, *Belge Delili*, 20-21.

³²⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

³²⁹ Koca, Üzülmmez, *Özel Hükümler*, 836; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055-1056.

³³⁰ Gökçen, *Sahtecilik*, 48.

³³¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055; Koca, Üzülmmez, *Özel Hükümler*, 836

³³² Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 164.

³³³ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 157; Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 90.

cisimleşmesini sağlamamaktadır. Dolayısıyla da maddi varlığa sahip olmayan elektronik verilerin belge vasfında kabul edilmesi mümkün değildir.

Örneğin elektronik işe giriş bildirgesi, yazılı işe giriş bildirgesinde yer alan bilgileri aynen içermekte olup, aynı hukuki mahiyete sahiptir. Aralarındaki tek fark elektronik ortamda gerçekleşen elektronik işe giriş bildirgesinin, maddi varlığa sahip bir cisim üzerinde yer almamasıdır. Yargıtay 11. CD konuyla ilgili olarak, elektronik işe giriş bildirgesinin düzenlenmesi halinde maddi varlığa sahip somut bir belgenin mevcut olmaması sebebiyle belgede sahtecilik suçundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir.³³⁴ Aynı konu hakkında Yargıtay CGK ise kanun hükmüyle belge olarak nitelendirilen, elektronik işe giriş bildirgesinin düzenlenmesi halinin, TCK m.204'te düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu ve aynı zamanda TCK m.244/2'de düzenlenen sisteme veri yerleştirme suçunu oluşturduğuna hükmetmiştir.³³⁵ Söz konusu kararının devamında da TCK m.244/2'de yer alan düzenlemenin elektronik belgelerde gerçekleşecek sahtecilik fiillerine yönelik özel norm niteliği taşıdığını ve özel normun sahip olduğu öncelik ilkesi gereği sanık hakkında özel normun uygulanacağını belirtilmiştir.³³⁶

Kanunda yer almasa da suçların görünüşte içtima ettikleri çeşitli haller mevcuttur. Bu durumda suçların çokluğu yalnızca görünüşte olmakta olup fiile uygulanacak tek bir norm bulunmaktadır.³³⁷ Görünüşte içtima hallerinde hangi kanunun uygulanması gerektiği, özel normun önceliği, bir normun diğeri tarafından tüketilmesi ve yardımcı normun sonralığı ilkelerine göre belirlenecektir. Görünüşte içtimanın var olduğu hallerde özel normun önceliği ilkesinin uygulanabilmesi için öncelikle özel norm, genel normun tüm unsurlarını taşımali ve aynı zamanda bünyesinde farklı unsurları da barındırmalıdır. Ayrıca her iki normun da aynı hukuki değeri koruması gerekmektedir.³³⁸ Olayımızda Yargıtay CGK özel norm-genel norm ilişkisi kurmuş ise de her iki suçun koruduğu hukuki değerler birbirinden farklılık arz etmektedir. Şöyle ki; kanun koyucu belgede sahtecilik suçlarıyla kamu güvenliğini korumayı amaçlamışken, TCK m.244/2 ile bilişim sistemlerinin doğru ve sağlıklı bir şekilde işleyişini korumayı hedeflemektedir.³³⁹ Sonuç olarak

³³⁴ Y. 11. CD, 13.09.2017 E.2017/13703, K. 2017/5542.

³³⁵ Y. CGK, 29.09.2020, E. 2017/1122, K. 2020/381.

³³⁶ Y. CGK, 29.09.2020, E. 2017/1122, K. 2020/381.

³³⁷ Koca, Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 563.

³³⁸ Koca, Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 563.

³³⁹ Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 1003.

elektronik belgenin sahte bir şekilde düzenlenmesi halinde, TCK m.204 ile TCK m.244/2 arasında özel norm-genel norm ilişkisinin kurulabilmesi mümkün değildir.

Yargıtay CGK kararı sonuç itibariyle doğru ancak fiilin aynı zamanda resmi belgede sahtecilik suçuna vücut verdiği ve özel normun önceliği ilkesi gereği 244/2'ye göre ceza verilmesi gerektiği yönüyle sıkıntılıdır. Şöyle ki; yukarıda ayrıntısına yer verdiğimiz üzere, elektronik belgeler TCK'nın belgede sahtecilik suçları için öngörmüş olduğu tüm unsurları içermemektedir. Dolayısıyla elektronik belge, belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturacak nitelikte değildir ve bu sebeple özel ve veya resmi belgede sahtecilik suçuna vücut veremez. İçtima durumundan ve veya genel norm özel norm durumundan söz edebilmek için ortada yarışan birden fazla suçun olması gerekir. Savunduğumuz görüşe göre ortada belgede sahtecilik suçlarından herhangi biri yokken, özel norma gidildiğinden de söz edilemeyecektir. Kaldı ki 5510 sayılı Kanun'un 100/3. maddesinde kurum tarafından resen veya talep üzerine düzenlenen belgelerin resmi belge niteliğinde olacağı ifade edilmiştir. Karara konu olayda ise elektronik işe giriş bildirgesi, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmemiştir. Ayrıca, mevzuatta işe giriş bildirgelerinin resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturduğuna dair açık bir hüküm de bulunmamaktadır. Tüm bu hususlar dikkate alındığında, karara konu olayda sanığın eyleminin sadece TCK'nın 244/2. maddesinde yer alan bilişim sistemine veri yerleştirme suçunu oluşturacağı kanaatindeyiz.

Belgenin en önemli işlevlerinden biri, kişinin düşüncesini açıklayabilme fonksiyonudur. Belge hukuki bir olgunun ispatlanmasında vasıta görevi görmektedir. Diğer bir deyişle belgeden söz edilebilmesi için yazı içeriğinin, hukuki bir değere sahip olması, hukuki anlamda bir hüküm ifade etmesi, hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.³⁴⁰ Günlük hayatımızın birçok alanında oldukça önemli bir yere sahip olan elektronik belgelerle hem özel hem kamu kurum ve kuruluşları nezdinde sonuç doğuran birçok hukuki işlem gerçekleştirilmektedir. Elektronik belgenin hukuken sonuç doğurmaya elverişli belge niteliği kazanabilmesi için, elektronik imza sahibinin, imza doğrulama verisini ve kimlik bilgilerini birbirine bağlayan elektronik sertifikasının bulunması gerekir.³⁴¹ Dolayısıyla elektronik belgeyi düzenleyen kişinin kimliği

³⁴⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız, *Özel Hükümler*, 850.

³⁴¹ Taşdemir, *Sahtecilik*, 248.

elektronik imza sertifikası aracılığıyla tespit edilebilmekte ve hukuki sonuç doğurabilmektedir. Çalışmamızda da yer verdiğimiz üzere mevzuatımızda yer alan birçok düzenleme ile hukuki sonuç doğurucu işlemlerin, elektronik belgelerle yapılabileceği ifade edilmektedir.

Belgenin garanti fonksiyonu gereği, belgeyi düzenleyen kişinin belli veya en azından belirlenebilir olması gerekmektedir. Elektronik belgenin düzenleyenin belirlenebilmesi ancak güvenli elektronik imza ile mümkündür.³⁴² Güvenli elektronik imza ile belgenin gerçekliği, bütünlüğü ve güvenirliliği garanti altına alınır. Güvenli elektronik imzayla bir belgenin imzalanması halinde imza sahibi, belge kapsamını onayladığına dair iradesini ortaya koymaktadır. Elektronik imza, ıslak imzanın istisnasını oluşturmamakta olup elektronik ortamdaki karşılığı olarak kabul edilmektedir.³⁴³ HMK m.199’da elektronik ortamdaki verilerin, belge olduğu ifade edilmiş, EİK m.5’te ve NK m.198/A’da güvenli elektronik imza ile elle atılan imzanın aynı hukuki sonucu doğuracağı düzenlenerek bilişim sistemindeki veriler koruma altına alınmıştır. Aynı maddenin devamında banka teminat mektupları, kanunlarla resmi bir şekle ya da özel merasime tabi tutulmuş hukuki işlemler ve Türkiye’de bulunan sigorta şirketlerinin düzenlediği kefalet senetleri haricindeki teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imzayla gerçekleştirilemeyeceği ifade edilmektedir. Kanun maddesinde belirtilen durumlarda güvenli elektronik imzanın geçerli olmadığı vurgulanmıştır. O halde diğer tüm durumlar ve işlemler açısından elektronik imzanın kullanılabilmesi mümkündür. Yine HMK m.205/2’de güvenli elektronik imzayla imzalanan elektronik veriler, senet hükmünde kabul edilmiştir. Dolayısıyla elektronik verilerin elektronik belge niteliği kazanabilmesi için güvenli elektronik imzayla imzalanması gerekmektedir. Görüldüğü üzere güvenli elektronik imza ile imzalanmamış bir veri, belge niteliği taşımamaktadır. Güvenli elektronik imza, belgedeki irade beyanının kime ait olduğunu tespit etmekle birlikte elektronik veriler üzerinde yapılabilecek değişiklikleri ve ilaveleri önleyerek belgenin bütünlüğü sağlanmaktadır.

Kanaatimizce tüm bu bilgiler ışığında elektronik belge, işlev ve doğurduğu sonuçlar bakımından klasik belgeden farklılık arz etmese de maddi varlığa sahip bir

³⁴² Gökçen, *Sahtecilik*, 71.

³⁴³ Önder, “Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza”, 25.

cisimle bağıllık içerisinde olmaması sebebiyle, belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturamayacaktır.

4.4. Elektronik Belgelerde Sahtecilik Suçunun Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi

Teknolojik gelişmeler ve bilgisayarın kullanımının yaygınlaşmasıyla fiziki kağıtların yerini elektronik ortamda oluşturulan belgeler almaya başlamıştır. Günlük hayatımızın birçok alanında oldukça önemli bir yere sahip olan elektronik belgelerle, hukuki hüküm ifade eden, hukuki sonuç doğurmaya elverişli hukuki işlemler gerçekleştirilmektedir. Haliyle de elektronik ortama duyulan güven gün geçtikçe çoğalarak artmaktadır. Bu güvenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için elektronik ortamda gerçekleşen sahteciliklerin ceza hukuku bağlamında yaptırıma bağlanması gerekir. Ülkemizin de taraf olduğu AB Siber Suç Sözleşmesi'nin 7. maddesi, taraf ülkeleri konuyla ilgili yasal düzenleme yapma yükümlülüğü altına sokmaktadır. Mevzuatımız açısından durum değerlendirildiğinde elektronik belgelerin, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturup oluşturamayacağına dair açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre, mevzuatımızda elektronik verinin belge kapsamında değerlendirildiğine veya verilerde yapılan sahteciliğin belgede sahtecilik suçları arasında yer alacağına dair açık hüküm bulunmadığından elektronik veriler, belge vasfında kabul edilmemektedir.³⁴⁴ Zira ceza hukukunda suçta ve cezada kanunilik ilkesi en temel prensiplerden biridir. TCK'nın 2. maddesinde kanunda açık bir şekilde suç sayılmayan bir fiil nedeniyle kimseye güvenlik tedbiri uygulanamayacağı ve ceza verilemeyeceği, bunun yanı sıra kanunda belirtilenler dışında herhangi bir güvenlik tedbiri ve cezaya hükmedilemeyeceği, idarenin düzenleyici bir işlemle suç ya da ceza koyamayacağı, kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanması konusunda herhangi bir kıyas yapılamayacağı, suç ve ceza içeren hükümlerin kıyasa neden olacak biçimde geniş bir şekilde yorumlanamayacağı belirtilmektedir. 1982 Anayasasının 38. maddesinde yer alan hiç kimsenin işlendiği esnada yürürlükte bulunan bir kanun tarafından suç sayılmayan bir fiil nedeniyle cezalandırılmayacağı ve hiç kimsenin suçu işlediği esnada kanunda yer alan o suç için konulmuş cezadan daha ağır bir cezaya

³⁴⁴ Çetin Arslan, İhsan Baştürk "Belgede Sahtecilik", 208.

çarpıtırılmayacağına yönelik ifadelerle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin koruma alanı güçlendirilmiştir. Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7. maddesinde düzenlenen kanunsuz ceza olmaz ilkesi güvence kapsamını genişletmektedir. Dolayısıyla kanunilik ilkesinin sonucu olarak; elektronik verilerin TCK kapsamında belge olarak değerlendirilmemesi ve verilerde yapılan sahteciliklerin de belgede sahtecilik suçları arasında yer almaması dikkate alındığında, bu verilerin belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturamayacağı belirtilmektedir.³⁴⁵

İkinci bir görüşe göre ise; bir belgenin, belgede sahtecilik suçlarının konusu olan belge vasfında değerlendirilebilmesi için belli unsurları taşıması gerekmektedir. Bilişim sistemindeki veriler, dolayısıyla elektronik belgeler, sahtecilik suçunun konusu olan belgenin yazılı olması, hukuki bir değer içermesi gibi bir kısım unsurlarını taşısa da, maddi varlığa sahip olması gerektiği unsurunu taşımamaktadır. Dolayısıyla TCK'nın ilgili hükümlerinin maddi varlığa sahip olmayan belgeler bakımından uygulanamayacağı ifade edilmektedir.³⁴⁶ Bir diğer görüş ise aynı gerekçeyle bilişim sistemindeki verileri belge olarak kabul etmemekte, veriler üzerinden gerçekleşen sahtecilik fiillerinin, TCK m.244'te belirtilen “sistemi bozma, engelleme, verileri değiştirme ya da yok etme” suçunu oluşturacağını belirtmektedir.³⁴⁷

Elektronik veriler üzerinde gerçekleşen sahtecilik fiillerinin belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturmadığı kabul edildiğinde, sahtecilik fiillerinin konusunu bilişim sisteminde yer alan veriler oluşturduğunda; sahtecilik fiillerine karşı TCK m.244'te belirtilen sistemi bozma, engelleme, verileri değiştirme ya da yok etme suçunun uygulanması gerekmektedir. TCK m.244/2'de düzenlenen suçunun konusunu bilişim sistemindeki veriler oluşturmaktadır.³⁴⁸ Örneğin; kamu görevlisi failin, nüfus kayıtlarının tutulduğu sisteme girerek bir kişiye ait medeni durum bilgisini gerçeğe aykırı olarak değiştirmesi hali, TCK m.244/2 kapsamında değerlendirilmelidir. Yalnız failin bilişim sistemine girerek, sistemdeki verilerle sahte elektronik belge düzenlemesi de mümkündür. Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “*Ceza Muhakemesinde İş Yükünün Azaltılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik*

³⁴⁵ Çetin Arslan, İhsan Baştürk “Belgede Sahtecilik”, 208.

³⁴⁶ Güngör, *Resmî Belge*, 50; Koca, Üzülmüş, *Özel Hükümler*, 835-836; Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1055.

³⁴⁷ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmî Belge”, 97; İtişgen, “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu”, 50.

³⁴⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 1183.

Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'nda”³⁴⁹ bu konu ile ilgili özel düzenlemeye yer verilmişse de tasarının yasalaşması gerçekleşmemiştir. Kanun tasarısında yer alan, TCK m.244’e eklenmesi öngörülen fıkra göre, aynı maddenin 2. ve 3. fıkralarında yer alan fiillerin gerçekleşmesi ile sahte belge düzenlenmesi söz konusu olduğunda ayrıca belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümlerin de uygulanacağı düzenlenmiştir. Kanaatimizce de böyle bir düzenlemenin yapılması aksi görüşte olan Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarını değiştirmek ve uygulamadaki tartışmaları sona erdirmek adına önemli bir çözüm yolu olacaktır.

Üçüncü bir görüş ise; mevzuatta yeni bir düzenleme yapılmaksızın elektronik belgelerin, belgede sahtecilik suçunun konusu olan belge kapsamında değerlendirilebileceğini ve dolayısıyla da belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabileceğini savunmaktadır. Elektronik ortamda yapılacak işlemlerin güvence altına alınabilmesi ve işlemi yapanın belirlenebilmesi adına, EİK’nın 5.maddesinde elle atılan imza ile güvenli elektronik imzanın aynı hukuki sonucu doğuracağı düzenlenmiştir. Böylece bilişim sistemi içerisinde gerçekleşen hukuki işlemlerin aidiyet sorunu ortadan kalkmış ve elektronik verilere hukuki koruma getirilmiştir. Yine aynı madde hükmü belgenin, maddi varlığa sahip olması gerektiğine dair bir ifade içermemektedir. Bu sebeple belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümlerin, güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş elektronik belgeler bağlamında uygulanmasının kanunilik ilkesi ve kıyas yasağı ile ters düşmediği ifade edilmektedir.³⁵⁰

Elektronik belgeyi, belgede sahtecilik suçlarının konusu olarak benimseyen görüşün kanunilik ilkesi açısından tartışılması gerekmektedir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği kanun koyucu suç fiillerini ve bu fiillere karşı öngörülen yaptırımları ceza hukukunun güvence fonksiyonu adına açıkça ve belirli bir şekilde göstermek zorundadır.³⁵¹ Bilindiği üzere ceza hukukunda kıyas yasak olduğu gibi kıyasa yol açacak biçimde genişletici yorum yapılması da mümkün değildir. Ceza hukukunda kıyasa yol açacak biçimde genişletici yorum yapılması yasaklanmışsa da düşünsel bir faaliyet olan

³⁴⁹ Kanun tasarısı için bkz.<http://kgm.adalet.gov.tr/DUYURULAR/TASARI-alternatif%20%C3%A7%C3%B6z%C3%BCm%20y%C3%B6ntemleri.pdf>

³⁵⁰ Arif Gözel, “Elektronik Belge”, 191; Gülfer Akın, “Belgede Sahtecilik”, 124; Akın, *Resmi Belge*, 172-173; Dülger, *Bilişim Suçları*, 61; Taşdemir, *Sahtecilik*, 252.

³⁵¹ Ercan Yaşar, “Ceza Hukukunun İktidarı Sınırlama Fonksiyonu Üzerine Bir Değerlendirme” *TBB Dergisi*, 156 (2021):53.

yorum yapılabilir. Yorum yapılırken de kanun hükmünün lafzından, sistematikliğinden, kanunun hazırlık çalışmalarından, kanunun gerekçesinden, kanunun yer aldığı hukuk dalının tarihçesinden, hukukun genel ilkelerinden ve mukayeseli hukuktan yararlanılır.³⁵² Her ne kadar kanunun gerekçesi bağlayıcı olmasa da ilgili hükmün anlam ve kapsamının belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır.³⁵³ 5237 sayılı TCK’da belge kavramının tanımı yapılmamış olsa da aynı kanunun 204. maddesinin gerekçesinde belgeden söz edilebilmesi için yazılı bir kağıdın varlığının gerekliliği vurgulanmıştır. Fakat bazı durumlarda belgenin varlığının kabul edilebilmesi için yazının kağıt üzerinde bulunması da zorunluluk arz etmemektedir. Yalnız bu ifadeden yazının fiziki varlığı olan bir madde ile bağıllık içerisinde olmaması gerektiği anlaşılmamalıdır. Çünkü gerekçenin devamında yazının herhangi bir metal levha üzerine yazılmış olması halinde de belgenin varlığının kabul edilmesi gerektiğine yer verilmiştir. Burada önemli olan yazının, kağıt üzerinde yer almasından çok maddi varlığı olan bir şeyle bağıllık içerisinde olmasıdır.

Koca/Üzülmez müelliflerine göre genişletici yorum yasağı, kanunilik ilkesini zorlayan uygulamaya bir tepki olarak yasaya eklenmiştir.³⁵⁴ Bu sebeple ceza hukukunda yorum ve kıyas arasındaki sınırın belirlenmesinde oldukça dikkatli olunması gerekir. Burada yasaklanan yorum değil genişletici yorum adı altında kıyas yapılması halidir.³⁵⁵

Bizim de katıldığımız görüşe göre, klasik belgelerle aynı fonksiyona sahip yalnız klasik belgelerle aynı unsurları taşımayan, maddi varlığı olan bir cisimle bağıllık içerisinde olmayan elektronik belgenin TCK kapsamında belge kavramının içerisine dahil olması mümkün değildir. Aksi durum genişletici yorum kapsamında değerlendirilmeyip kıyas yasağına dolayısıyla kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

³⁵² İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023),135.

³⁵³ Koca, Üzülmez, *Genel Hükümler*, 67.

³⁵⁴ “Yargıtay’ın 765 sayılı Kanunun uygulamasında izinsiz elektrik enerjisini kullanma ve başkasına ait telefon hattına sahibinin izni olmaksızın saplama yapmak suretiyle yararlanma şeklindeki fiillerin kanunda açık bir şekilde suç olarak tanımlanmamasına rağmen, genişletici yorum adı altında kıyasa başvurularak hırsızlık suçunu oluşturduğuna karar vermesi hükmün maddeye eklenmesine sebebiyet vermiştir.”

³⁵⁵ Koca, Üzülmez, *Genel Hükümler*, 67.

SONUÇ

Teknolojinin hızlı gelişimi sonucunda yaşamın birçok alanında fiziki belgelerin yerini elektronik belgeler almaya başlamıştır. Günümüzde belgelerin büyük çoğunluğu elektronik ortamda oluşturulmakta ve kullanılmaktadır. Bu durum sebebiyle hem kamusal alanda hem de özel sektörde birçok hukuki sonuç doğuran işlem elektronik ortamda gerçekleştirilmekte ve elektronik belge kullanımı her geçen gün artış göstermektedir. Elektronik belge kullanımının hızla artması, beraberinde bazı sorunları da gündeme getirmiştir. Bu sorunların en başında ise belgede sahtecilik suçları bağlamında elektronik belgenin konumunun belirlenmesi gelmektedir.

765 sayılı mülga TCK'da belgede sahtecilik suçlarının konusu “varaka” ve “evrak” olarak ifade edilmişken; 5237 sayılı TCK'da belgede sahtecilik suçlarının konusunu “belge” oluşturmaktadır. 5237 sayılı kanunda belge kavramının tanımına ve kapsamına yer verilmemiş olup izahı doktrine bırakılmıştır. Doktrinde belgenin taşıması gereken unsurlar; yazılı olması, hukuki değeri haiz olması ve düzenleyicisinin belli olması şeklinde sıralanmıştır.

TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde belgeden söz edilebilmesi için yazılı bir kağıdın varlığı ile bazı durumlarda metal levha üzerine yazı yazılması halinin de yeterli olduğu ifade edilmektedir. Bu anlayışın, Türk Ceza Kanunu'nun kaynağını oluşturan 1889 tarihli İtalyan Zanardelli Yasası'na dayandığı bilinmekte olup, anılan yasada sahtecilik suçunun o dönemin koşullarına uygun olarak yazılı kağıt üzerinde gerçekleşmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken husus, geçmişteki şartlarla bugünkü teknolojik gelişmeler ve sosyal yapı arasında belirgin bir ayrımın bulunmasıdır. Hal böyleyken konuya dair hiçbir yenilik getirmeyen TCK, günümüz teknoloji çağında gerçekleşen sahtecilik suçlarının nitelendirilmesi açısından tartışmalara sebebiyet vermektedir.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre belgenin, maddi varlığı olan bir şeyle bağılılık içerisinde bulunması gerektiğinden elektronik belge bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Kanaatimizce belgenin maddi varlığı olan bir şeyle bağılılık içerisinde olması; yazının taşınabilir, devredilebilir ve üzerine yazı yazılabilir bir şey üzerinde tespit edilmiş olması gerektiğini ifade etmektedir. Elektronik belge bağlamında konu değerlendirildiğinde ise; yazı, her ne kadar veri taşıyıcıları sayesinde

taşınabilmekte, devredilebilmekte ve elektronik cihazlarda mevcudiyetini koruyabilmekteyse de maddi varlığa sahip olan bir cisimle bağıllık içerisinde yer almamaktadır. Dolayısıyla elektronik belgenin, yardımcı teknik araçlar vasıtasıyla istenildiği zaman okunup, incelenebilmesi maddi varlığı haiz olma özelliğini taşıdığını göstermemektedir.

TCK'da yer alan belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, hukuki değeri haiz olması gerekmektedir. Mevzuatımızda yer alan birçok düzenleme ve güvenli elektronik imza sayesinde elektronik belgenin hukuki değeri haiz olduğu ve hukuki sonuçlar ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Burada önemli olan husus ise elektronik belgenin bilişim sisteminde yer alan aslının ancak hukuki sonuç doğurabildiğidir.

Elektronik belgenin düzenleyicisinin belli veya belirlenebilir olması gerekmekte olup, bu durum güvenli elektronik imza sayesinde sağlanmaktadır. Mevzuatımızda basit ve güvenli elektronik imza çeşitlerinden bahsedilmişse de güvenli elektronik imza sayesinde, belgenin düzenleyicisinin kimlik bilgileri inkar edilemez şekilde tespit edilmekte ve doğrulama işlevi gerçekleşmektedir. Bu işlevlerin yanı sıra güvenli elektronik imza ile imzalanmış verinin tüm unsurları şifrelenmekte ve dolayısıyla elektronik belgenin bütünlüğü ve sonuçlandırma işlevi de gerçekleşmiş olmaktadır.

Elektronik yazı, güvenli elektronik imza ile imzalandığı takdirde hukuki sonuç doğurmaya uygun bir belge vasfını kazanacaktır. EİK m. 5'te güvenli elektronik imzanın, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurduğu ifade edilerek hangi durumlarda güvenli elektronik imzanın, ıslak imza ile aynı değere haiz olmadığı düzenlenmiştir. O halde kanun koyucu madde metninde belirttiği durumlar dışında belgelerin güvenli elektronik imza ile imzalanabileceğini ve bu imzanın hukuki sonuç ihtiva edeceğini ifade etmiştir. Buradan da anlaşılaacağı üzere ancak güvenli elektronik imzalı veriler hukuki sonuç ihtiva edebilecektir.

Diğer önemli husus ise elektronik belge üzerinde gerçekleşen sahtecilik fiillerinin, belgede sahtecilik fiilleriyle korunan hukuki değeri ihlal edip etmediğidir. Kanun koyucu, HMK m.205'te ve İİK m.8/A'da güvenli elektronik imzayla usulüne uygun olarak oluşturulan verilerin senet hükmünde olduğunu belirterek, bu verileri delil niteliğinde kabul etmiştir. Dolayısıyla elektronik belgeler üzerinde gerçekleşecek sahtecilik fiilleri de kamu güvenini ihlal etmektedir. Güvenli elektronik imza sayesinde belgede sahtecilik

suçları açısından kamu güveninin sarsılması çok daha zor bir hal almıştır. Elektronik ortama duyulan güvenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için elektronik ortamda gerçekleşen sahtecilik suçlarının ceza hukuku bağlamında yaptırıma bağlanması gerekir.

Günümüzde yaşanan teknolojik ilerlemeler karşısında elektronik belgenin TCK kapsamında belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturamaması, çağın gereksinimlerini karşılamadığı gibi ceza kanunun amacıyla da örtüşmemektedir. Değişen çağda kanunilik ilkesi gereği belgenin maddi varlığa sahip olması gerektiği, hukuku işlevsiz bırakmaktadır. Yine kanun koyucu yapmış olduğu birçok münferit düzenleme sonucunda güvenli elektronik imza ile imzalanan elektronik verilerin, belge hükmünde olduğunu ifade ederek, belgenin kapsamını genişletme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu sebeple kanun koyucunun; belge kavramının kapsamını belirlemesi, günümüzün teknolojik gelişmeleri ve ihtiyaçları gözetilerek belgeyi tanımlaması zorunluluk arz etmektedir.

TCK m.244/2’de düzenlenen elektronik verilerin bozulması, yok edilmesi, erişilmez hale gelmesi, değiştirilmesi veya sisteme veri yerleştirilmesi suçunun konusunu elektronik veriler oluşturmaktadır. Anılan maddenin elektronik belgede sahtecilik fiillerine karşı uygulanabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla sisteme veri yerleştirilmesi suretiyle sahte elektronik belge oluşturulması halinde TCK 204 vd. maddelerini düzenleyen hükümlere başvurulamayacaktır. Yargıtay bu durumda özel norm-genel norm kuralı gereği, belgede sahtecilik suçları açısından özel norm niteliğinde olması sebebiyle TCK m.244/2’nin uygulanması gerektiğine karar vermiştir. O halde belgede sahtecilik suçunun konusunu klasik belgeler oluşturduğunda failin alacağı ceza ile aynı suçun konusunu elektronik belgeler oluşturduğunda failin alacağı ceza birbirinden farklılık arz etmektedir. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde izah ettiğimiz üzere Adalet Bakanlığı’nın kanun tasarısı da bu duruma ilişkin adaletsizliği çözmek adına faile ayrıca belgede sahtecilik suçundan ceza verilmesini öngörmüştür. Bu sebeple ceza adaleti bağlamında adil sonuçlar elde etmek adına, tasarıda yer aldığı gibi bilişim sisteminde yer alan verilerin değiştirilmesi, bozulması, yok edilmesi veya yeni veri yerleştirilmesi neticesinde sahte elektronik belge düzenlenmesi söz konusu olduğunda ayrıca belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümlerin uygulanacağına dair kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir.

Elektronik belgenin, belgede sahtecilik suçları bakımından belge olarak kabul edilip edilmeyeceği hem doktrin hem Yargıtay kararlarında tartışılsa da güvenli elektronik imza ile oluşturulan, hukuki değere sahip, klasik belgeyle aynı hukuki sonuşları doğurabilen elektronik belgelerin de klasik belgelerle eř değer korumayı hak ettiğini dūřunmektayız. Yalnız mevcut dūzenlemeler ile elektronik belgenin TCK'da dūzenlenen belgede sahtecilik suşlarının konusu olarak kabul edilmesi hali genişletici yorum kapsamında kalmamakta, kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Zira kanun koyucunun iradesi dışına çıkılarak, kanunda bulunmayan bir hususun normun kapsamına alınması durumunda kıyas yasağı sūz konusu olacaktır. Dolayısıyla klasik belgeler gibi elektronik belgelerin de TCK'da dūzenlenen belgede sahtecilik suşlarının konusu kapsamına alınabilmesi için gerekli kanuni dūzenlemelerin yapılması ceza adaleti bakımından adil sonuşların elde edilebilmesi adına önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ayşe Ece. *Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri*. İstanbul: XII Levha Yayınları, 2013.
- Akın, Gülfer. “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik/Dijital Belge”. *Bilişim Hukuk Dergisi*. 3/1 (2021): 77-132.
- Akıncı Hatice, A. Emre Kılıç, Cüneyd Er. “Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları”. İçinde *İnternet ve Hukuk*, editör Yeşim Atamer. 259, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya. *5237 Sayılı Kanuna Göre Ceza Hukuku Özel Hükümler* (7. bs). Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Arslan, Çetin, İhsan, Baştürk. “Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/2 (2013):195-217.
- Aslan, Memduh. “Vergilendirmede Elektronik Belgelerin Hukuki Geçerliliklerinin Değerlendirilmesi”. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 2/3 (2014): 22-29.
- Aydın, Cengiz. “Elektronik Belgelerin Arşivlenmesi ve Erişim”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.
- Aydın, Cengiz. “Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmeler Işığında Arşivcinin Değişen Rolü”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2003.
- Aydın, Cengiz. “Bilgi Teknolojilerinin Belge Yönetimine Etkisi ve Elektronik Belge Yönetimi”. *Bilgi Dünyası*. 6/1 (2005): 93.
- Bakıcı, Sedat, Gürsel Yalvaç. *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.
- Beder, Fevki. “Elektronik Belge Yönetimi Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Örneği”. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İletişim Genel Müdürlüğü, 2005.
- Çetin, Erol, İsmail Malkoç. *Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1995.
- Dülger, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Duranti, Luciana. “The Impact of Digital Technology on Archival Science”. *Archival Science*. 1 (2001):44.
- Ekşi, Nuray. “Elektronik İmzalara İlişkin UNCITRAL Model Kanun Tasarısı Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. *Yasa Hukuk Dergisi*, İstanbul, 03 (2001): 336-337.
- Erbayraktar, Burcu. *Güvenli Elektronik İmza*. İstanbul: On İki Levha, 2016.
- Erdoğan, Yavuz. *Türk Ceza Kanunu’nda Bilişim Suçları* (Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Yargıtay Kararları ile). İstanbul: Legal Yayıncılık, 2012.

- Erem, Faruk, Nevzat Toroslu. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2020.
- Erman, Sahir, Çetin Özek. *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar*. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1996.
- Erman, Sahir. *Sahtekarlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku III*. İstanbul: Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü, 1981.
- Erman, Sahir. “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Varaka Mefhumi”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 15/1 (1949): 167-197.
- Erturgut, Mine. “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza”. *Bankacılar Dergisi*. 48 (2003): 66-79.
- Erturgut, Mine. *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2004.
- Gill, Suzanne L., *File Management and Information Retrieval Systems*. Colorado: Libraries Unlimited, 1998.
- Gökcan, Hasan Tahsin. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204)”. *Ankara Barosu Dergisi*. 67/3 (2009): 93-126.
- Gökcan, Ahmet. *Belgede Sahtecilik Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Gökcan, Ahmet. *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*. İstanbul, 1989.
- Gökmen, Mustafa Kemal. “Belgede Sahtecilik Suçlarında Genel Kavramlar ve Manevi Unsur”. *Ankara Barosu Dergisi*. 77/1 (2019): 466-467.
- Gözel, Arif. “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5/1 (2015): 143-199.
- Güncel Türkçe Sözlük, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://www.tdk.gov.tr>
- Güngör, Devrim. *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2010.
- Ham, F. Gerald. *Selecting and Appraising Archives and Manuscripts*. Chicago: The Society of American Archivists, 1993.
- İtişgen, Rezzan. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”. *Terazi Hukuk Dergisi*. 8/84 (2013): 50.
- Kandur, Hamza. “Elektronik Arşivler ve Arşivcilik Mesleğinin Geleceği”. *İçinde Bilgi Çağı, Bilgi Merkezler ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu*, editörler: Mustafa Akbulut, Fatoş Subaşıoğlu. 16. Ankara: Ankara Üniversitesi, 1999.
- Kandur, Hamza. “Türkiye’de Kamu Kurumlarında Elektronik Belge Yönetimi: Mevcut Durum Analizi ve Farkındalığın Artırılması Çalışmaları”. *Bilgi Dünyası*. 12/1 (2011): 5.
- Keser Berber, Leyla. “Dijital Şirkete Geçmek İçin Sekiz Yasal Gerekçe”. *Regesta Dergisi*. 1 (2011): 60.
- Keskin Kaylan, “Belgelerde Sahtecilik Suçları”, *İçinde Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar*. Edt: Teoman Ergül. 166. Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.
- Ketizmen, Muammer. “Özel Evrakta Sahtecilik Suçu Açısından Sermaye Piyasası Kanunu’nda Düzenlenen Usulsüzlükler Suçuna (MD. 112/2) İlişkin Sorunlar ve Öneriler”. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*. 12/1 (2022): 562

- Ketizmen, Muammer. *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.
- Koca, Mahmut, İlhan Üzülmaz. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Koca, Mahmut, İlhan Üzülmaz. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Külcü, Özgür. *Kurumsal Bilgi Sistemleri ve Belge Yönetimi: Organizasyonlarda Bilgi ve Belge Yönetimi Sistemlerinin Temel İlkeleri*. İstanbul: Hiperyayın, 2018.
- Odabaş, Hüseyin. “Bilgi Kaynaklarının İşletiminde Elektronik Doküman Yönetimi ve Elektronik Belge Yönetimi Sistemlerinin Rolü”. İçinde *Akademik Bilişim’09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı*, editörler: Mustafa Akgül, Ethem Derman, Ufuk Çağlayan ve Attila Özgüt. 416. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 2009.
- Odabaş, Hüseyin. “Elektronik Belge Düzenleme Yaklaşımları ve Türkiye’de E-devlet Uygulamalarında Elektronik Belge Yönetimi”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12/2 (2008): 216.
- Odabaş, Hüseyin. “Elektronik Belge Yönetimi ve Kamu Kurum ve Kuruluşları”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007.
- Odabaş, Hüseyin. “Elektronik Belgeler ve Arşivler”. İçinde *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği’nin Kuruluşun 50. Yılı Uluslararası Sempozyumu*, editörler: Özlem Bayram, Erhan Erkan, Tayfun Gülle, Dilek (Bayır) Toplu, Mehmet Toplu ve Erol Yılmaz. 363-364. Ankara: TKD, 1999.
- Önder, Fatih. “Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, 2007.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Özdemirci, Fahrettin, Hüseyin Odabaş. *Yazışma Yönetimi ve Dosyalama İşlemleri*. Ankara: Alter Yayıncılık, 2005.
- Pancaroglu, Başar. “Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2019.
- Rhodes, Steven B.. “Archival and Records Management Automation”. *Information Management*. 25/2 (1991): 16.
- Roroy, Reha, Ünal Tekinalp. *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Saydam, Mehmet. *Ceza Muhakemesinde Belge Delili*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016.
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Soyсал, Tamer. “Teknik ve Hukuki Açısından Elektronik İmza”. *Legal Hukuk Dergisi*. 39 (2006): 697-733.
- Tamtürk, Erkan. “Kamu Yönetiminde Elektronik Belge Yönetim Sistemi”. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5/3 (2017): 857.
- Taşdemir, Kubilay. *Açıklamalı-İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları*. Ankara: Ütopya Grafik Yayınevi, 2013.

- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2022.
- Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku Özel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.
- Ünal, Oğuz Kürşat. “Sahte Fatura ve Faturadan Doğan Sorumluluklar”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10/1 (2006): 28.
- Üstüner, Ali. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Wallace, David A., “Electronic Records Management Defined By Court Case and Policy”. *Information Management Journal*, 35/1 (2001):4-6.
- Yılmaz, Yahya, Mutlu Tahsin Üstündağ. “Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Hizmetinin Kamu Kuruluşlarına Ait Elektronik Belge Yönetimi Sistemlerinde Kullanılması”. *Bilgi Dünyası*. 15/2 (2015): 207-208.
- Yalman, Süleyman. “Tahliye Sebebi Olarak Yazılı Tahliye Taahhüdü”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 13/2 (2005): 10.
- Yardım, Mehmet Ertan. “Elektronik İmza ve Elektronik İmzanın Medeni Usul Hukukumuz Etkileri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2006.
- Yaşar, Ercan. “Ceza Hukukunun İktidarı Sınırlama Fonksiyonu Üzerine Bir Değerlendirme”. *TBB Dergisi*. 156 (2021):53
- Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç. *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, (6. Cilt). Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Yenisey, Feridun, Ayşe Nuhoğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2010.
- Yılmaz, Zekeriya. *Gerekçe ve Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004.
- <https://www.tdk.gov.tr>

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Esra Oruç	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Marmara Üniversitesi
Fakülte	Hukuk Fakültesi
Bölümü	Hukuk Bölümü
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	